



SVOBODA IN DELO

Pred kratkim smo praznovali dva pomembna praznika, ki sta vsak po svoje vedno aktualna in polna politične, civilne in socialne vsebine. Prvi je 25. april, ki je za Italijo simbol osvoboditve izpod fašizma, drugi pa 1. maj, mednarodni praznik dela. Oba gotovo zaslužita, da se ob njiju vsaj bežno pomudimo.

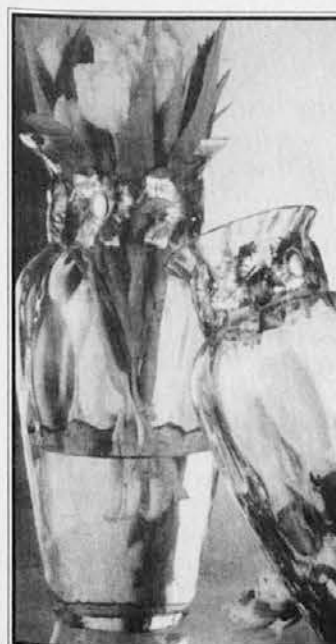
Svobode bi napil se kot medicine - tako je poetično zapisal France Balantič, ki je med vojno v Gonarsu sam živo občutil nesvobodo in nato "v ognju groze" vzplamenel. Res, človek je dejansko eksistencialno navezan na svobodo in je morda, kot je rekel Jean-Paul Sartre, obseden na svobodo. Zato jo tudi v svoji zgodovini stalno išče in pričakuje, se zanjo bori, trpi in umira. In gotovo je prav 20. stoletje tisto, v katerem je tako od blizu, tako intenzivno in na lastni koži človeštvo okusilo nesvobodo oziroma sužnost. Ta ni bila samo v antiki in je še kje danes v kaki arabski fevdalni državi, bila je in tako kruta ter pekoča v samem srcu Evrope sredi prejšnjega stoletja. Fašizem, nacizem, nato komunizem - vse te totalitarne ideologije in iz njih izšle diktature so vklepile milijone in milijone ljudi, obenem pa tudi skoraj uničile cele narodne in verske skupnosti. Vse to imamo pred očmi tudi Slovenci in še posebno primorski Slovenci, ki smo sami v dobi fašističnega preganjanja in uničevanja vsega slovenskega plačali svoj visoki krvni davek. In prav na letošnji 25. april je predsednik poslanske zbornice Luciano Violante dejal, da ne smemo pozabiti tudi slovenskih in hrvaških ljudi, ki so umrli v italijanskih uničevalnih taboriščih. Res pomembne besede tretjega moža republike Italije!

Tako smo lahko ponosni na svojo polpreteklo zgodovino in na vse naše žrtve in junake, moške in žene, ki so žrtvovali sami sebe za svobodo in domovino. Sedaj čakamo, da bo demokratična Italija, republika, ki je izšla iz vrednot odporne gibanja, le znala enkrat za vselej urediti naše manjšinsko vprašanje s pravičnim zaščitnim zakonom.

Pred dnevi je bil še praznik dela 1. maj, ki tudi zasluži vso našo pozornost. Že leta oz. desetletja, zlasti od zadnje vojne dalje, je namreč 1. maj zadobil univerzalni pomen kot simbol pravic delavcev in sploh spoštovanja človekovega dostojanstva. V nekdanjih socialističnih državah so ga seveda zlorabljali v svoje ideološko-politične namene. Univerzalnejšo vlogo je ta praznik dobil, ko ga je papež Pij XII. proglasil za praznik sv. Jožefa Delavca in s tem zaščitnika vseh delavnih ljudi. Sploh pa je Cerkev že z znano encikliko *Rerum novarum* papeža Leona XIII. ob koncu 19. stoletja odločno stopila v bran delavskega razreda in tako odvzela zlasti marksizmu monopol nad proletariatom in vprašanjem dela sploh. Krščanski socialni nauk je nato dobil svoje ustrezno mesto v svetu.

STRAN 2

ANDREJ BRATUŽ



Skerlavai
draguljarna

TRST - Ul. Battisti 2
tel. 040 7606012

AMATOVA VLADA DOBILA ZAUPNICO

DOVOLJ ČASA TUDI ZA ZAŠČITNI ZAKON

DRAGO LEGIŠA

"Leta 1992 so okoliščine hotele, da je Giuliano Amato moral kot predsednik vlade pričeti z zdravljenjem javnih financ, če je hotel rešiti državo pred bankrotom. Osem let kasneje se vrača v vodstvo vlade z odločno skromnejšo in vnaprej določeno nalogo: skušal naj bi rešiti umirajočo parlamentarno večino. Naloga je sicer skromnejša, a jo bo morda težje izpolnil kot leta 1992."

Tako je v milanskem dnevniku *Corriere della sera* napisal znani uvodničar Angelo Panebianco 26. aprila, to je le dva dni pred glasovanjem o zaupnici novi vladi v poslanski zbornici. Za zaupnico Amatovi vladi je glasovalo 319 poslancev, 298 jih je bilo proti, pet pa se jih je vzdržalo. Iz navedenih števil za zdaj jasno izhaja, da je večina, ki jo je Panebianco označil za "umirajočo", pri še kar krepkem zdravju, saj je številnejša od pričakovane ali napovedane. Glavni akter je tik pred koncem parlamentarne razprave moral čutiti, da se klima v zbornici spreminja v njegov prid, saj je v repliki bil odločno bolj prepričljiv in samozavestnejši kot v svojem prvem nastopu, ko si imel vtis, da poslušal predavanje na univerzi. Medtem ko v nastopnem govoru sploh ni izustil besede "oljka", je v repliki pozival k oživitvi "duha oljke", zaradi česar ga nekateri že omenjajo ne le kot politika, čigar glavna naloga je, da vodi vladno do rednega konca legislature, ampak celo kot resnega kandidata za ministrskega predsednika na državno-zborskih volitvah čez kakih deset mesecev.

Giuliano Amato ni ustregel želji in pozivu predsednika republike Ciampi, naj bi v novi vladi bilo znatno manjše

število ministrov in državnih podtajnikov. Očitno je moral Amato ustreči apetitom posameznih strank in stranic levosredinskega prostora oziroma nastajajoče vladne koalicije. V primerjavi s prejšnjo vlado ima nova le enega ministra manj, kar v bistvu velja

tudi za podtajnike. Popolnoma jasni pa niso vzroki in razlogi, zaradi katerih sta bila "žrtvovana" dva znana in vplivna ministra D'Alemove vlade. Gre za bivšega ministra za šolstvo Berlinguerja in ministrico za zdravstvo Rosy Bindi, ki politično pripadata Levim demo-

VSI NA TRG SVETEGA ANTONA!

V soboto, 6. t.m., bo ob 11. uri na Trgu sv. Antona v Trstu enotna slovenska manifestacija za naše pravice.

Krovni organizaciji Svet slovenskih organizacij in Slovenska kulturno gospodarska zveza prirejata namreč to soboto ob 11. uri z vsemi svojimi članicami, društvi in organizacijami kulturno prireditev, h kateri je minuli teden uradno pristopila tudi tržaška občinska uprava z županom Illyjem na čelu. Pričakujejo, da bodo k javnemu kulturnemu zborovanju pristopile tudi druge občinske uprave iz Goriške in Tržaške. V pozivih, ki jih sredstvom obveščanja te dni pošiljata krovni organizaciji Slovencev v Italiji, je izrecno poudarjeno, da bo imela manifestacija izrazito kulturni značaj. Slovenci bomo s kulturno prireditvijo skušali tudi širšo italijansko javnost opozoriti na nevzdržno zavlačevanje italijanskega parlamenta pri sprejemanju zaščitnega zakona za našo narodno skupnost.

Organizatorji sporočajo, da se bo osrednji del javnega zborovanja, na katerem bo prišla do izraza predvsem potreba po sožitju, pričel ob 11.30, ko bo spregovoril tržaški župan in predstavniki obeh slovenskih krovnih organizacij. Sledil bo kulturni program, ki ga bodo sooblikovali slovenski pevski zbori, godbe, gledališka igralka in igralec, ki bosta v slovenskem in italijanskem jeziku prebiral pesmi Umberto Sabe in Srečka Kosovele. Že ob 11. uri pa bodo pričeli s svojimi nastopi zbori, plesne skupine in razni ansambli. Slavnost se bo začela s Prešernovo Zdravljico in zaključila z evropsko himno.

Organizatorji opozarjajo, da je potrebna čim bolj številna udeležba Slovencev na javnem shodu, še posebno naj se zagotovo udeležijo javnega kulturnega protesta na Trgu sv. Antona slovenski šolarji, dijaki in študentje. Skupaj bomo opozorili italijansko javnost na res nevzdržno stanje, ko že petdeset let zamačamo na zakonsko zaščito.

Pripravljalni odbor javnega shoda tudi obvešča vse godbe in pevske zборе, ki bodo na manifestaciji sodelovali, naj se zagotovo udeležijo skupne vaje, ki bo v športno-kulturnem centru v Zgoniku nocoj, 4. maja, ob 20. uri za pevce in ob 21. uri za godbenike. Iz Gorice bo v soboto vlak peljal manifestante v Trst ob 9. uri in ob 9.55.

kratom oz. ljudski stranki. Tudi tokrat seveda niso izostale odločne oblike protesta in je celo prišlo do izstopov iz nekaterih parlamentarnih skupin vladne večine. Naj kot najvidnejši primer navedemo ravnanje senatorja Di Pietra, ki je pripadal Demokratom (skupino je bil ustanovil Romano Prodi). Di Pietro se ni in se najbrž niti ne bo sprijaznil z dejstvom, da je bil za predsednika vlade izbran Giuliano Amato, ki je bil najožji sodelavec in zdaleč najvplivnejši svetovalec Bettina Craxija, ko je ta bil predsednik vlade in glavni voditelj italijanske socialistične stranke. Kot vemo, pa je Di Pietro kot javni tožilec Craxija sodno preganjal in tudi dosegel, da je bil zaradi korupcije in drugih kaznivih dejanj obsojen, sodbe pa so postale pravno-močne. Ne glede na vse to pa lahko trdimo, da Amato po prejeti zaupnici v poslanski zbornici trdno sedi v sedlu in bo lahko kmalil svojo vladno do rednega konca legislature. V senatu bo namreč prejel zaupnico brez kdo-ve kakšnih težav.

Če na celotno zadevo gledamo z našega manjšinskega zornega kota, moramo najprej ugotoviti, da je za zaupnico glasovalo tudi vseh pet poslancev iz vrst narodnih oz. jezikovnih manjšin. Ti poslanci pa so izjavili, da ne bodo neposredno sodelovali v novi vladi. Valdostanec Lucien Caveri torej ni več državni podtajnik, v svojem nastopu pred glasovanjem o zaupnici pa je med drugim pozval predsednika vlade Amata, naj odločno posreduje, da se čimprej odobri zakon o zaščiti Slovencev v Italiji.

STRAN 2

02 Janez Povše
V DUHU CIVILIZACIJE SRCA

03 Jože Horvat / intervju
STANE STANIČ

04 PAPEŽEV POZIV K SOLIDARNOSTI

06 Igor Devetak
POKLON GORIŠKIMA ZANESENJAKOMA

08 Ivan Žerjal
SRENJE IN OBLASTI: NOVO POGLAVJE

10 PRVOMAJSKI VIŠEK PRAZNIKA FRTALJE

12 Mladi mladim
EASTER SEMINAR: NEPOZABNO DOŽIVETJE

12 Jurij Paljk
O PRAZNIKU DELA

14 OBČNI ZBORI NAŠIH BANK

16 Darko Cerkvenik
QUOD SUPEREST DATE PAUPERIBUS



SLOVENIJA / RAZBURLJIVI TRIJE KROGI GLASOVANJA

KRIZA V RAZPLETU?

MARJAN DROBEŽ

Medtem ko zaključujemo redakcijo, je še v teku v slovenskem državnem zboru že tretja razprava o izvolitvi Andreja Bajuka za mandatarja. Slovenija doživlja krče vladne in po mnenju nekaterih tudi globoke politične krize, ki so jo povzročili nezaupnica koalicijski vladi Janeza Drnovška in spori o volilnem sistemu, ki naj bi veljal za letošnje državnozborske volitve. Parlament je v zadnjem mesecu v okviru t.i. treh krogov glasovanja in izrednih, razburljivih in polemičnih zasedanjih, ki sta jih nacionalna radio in TV neposredno prenašala, poizkušal izvoliti man-

darja za sestavo nove slovenske vlade. Kandidat je bil Andrej Bajuk, izkušeni finančni in bančni strokovnjak, oseba z mnogimi vplivnimi poznanstvi v Evropski zvezi, drugje po Evropi in v ZDA, sicer pa zdomec, ki se je zaradi nepremagljivega občutka pripadnosti svojemu narodu in samostojni slovenski državi, kot je izjavil na nacionalni televiziji, pred kratkim za stalno vrnil v domovino.

Poslanci so se ob kandidaturi Andreja Bajuka odločali o tem, ali naj mu omogočijo sestavo prehodne vlade, ki bi delovala do volitev, ki bi bile v rednem roku, to je jeseni letos, ali pa bi bilo primerneje, da predsednik države raz-

piše predčasne volitve, ki bi lahko bile že v mesecu juniju. Zdaj je o tej dilemi že odločeno, zato bomo poizkušali oceniti značilnosti razprav in glavne poudarke izrečene v parlamentu v okviru že omenjenih treh t.i. krogov glasovanja o novem predsedniku vlade. V razpravi pred prvim krogom glasovanja so posamezni poslanci navajali pridržke zoper Andreja Bajuka, češ "da je tujec, ki ne pozna slovenskih razmer in zato ne bi mogel uspešno voditi vlado". Ko pa je predstavil svoj program (govoril je v pravilni in lepi slovenščini), je večina poslancev soglašala, da je kandidat nazoren in prepričljiv.

STRAN 13

S 1. STRANI

SVOBODA IN DELO

V tem duhu je s preroškim navdihom slovenski filozof Aleš Ušeničnik izrekel naslednje besede: "Počasi, počasi bodo vendarle začele pomagovati tudi v velikem svetu krščanske socialne ideje. Seveda ne vemo, morda pridejo prej na narode in države še težke preizkušnje, morda krave socialne revolucije. Toda ne bojmo se: *Stat crux, dum volvitur orbis*. Če bodo narodi imeli oči uprte v križ, bo iz svetovnega prevrata vendarle vstal nov, srečnejši rod, novo srečnejše človeštvo."

Pomen dela v sodobni družbi je gotovo zelo pereč. Iz dneva v dan smo priča marsikje naraščajoči brezposelnosti. Zlasti je to opazno v velikih zahodnih državah, kot npr. v Nemčiji (z združitvijo obeh Nemčij je to posebno za nekdanjo vzhodno "demokracijo" republiko postalo težka stvarnost.). Seveda pa to še ne pomeni, da je zato komunistični socializem boljši sistem od parlamentarne demokracije. Seveda, demokracija mora tudi zagotoviti državljanu osnovno socialno varnost in pravičnost.

DOVOLJ ČASA...

Priznati mu moramo doslednost in zvestobo dani besedi, saj se še živo spominjamo njegovih izjav na zadnjem obisku v Gorici in deželi, kamor je dopotoval na povabilo Slovenske skupnosti. Prepričani smo, da bo še dalje ostal prijatelj naše slovenske manjšine. Kot slišimo, bo Caveri v kratkem postal tudi evropski poslanec, saj bo nadomestil beneškega župana Cacciarija, ki je bil tudi evropski poslanec, a je že odstopil, potem ko je bil izvoljen v beneški deželni svet. Poleg Mitje Volčiča in Michla Ebnerja bomo torej kot slovenska manjšina lahko računali na še enega svojega prijatelja v evropskem parlamentu v Bruslju, kar gotovo ni zanemarljiva stvar in bi to stanje morali kot manjšina tudi ustrezno izkoristiti.

Kolega Stojan Spetič, ki zelo od blizu že dolgo spremlja dogajanje v "rimskih mlinih", pravi, da poslanska zbornica ob dobri in trdni politični volji lahko celotni postopek opravi v dobrih osmih urah. To pomeni, da bi ena veja parlamenta lahko o-

dobila zaščitni zakon v razmeroma zelo kratkem času, nakar bi ta zakon lahko takoj romal v senat. Nova vlada torej ima oziroma bo imela dovolj časa, da našo zadevo končno spravi pod streho.

Brez zunanjih pritiskov pa gotovo ne bo šlo. Pomembna oblika pritiska bo vsekakor manifestacija na trgu sv. Antona v Trstu, ki sta jo napovedala SKGZ in SSO ob sodelovanju tržaške občinske uprave za soboto, 6. aprila. Prisotnost tržaškega župana in njegovih sodelavcev bi med drugim neovržno dokazala, da zaščitnega zakona ne zahtevajo in pričakujejo samo slovenski prebivalci, temveč tudi velik del italijanskega prebivalstva, ki je prepričano, da bi s tem bila odstranjena večina vzrokov in razlogov za dosedanje konflikte, ki segajo daleč v preteklost.

Jasno je, da bomo Slovenci v Italiji novo rimsko vlado ocenjevali zlasti po tem, kar bo hotela in znala narediti, da bi tudi naša narodnostna skupnost bila deležna pravične zaščite, kakršna je bila že pred mnogimi leti priznana ostalim sorodnim manjšinam v Italiji.

KOČLJIVA ZADEVA RAZVNELA AMERIŠKO JAVNOST

DEČEK MED ZDA IN KUBO

BREDA SUSIČ

Zgodba malega kubanskega pribežnika Eliana Gonzalesa, ki je več mesecev monopolizirala pozornost svetovnega javnega mnenja, bo postala film. Minuli teden, ko je afera dosegla višek s spornim posegom ameriške policije, ki je s silo odtrgala dečka "ameriške-mu" stricu, se je zaključil z objavo novičice o tem, da se nekatere velike hollywoodske hiše menda že zanimajo za odkup pravice do snemanja zgodbe.

Elian je oktobra lani, med begom iz Kube v ZDA, preživel brodolom, v katerem sta izgubila življenje njegova mati in njen partner. Rešil ga je ameriški čoln in dečka so oblasti začasno izročile sorodnikom, ki živijo na Floridi. Oče otroka pa je s Kube zahteval, da mu Eliana vrnejo, kar je kasneje z razsodbo sklenilo tudi ameriško sodstvo. Elianov stric in z njim celotna skupnost kubanskih priseljencev v Ameriki pa so se temu sklepu odločno uprli in dečka niso hoteli izročiti.

Elianova zgodba tako žal ni le patetična soap-opera, ki je zdolgočasnim gledalcem krajšala urice pred televizijo, in ni niti "samo" škodljiv psihološki oklepaj v dečkovem razburkanem življenju. Elian je namreč nehote postal živ simbol spora med ZDA in Kubo na eni strani in med vplivnim "lobbyjem" kubanskih proticastroističnih priseljencev ter Clintonovo vladno administracijo na drugi.

Socialistična oblast, ki se je na Kubi usidrala leta 1959, je bila od vsega začetka trn v peti ZDA. Po neštetihih krizah, ki so v šestdesetih letih

med drugim nekajkrat zelo nevarno dvignile temperaturo v svetovnem političnem in vojaškem ravnanju, je po padcu sovjetskega imperija, zaostritvi ameriškega embarga in hudih posledicah v gospodarstvu otoka že zgladalo, da Američani ne bodo dolgo čakali še na padec ene izmed zadnjih komunističnih enklav. V prvih devetdesetih letih so se razmere v državi tako poslabšale, da je postala lakota vsakdanja realnost prebivalcev. Castro si pred tem ni zakrival očij in je skušal situacijo izboljšati z uvedbo nekaterih skromnih neoliberalnih ekonomskih reform, s tem da je ostal nepopustljiv, kar se tiče političnih svoboščin. V resnici niso plahe in nedosledne reforme (sprostili so se le nekateri sektorji notranje trgovine na drobno, drugi, kot npr. kmetijstvo, zdravstvo, sodstvo, izvoz itd. pa so ostali pod strogo kontrolo države) skoraj nič pripomogle k zaježitvi ekonomske krize, pač pa so samo povečale hude socialne razlike znotraj kubanske družbe. Kljub temu pa režim ni padel: delno zaradi dotoka finančne pomoči izseljencev v Ameriki svojim sorodnikom (več kot 400 milijonov dolarjev letno), delno zaradi tuje denarne pomoči in naložb, zaradi prihodkov iz turizma in nenazadnje zaradi bega nezadovoljnih in oporečnikov, ki je bil od vedno neke vrste varnostni ventil za režim.

Izseljenci iz Kube v ZDA so se iz političnih sprememb in pretežno ekonomske. Bili so vedno številčnejši in zaradi uvedbe omejitev pri izdajanju ameriških vizumov

ter strogih kontrol sta postala problem nevarnih begov čez morje na zasilnih splavih in problem nezakonitih priseljencev v ZDA čedalje večja. Toda kljub temu, da so se časi radikalno spreminjali in je Amerika pokazala znake dobre volje v vzpostavitvi boljših odnosov z nekaterimi drugimi komunističnimi državami (glej npr. Kitajsko), kljub pritiskom mednarodne skupnosti, da bi prišlo do odprave embarga in kljub temu da je nenazadnje prišlo v Kubi do pomembnih premikov tudi ob priložnosti papeževega obiska na otoku, ni v odnosih med dvema državama prišlo do odločilnega premika na boljše. Poznavalci pripisujejo glavno krivdo za to močnemu in neizprosno "lobbyju" kubanskih priseljencev, ki so v Ameriki od šestdesetih let naprej - ko so pri ameriški administraciji uživali privilegiran status, ker so bili propagandno orožje ZDA proti komunističnemu režimu na Kubi - narekovali, kakšno politiko naj država vodi do Kube.

S sporno akcijo ameriške policije, ki je omogočil vrnitev Eliana očetu, je Clintonova administracija jasno pokazala, da ne namerava več slediti temu principu in ostati ujeta v rokah vplivnega "lobbyja". Nekateri so ocenili to potezo kot zelo pozitivno za sprostitev odnosov med Kubo in ZDA. Prav zaradi tega je mali Elian, kljub temu da je njegova zgodba zaradi medijskih in političnih manipulacij že zadobila priokus farse, postal neke vrste David, ki je morda naredil prvi korak proti zmagi nad velikom Goliatom.

POVEJMO NAGLAS

JANEZ POVŠE

V DUHU CIVILIZACIJE SRCA

Lahko da bo dogodek sredi siceršnje hrupnosti malo slišen, toda to niti ni pomembno. Priča smo namreč velikemu dejanju, ki naj bi postalo vzgled celotnemu razvitemu svetu. Italijanska škofovska konferenca je sklenila, da bo dvema afriškima država-ma, Zambiji in Gvineji, odplačala dolg, ki ju bremenijo v odnosu do Italije. Kot je znano, je papež Janez Pavel II. že nekajkrat pozval države razvitega sveta, naj pomagajo revnim. In res smo zabeležili izjave sedmerice najbolj industrializiranih držav kakor tudi Združenih držav Amerike, da bodo v tej smeri storile primerne korake. Nihče ni dvomil v dobre namene, toda tudi na tem mestu smo opozorili na dejstvo, kako bogati svet izjemno težko kaj podari. V tem smislu se je pokazalo, da utegnejo vse lepe besede in celo sklepi o pomoči revnim utoniti v pozabo, zato se je Italijanska škofovska konferenca odločila, da s svoje strani napravi odločilen korak. Akcija bo vodil poseben odbor, sestavljen iz različnih gibanj in socialnih organizacij, ki naj bi skupno zbrali od 50 do 100 milijard lir. Zambija in Gvineja sicer Italiji dolgujeta 350 milijard lir, toda razliko bo mogoče kriti na druge načine, z razvojnimi vlaganjem upnikov in podobno. Jasno je, da opisana akcija vseh problemov Zambije in Gvineje ne bo rešila, niti

ne bo odpravila težav številnih drugih dolžnikov, ki jih je v svetu kar nekaj desetlin držav. Jasno pa je tudi, da je treba končno pričeti spopad, ki bi moral postati za človeka novega tisočletja bistven, namreč spopad za vsaj znosne življenjske pogoje kjerkoli na zemeljski obli. To namreč ni le spopad v korist revnih in ogroženih, to je boj za človeško podobo razvitega sveta, kar je naša prva naloga in obveza. Zelo težko se bomo imenovali razviti svet, če se bomo temu boju izogibali. Vzdevek razvitosti si bomo zares zaslužili ravno na način, da bomo luč sveta in to ne samo v besedah ampak tudi v dejanjih. In če ni malo tistih napovedi, ki zatrjujejo, da bo novo tisočletje duhovno ali pa ga sploh ne bo, potem se ta velika prerokba povsem dobesedno odigrava v odločitvi, ali bomo kot razviti nerazviti v pomoč, ali pa bomo le izkoriščevalci. Umik v lastno blagostanje in brezbriznost od vseh, ki živijo v bedi, sta prav gotovo največja sovražnika, ki nam grozita. Zato je sklep Italijanske škofovske konference izjemno pomemben. Kaže pravo pot in z dejanjem pomoči napoveduje boj siceršnji poplavi neizpolnjenih človekoljubnih besed in obljub, ki nas potiskajo v objem samorazdiralne sebičnosti.



NOVI GLAS

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:

34170 GORICA, RIVA PIAZZUTTA 18

TEL 0481 533177

FAX 0481 536978

E-MAIL noviglas@tmedia.it

34133 TRST, ULICA DONIZETTI 3

TEL 040 365473

FAX 040 775419

E-MAIL nglasts@tin.it

GLAVNI UREDNIK: ANDREJ BRATUŽ

ODGOVORNI UREDNIK: DRAGO LEGIŠA

IZDAJATEL: ZADRUGA GORIŠKA MOHORJEVA, PREDSEDNIK DR. DAMJAN PAULIN

REGISTRIRAN NA SODIŠČU V GORICI 28.1.1949 POD ZAPOREDNO ŠTEVILKO 5

TISK: TISKARNA BUDIN / GORICA

NOVI GLAS JE ČLAN ZDRUŽENJA PERIODIČNEGA TISKA V ITALIJI - USPI

IN ZVEZE KATOLIŠKIH TEDIKOV V ITALIJI - FISC

LETNA NAROČNINA: ITALIJA IN SLOVENIJA 70.000,

INOZEMSTVO 110.000 LIR, ZRAČNA POŠTA 140.000 LIR

POŠTNI TEKOČI RAČUN: 10647493

CENA OGLASOV: PO DOGOVORU



FC

INTERVJU / STANE STANIČ

TOŽENA, A USPEŠNA "SLOVENIJA"

JOŽE HORVAT

V Trstu ste proti koncu aprila imeli očitno zelo zanimivo tiskovno konferenco, ki se je je udeležilo veliko ljudi, predstavili pa so vašo knjigo Slovenija. Kako ste se počutili kot - po poreklu - Slovenec iz Gorice?

Pravzaprav je bila to že druga predstavitev te knjige v Italiji, prva je bila pred poldrugim mesecem v Gorici, v palači goriške province, udeležil pa se je tudi predsednik province, ki je imel pozdravni nagovor, medtem ko je slovenski senator v rimskem parlamentu Mitja Volčič monografijo orisal kot poznavalec in kolega. Zame je bil to zelo lep doživljaj, saj sem leta 1945 doživel osvoboditev prav v Gorici, ki pa ni bila osvoboditev za vse Goričane; to spoznanje je v marsičem pomenilo boleč začetek "novih" časov, saj smo bili po vseh šokih, ki so jih prinašali - odhod Jugoslovancev, življenje v dveh conah vse do končne priključitve Gorice in pozneje Trsta k Italiji - dolgo v povsem drugačnih odnosih z oblastmi. To zdaj je bilo zelo lepo doživetje posebej v luči tistih zgodovinskih dogodkov, kar velja tudi za tiskovko v Trstu. Sicer pa ima italijanska izdaja moje knjige dva založnika, Goriško Mohorjevo in tržaški Lint. Tako je v Gorici bila predstavljena nekoliko prej, kmalu po izidu, v Trstu pa je pobudo za prireditev v t.i. zlati dvorani Trgovinske zbornice dala italijansko veleposlanstvo v Ljubljani tržaški Ljudski univerzi; ta je slovenskega veleposlanika v Rimu P. Bekeša nagovorila, naj predstavi knjigo. Priznam, da sem bil zelo počaščen tudi z besedami drugih govornikov, ki jih je bilo več, med njimi predsednik zbornice A. Donagio, tržaški župan R. Illy, italijanski veleposlanik v Ljubljani N. Cappello, predstavnik Mohorjeve M. Tavčar in Linta V. Fiandra. Italijanski tržaški tisk in tudi slovenski v Italiji ter elektronski mediji so dogodku posvetili razmeroma veliko pozornost. V Sloveniji pa, kot kaže, odmeva ni bilo.

Zakaj je po vaši presoji italijanska stran namenila tolikšno pozornost temu delu? Ker gre za zanimiv oris slovenske zgodovine do danes - ali pa tudi zato, ker ste po poreklu iz tistih krajev?

Verjetno zaradi obojega, najbrž pa tudi zato, ker je bila knjiga natisnjena v Trstu. Vtem ko sta se slovenska in prva angleška izdaja tiskali v Ljubljani (Ljudska pravica), so za poznejše in zdaj tudi za italijansko izdajo prišle ugodne ponudbe prav iz Trsta. Natisnila jo je založba Editore Lloyd.

Kako je nastala in se oblikovala zamisel za knjigo? Mislim predvsem na besedilo, ki je zlasti do sodobne snovi tudi kritično.

Verjetno zato, ker sem pred letom 1990 trideset let živel v Beogradu in sem se nešteto krat znašel v situaciji, ko sem moral predstavljati in "propagirati" svojo domovino pred kolegi novinarji. Po očetovi zasluzi sem bil od nekdanj prepričan jugoslovanski federalist, nekakšen naslednik ali dedič izkušenj, ki so jih Slovenci imeli v t.i. avstrijski ječi

Monografija *Slovenija* - pregled slovenske zgodovine do današnjih dni, obogaten s številnimi barvnimi fotografijami - je ena izmed knjig, ki ta čas zelo uspešno predstavljajo mlado državo tudi v tujini. Izšla je v petih jezikih, besedilo zanjo pa je napisal časnikiar Stane Stanič. Staničev življenjepis in raznovrstno delo sta izredno razgibana in zanimiva. Je primorski rojak, čigar starši so se preselili v Slovenijo po prvi vojni. V Ljubljani je obiskoval gimnazijo, odšel v partizane, po koncu vojne v Trst, bil od 1948 do 1953 zaprt zaradi "špionaže", nato pa delal pri nekaterih časopisih v Ljubljani. Pozneje je odšel v Beograd in delal v raznih redakcijah tamkajšnjih glasil, nazadnje pa bil dopisnik Dela. V Peterletovi vladi je bil nekaj časa minister za informiranje, nato se je upokojil. Zdaj se ukvarja z založništvom - in pisanjem. Njegova *Slovenija*, ki je pred nedavnim izšla tudi v italijanščini pri Goriški Mohorjevi družbi, zbujajo zanimanje na tujem, v domovini pa je pri nekaterih izzvala - proteste.

narodov, kjer so živeli le kot zamelek neke federalne enote, od katere pa potem v bivši Jugoslaviji ni bilo sledu. Po raznih razočaranjih, ki sem jih doživljal v Titovi državi, je bilo očitno, da je treba federalizem, t.j. federacijo - federalizirati. To je bilo v nekem smislu anticipirano okoli leta 1974 s sprejetjem nove ustave, a zame, ki sem živel in delal pri beograjskem časniku *Borba* in tedniku *Nin*, ki sta se iz jugoslovanskih glasil levila v srbski glasil, je nastajala notranja nuja potegovati se za konfederalno Jugoslavijo. Tako sem postal nekakšna "institucija", bolje, slovenska ambasada za številne tuje kolege novinarje in diplomate, ki sem jim moral razlagati slovenske stvari. Da tudi meni samemu ne bi bilo dolgčas, sem nekatere zadeve iz naše preteklosti skušal povedati drugače, morda bolj sproščeno in, recimo, duhovito, da bi zbudil večje zanimanje. Tako sem prišel do raznih idej, ki sem jih pozneje, ko mi je "sekira padla v med" in sem postal minister za informiranje v Peterletovi vladi, želel tudi uresničiti. Vendar tedaj zanje nisem imel ne denarja ne časa. Ko so me s tega položaja kmalu "pregnali", me je vendarle prišla skušnjava, da bi knjigo napisal. A moral sem najti tudi mecene, ki pa sem jim še danes dolžan in sredstva jim vračam postopoma. Knjiga je namreč stala precej, v njej je 280 fotografij, vsaka ima svojo ceno - okoli 100 DEM -; še dražji pa je vsak fotolit, tako da je celotna naložba veljala okoli 120.000 dolarjev.

A medtem ste ustanovili tudi svojo založbo?

Ja, ko sem se upokojil, sem ustanovil založbo, ki naj bi se imenovala "Apros" - Agencija za promocijo Slovenije. In takšno agencijo sem predlagal Peterletu še med ministrom, saj sem menil, da je stari urad treba ukiniti - zdelo se mi je namreč, da je nadaljevanje orwellovskega ministrstva za resnico. A predlog ni bil sprejet. Ko sem potem ustanavljal založbo, sem se bal, da mi sodišče ne bo dovolilo uporabe imena Slovenija v nazivu, zato sem imenu dodal še "Aprost" - Agency for Promotion of Science and Technology. To sem dodal, ker sem zadnjih 35 let delal kot novinar za znanost in celo kot predsednik mednarodnega združenja za promocijo znanosti in tehnologije, za kar sem bil izvoljen v Strasbourgu leta 1966. V tej svoji založbi sem poleg *Slovenije* izdal še *Ameriko* - monografijo o tej deželi, ki pa sem jo napisal še proti koncu osemdesetih let, ko sem bil v Beogradu in je izšla obtem še v okviru založbe Motovun v t.i. seriji *Biografije narodov* - najprej v angleščini. Sicer pa je Slove-

nija doslej izšla v petih jezikih: slovenščini, nemščini, angleščini, hrvaščini in italijanščini, pripravljamo pa jo tudi v madžarščini. V slovenščini smo jo tiskali v 4.000 izvodih, prodana pa je polovica naklade.

Slovenska izdaja je izzvala nekaj protestov in zahtevo, da se prepove razpečevati. Kaj lahko poveste o tem?

Napadla jo je Zveza borcev in nekaj borcev, češ da žalim partizane in osvobodilno gibanje. Verjetno je zato nekateri šefi protokola in odnosov z javnostmi po državnih ustanovah niso naročali in kupovali za darila, čeprav je za to primeren. Ne trdim, da je moja knjiga lahko čtivo, je pravzaprav težka, ker je politični esej, v katerem skušam obračunati z vsem dogajanjem na naših tleh, zlasti pa objektivno osvetliti naš odhod iz bivše skupne države.

Sami ste bili v partizanih, nekateri "kolegi" pa so svoj očitek izrazili v misti, da nekega dogajanja ne popisujete ali razlagate pravično.

Že v bivši državi sem bil kritičen do marsičesa, imel pa sem tudi položaj, s katerega sem tako lahko nastopal. Iz običajnega novinarstva sem odšel in se ukvarjal z znanostjo, v imenu znanosti in znanstvenega raziskovanja ter analiz, ki so jih delali razni inštituti, se pravi v imenu "znanstvenih resnic" pa sem tudi pisal in si tako ustvarjal svojo avtonomijo. S takšno duhovno navado, torej s kritičnim pogledom na pojave, sem napisal tudi ta pregled zgodovinskega dogajanja pri nas in okoli nas. Poskušal sem odgovoriti na vprašanje, kaj se je v zadnjih 50 letih pri nas zares zgodilo, kaj je revolucija prinesla "pozitivnega", kaj je to pozitivno in kaj je negativno, kako je prišlo do prevzema oblasti s strani komunistov, ali so bili vedno pravični, kot so se skušali prikazati, ali pa je njihova težnja po ekskluzivnosti povzročala tudi gorje. Tako sem prišel do stališč, ki so danes splošno znana, to pa je, da je komunistična partija po vojni v Sloveniji kot agentura neke druge organizacije poskušala in našla pot do oblasti z odstranitvijo vseh drugih potencialnih borcev za svobodo, ki so se vedli omahujoče in nespretno ter res izgubili bitko, ki je niso znali voditi. Konkretno, borci so mi zamerili predvsem stavek, v katerem pravim, da so partizani po koncu vojne brez sodbe pobili svoje nasprotnike, vrnjene iz Avstrije. Po boj so po njihovem zakrivilo drugi - jugoslovanska armada. Tožbo, s katero so zahtevali prepoved razpečevanja knjige in plačilo večmilijonske globe za "razžalitev", so doslej štirikrat izgubili.



Prej ste govorili o svojem časnikarskem ukvarjanju z znanostjo. Kako je prišlo do tega?

S popularizacijo znanosti - kot "racionalno" tematiko - sem se skušal ukvarjati še v Ljubljani. Tu so me pri *Ljubljanskem dnevniku*, kjer sem delal, vsi gledali postrani, češ komu je to treba, ko pa se je ta časnik združil z *Ljudsko pravico*, so me premestili v *Ljudsko pravico* in tu sem bil nekaj časa urednik tako imenovane eksperimentalne strani ter s tem nekakšen mentor za trideset mladih novinarjev. Urednik za znanost sem postal pozneje v Beogradu v uredništvu *Borbe*, ki je bila glasilo Socialistične zveze, kjer sem se zavzemal za popularizacijo znanosti "v imenu samoupravljanja", češ delavski razred mora svoj presežek dela vlagati tudi v razvoj znanosti - tako sem napisal kar precej elaboratov in predlagal širitev znanstvene rubrike. To je bil čas vesoljskih poletov in osvajanja Lune in časopisi so hiteli oblikovati svoje znanstvene strani, sam pa sem od zveznega ministrstva za znanost uspel dobiti sredstva za svojo rubriko. Tako sem postal tudi urednik svoje male redakcije in ob drugem pridobil več kot 200 znanstvenih sodelavcev, ki smo jih učili pisati za časopis ali pa smo njihove tekste predelovali. Sčasoma sem dobil določen ugled, se boril za neko "novo znanstveno politiko v Jugoslaviji" in bil propagator vsega "novega". Med drugim sem bil prvi, ki je leta 1963 predlagal raziskavo javnega mnenja, kar smo pozneje tudi počeli in za to dobili posebna sredstva; predlagal sem tudi ustanovitev Borbine nagrade za arhitekturo, kar je bilo sprejeto; nagrado so podeljevali več kot petindvajset let, in to v vsaki republiki in obeh pokrajinah. Skratka, v tistih časih je bila popularizacija znanosti zelo iskano blago in na pobudo Unesca - v času Hruščova - je bil v Strasbourgu tudi mednarodni enotedenski simpozij o znanstvenem novinarstvu v t.i. velikem tisku, to je v dnevnikih in RTV. Pripravil sem svoj referat in v debatah "dokazoval", da znanost ne sme biti omejena le na rubrike, temveč se mora znanstvenoraziskovalni pristop čutiti pri pisanju o vseh temah. Tam smo tudi ustanovili mednarodno združenje za širjenje znanosti in jaz sem - prav

gotovo tudi glede na sestav udeležencev tedaj blokovsko razdeljenega sveta - bil izvoljen za njegovega prvega predsednika. Hočem povedati: moja izkušnja z znanstvenoraziskovalnim pristopom k pisanju ima dolgoletno izkušnjo.

Ob tem pa se vendarle zdi, da je vaše pisanje - sodeč ne le po monografiji Slovenija - bolj publicistično literarno?

Zame kot novinarja je bila literarna reportaža zmerom nekakšna "slabost". V svojem mladem življenju sem dotlej zagrešil veliko pesmic in podobnih stvari, ki pa jih nisem objavjal. Čeprav nikoli nisem imel namena biti pesnik, sem svojo prvo pesmico objavil v knjižici *Kresnice*, ko sem bil star sedem let. Ko pa sem bil npr. zaprt, so me v kulturnoprosvetno delo vabili književniki, ki so bili prav tako zaprti, Jože Javoršek, Igor Torkar in še nekateri, a nisem hotel sodelovati, kot tudi ne Vitomil Zupan, Ludvik Mrzel in drugi. Zaradi tega sem bil najbrž tudi dalj časa zaprt, saj, kot sem si sam rekel, nisem hotel "kolaborirati". Tudi so mi predlagali, da bi tam igral Martina Kačurja, pa sem odgovoril, zakaj bi v zaporu igral idealista, ko sem ga igral vse življenje in so zato ure za rešetkami davek na tisto življenje. Torej še naprej nisem hotel biti idealist. Sicer pa sem tudi v partizanih pri partizanskem tisku, kjer sem uredil nekaj izdaj in delal pri dnevniku, zagrešil kako pesem - in kot tak šel v Trst in v *Primorskem dnevniku* med drugim urejal "tretjo stran", rubriko, kjer je literatura in v katero tudi sam lahko prispeval kaj literarnega, esej, razmišljanje ipd. Ko so me potem zaprli in sem bil osemnajst mesecev v samici, sem moral pisati predvsem "v duhu", saj so mi stranišni papir, na katerega sem pisal, vedno pobrali, najbrž zato, da bi dobili vpogled v moje duševno stanje. Se pravi, ta moja literarna nagnjenost ali "žilica" prav tako sega nazaj in upajmo, da še ni usahnila. Sicer pa sta se me "prišli" tudi dve nagradi za "literarne črtice" oziroma "kratko zgodbo".

Kar ste napisali v zaporu - se od tega ni obrnilo nič?

Ne, ker mi napisanega niso pustili odnesti. Prej so mi sproti odlašali, kar sem napisal; ko pa sem odhajal, so mi vse odvzeli. Za svoja besedila - nekaj radijskih iger - sem naknadno prosil, recimo za dramatisacijo Trubarjevega življenja, pa se je odgovor glasil, da se je vse izgubilo. Po zaporu namreč nisem imel službe, in prej napisano bi morda lahko kje prodal. Ponujal sem se po časniških hišah, a so me zavračali, dokler nazadnje nisem pristal pri *Ljubljanskem dnevniku*, kjer sem bil tehnični urednik in po zaslugi svojih izkušenj v Trstu uvedel nov prelom, po italijanskem zgledu. A ker sem edini obvladal novo tehniko, sem v enem mesecu postal nekakšen šef lista.

Sicer pa me tu tiskarji dolgo niso podprli, saj je nov prelom pomenil več dela; in ker sem prišel iz Trsta, so me včasih zmerjali s "fašistom" (no, niso vedeli, da sem bil zaprt!). V poznejših letih sem veliko ustvarjal za televizijo. Sem avtor okoli 60 dokumentarnih oddaj, med drugim tudi petih z naslovom *Slovenija 2000*, ki so jih oddajali v letih 1972-73.

SVETOPISEMSKA RAZMIŠLJANJA
OB BOGOSLUŽNIH BERILIH
V LITURGIČNEM LETU BŽLAHTEN IZBOR BOŽJE BESEDE,
NEDELJO ZA NEDELJO

VILJEM ŽERJAL

3. VELIKONOČNA NEDELJA

"Začetnika življenja pa ste ubili. Toda Bog ga je obudil od mrtvih in mi smo temu priče." (Apd 3,15)

"Gospod me bo uslišal." (Ps 4,4)

"Imamo pri Očetu zagovornika." (1 Jn 2,1)

"Vi ste priče teh reči." (Lk 24,48)

Apostolska dela se berejo, kot da bi bila roman. Govorijo namreč o razgibanem življenju prve Cerkve. Zdravnik Luka je poleg teh tudi pisec tretjega evangelija, kjer skrbno poroča o Jezusu od spočetja do vnebohoda. V Apostolskih delih pa nadaljuje s poročili o Jezusovem delovanju med verniki po vnebohodu z močjo Duha. Berila iz Apostolskih del so v velikonočnem času lepo podana, čeprav je potrebna precejšnja telovadba, da lahko uskladimo kronološko zaporedje dogajanj od 10. do 1. poglavja. Toda po rakovi poti lahko razberemo vse značilnosti zgodovine verujočih v Kristusa v tistem času, ko so morali prvi kristjani, tako voditelji Cerkve kakor vsi verujoči, plavati proti toku brez vidnega krmarja.

Toda Luka, kakor vsi ostali pisci Nove zaveze, piše zato, da bi verovali in pričali o živem Jezusu. Saj Sv. pismo imenuje zlasti apostole kar priče Jezusovega vstajenja, četudi ga nobeden izmed njih ni videl vstati od mrtvih. Tudi vojaki ne, ki pa so doživeli tisti potres, ki jih je na smrt prestrašil; videli so celo angela kakor blisk in sneg (Mt 28, 2-3), Jezusa samega pa niso videli, kako je vstal iz groba. A denar, cena za njihovo lažno govorjenje po navodilu velikih duhovnikov, ki jim vsilijo stavek: "Ponoči so prišli njegovi učenci in so ga ukradli, ko smo spali" (Mt 28, 13), jim zadušijo pričevanje o enkratnem zgodovinskem dogodku vseh časov, ki jih je bil malo prej pretresel. Že ob Jezusovi smrti so se odprli grobovi in je veliko umrlih bilo obujenih (Mt 27, 52-53). In: pretrgano tempeljsko zagrinjalo, prikazovanja vstalih sorodnikom, vzklík poganskega stotnika, ki ga je bil presunil Jezusov zmagovalni krik tik pred smrtjo: "Resnično, ta je bil Božji Sin!" (Mt 28, 54), triuma tema, pokanje skal, govore o nečem skrivnostnem in mogočnem, ki vzbujajo strah, a obenem neustavljivo hrepenenje po razjasnitvi, po resnici. Vse to je podoba skrivnosti nastajanja življenja, ki mu nihče ni bil priča. Tu pa je nastajanje, stvarjenje novega človeka in novega sveta, ki nam jih bo dano gledati in nad njima strmeli vso večnost, če bomo tega vredni. Apostolom se nalaga pričevanje o vsem tem, njim, ki so Jezusa zatajili in zbežali od križa, kjer je Jezus zanje umiral. Pavel se kesa celo življenje, da je Jezusa preganjal (Apd 9,4; Gal 1,13: "Slišali ste namreč, kako sem nekoč živel v judovstvu, kako sem zagrizeno preganjal Božjo Cerkv in jo skušal uničiti") in odobral Štefanov umor (Apd 8,1. Gl. tudi 9: "Medtem je Savel še naprej besnel in grozil s smrtjo Gospodovim učencem"). Tudi veliko Judov in celo velikih duhovnikov se je spreobrnilo in obžalovalo umor začetnika življenja ter pomilostitev ubijalca Barabe (Apd 3, 14-15).

Luka pravi o prvih kristjanih: "Množica teh, ki so sprejeli vero, je imela kakor eno srce in eno dušo" in jim je bilo vse skupno (Apd 4,32). To se rado postavlja za idealen zgled, a pri tem spregledajo obubožanje teh idealistov ravno zaradi prodaje vsega, kar so imeli. Sv. Pavel bo grajal to dejstvo, saj je moral zanje zbirati prispevke vseh plovov (1 Kor 16, 1-4; 2 Kor 8 in 9). Nekateri so gledali v skupni uporabi dobrin prve zametke komunizma. Toda razlika med krščanstvom in komunizmom je bolj kot očitna. Krščanstvo je že v začetku priznavalo svobodo in dostojanstvo posameznika in vseh ljudi, medtem ko se je komunizem povsod tam, kjer je prišel na oblast, izkazal za krutega in krvavega zatiralca svobode in ljudi; povzročil je stahotno pustošenje, ker se je polastil duš in teles ljudi.

Prvi kristjani so dajali od svojega popolnoma svobodno; nihče jih ni silil. Vezala sta jih le ljubezen do potrebnih in resnica (gl. 1 Jn 2, 4).

Mozaik v cerkvi sv. Petra v Vatikanu, delo po originalu Pomarancia, ki krasi oltar, imenovan "oltar laži" in je v enem izmed mogočnih stebrov, ki držijo kupolo, prikazuje smrt Hananija in njegove žene Safire. Ta dva sta namreč obljubila skupnosti verujočih ves izkupiček od prodaje zemljišča, toda Petru sta izročila le del tega: lagala sta Bogu ter s tem žalila uboge. Kaznovana sta bila s smrtjo, kar je za naše pojme gotovo pretirano, vendar sta postala živ zgled ljudi, ki darujejo Bogu in potrebnemu človeku le pogojno, polovično, preračunljivo, lažno (Apd 5, 1-117).

Tudi v prvi Cerkvi ni bilo torej vse sveto in idealno ter posnemanja vredno. Tudi danes je tako. Drugi Vatikanski koncil pove, da smo kot Cerkve hkrati sveti in vedno potrebni očiščenja ter naj nikoli ne prenehamo s pokoro in prenavljanjem (C 8). Prav tej Cerkvi se oznanjajo odrešenje in odpuščanje grehov (Lk 24, 47) ter tudi pričevanje nas vseh, ki nas pestijo nemir, strah, dvomi, tesnoba ter greh.

Izpovedovati moramo, da samo Kristus prinaša mir. Saj se je očitno prikazoval telesno, "nam - pravi sv. Peter -, ki smo z njim jedli in pili, potem ko je vstal od mrtvih" (Apd 10, 41).

Naj tudi nas prevzame pričevanje za vstajenje.

1. MAJ / SV. OČE ZA ČLOVEKA DOSTOJNO DELO

GLOBALIZIRATI MORAMO
SOLIDARNOST!

SREČANJE Z DELAVCI

V Rimu je bila v mestni četrti Tor Vergata v ponedeljek, 1. maja, osrednja slovesnost ob prazniku dela, ki je imela svoj vrh v slovesni sveti maši, ki jo je daroval sveti oče Janez Pavel II.

Letošnje vsedrjavno osrednje praznovanje 1. maja je tako združilo praznik dela kot tudi jubilejno leto 2000. Zato so se praznovanja v Tor Vergati udeležili trije osrednji italijanski sindikati s svojimi najvišjimi predstavniki. Prvomajsko srečanje in sveta maša pa sta imela tudi mednarodni pomen, saj so se srečanja in mašne daritve, ki jo je vodil sveti oče, udeležili predstavniki delavskega sveta iz 54 držav.

Že ob 11. uri se je na prizorišču zbralo več kot dvesto tisoč vernikov, ki so pozorno sledili svetemu očetu in kar sedemdesetim kardinalom, ki so ob njem darovali mašo. Med vidnimi predstavniki, ki so prisostvovali sveti maši v Tor Vergati, moramo omeniti vsaj premiera Amata, rimskega župana Rutellija, tri tajnike osrednjih italijanskih sindikatov Larizzo, Cofferatija in D'Antonija ter guvernerja italijanske osrednje banke Fazio.

Papež Janez Pavel II. je sploh prvi papež, ki je prisostvoval kakemu prazniku dela. Že samo ta gesta kaže na njegov odnos do dela in socialnih vprašanj. Sveti oče je poznan kot velik borec za socialne pravice, saj se od vedno zavzema za vsakega, tudi najbolj na rob potisnjene člo-



veka kot tudi za od človeka neodtujljivo pravico do dela in poštenega zaslužka. V mladosti je bil papež Wojtyła sam delavec v kamnolomu in kasneje v kemični tovarni; zato dobro razume socialna vprašanja, na katera se je seveda v svoji pridigi delavnemu svetu navezal, saj se je zavzel za solidarnost do brezposelnih in do vseh tistih, ki so preslabo plačani za svoje delo; obenem pa ni pozabil opozoriti na nevarne in prevelike gospodarske razlike med narodi in državami v svetu.

Sveti oče Janez Pavel II. je dejal, da "naše vsakdanje delo doma, v tovarnah in uradih ne sme biti neka utrjavajoča muka brez vsakega pomena, ampak se mora delo vrniti k prvotnemu pomenu, ki je v sodelovanju pri Božjem načrtu... Globalizacija je danes prisotna prav v vsakem kotičku človekovega življenja; zato jo moramo upravljati z veliko modrostjo. Globalizirati

moramo solidarnost!" je le eno od osrednjih sporočil, ki jih je Janez Pavel II. namenil vsemu svetu, kajti: "Vsi se moramo zavzemati, da gospodarski sistem, v katerem živimo, ne sprevrže bistvenega in prednostnega, ki je v tem, da stoji delo pred kapitalom, da je skupno dobro pred zasebnim dobrom!" Papež se je torej vrnil k za ves svet pomembnim - globalnim - gospodarskim in družbenim problemom in dejal: "Navsem svetu bi se morali zavzemati za celostno-globalno koalicijo, ki bi bila v prid človeka dostojnemu delu."

Sveti oče se je tudi močno in odločno zavzel za odpis dolgov, ki dušijo najrevnejše države na svetu: "Jubilejno leto 2000 nam ponuja lepo priložnost, da odpremo oči pred revščino v svetu in pred emarginacijo, in to ne samo posameznikov, ampak celih ljudstev in držav." V nadaljevanju svojega govora je omenil naj-

ravnješe in najbolj zadolžene države, ki ne bodo mogle nikdar odplačati svojih dolgov. Zato je vzkliknil: "Zmanjšati ali celo pokloniti ta dolg, to bi bilo lepo dejanje v jubilejnim letu, ki si ga vsi želimo!" V nadaljevanju je povedal, da se s tem pozivom obrača na najbogatejše in najbolj razvite države in na vse tiste, ki imajo v rokah velike kapitale, kot tudi na tiste, ki se zavzemajo za solidarnost med narodi.

"Dragi delavci, podjetniki, kooperanti, finančni operaterji, trgovci, združite vaše delavne roke, vaš razum in vašo srca, da pripomorete k izgradnji take družbe, v kateri se bosta spoštovala človek in njegovo delo!" je sklenil sveti oče, ki je prisotne tudi blagoslovil in jim večkrat ponovil, da razume njihove težave.

SLAVJE OB GLASBI

Slavnostna maša, po kateri se je sveti oče za nekaj minut zadržal v zasebnem pogovoru s sedanjim predsednikom italijanske vlade Giulianom Amatom (ta je označil njegov govor za več kot plemenit in potreben), je bila samo uvod v popoldansko slavo ob glasbi. Na prizorišču so namreč nastopili italijanski in tuji estradni pevci, med njimi tudi slavni Lou Reed, ponovno združena skupina Eurythmics, že med mašo pa je svetemu očetu zapel trenutno najbolj poznani italijanski pevec lahke in tudi operne glasbe Andrea Bocelli, in to kljub temu da mu je v noči sobote na nedeljo umrl oče.

ZUT

REDOVNICA BOŽJEGA USMILJENJA

PRVA SVETNICA NOVEGA
TISOČLETJA

Na Trgu sv. Petra v Vatikanu je sveti oče Janez Pavel II. v nedeljo, 31. aprila, slovesno proglasil za svetnico poljsko redovnico sestro Marijo Favstino Kowalsko.

Med izredno dolgim bogoslužjem, ki ga je spremljalo več kot dvesto tisoč zbranih vernikov - od teh je bila dobra polovica Poljakov -, je sveti oče označil novo svetnico za popoln zgled krščanstva in za simbol dvajsetega stoletja, saj je svetniška sestra Marija Favstina Kowalska živel med prvo in drugo svetovno vojno in globoko doživljala krščanstvo. Imela je videnja, bila je mistik in zgledna redovnica, dani pa sta ji bili tudi svetniška vseprisotnost in čudežna moč ozdravljanja. Sestra Favstina se je veliko zavzemala za Božje usmiljenje, ki naj se udejanja med vsemi ljudmi. Zaradi tega je papež Janez Pavel II. med nedeljskim slovesnim

bogoslužjem tudi napovedal, da bo odslej vsaka prva nedelja po Veliki noči od naslednjega leta dalje v cerkvenem koledarju posvečena Božjemu in človeškemu usmiljenju v vseh družbenih oblikah. Božje usmiljenje naj se kaže v medsebojnih človeških odnosih in mora najti ustrezno mesto tudi v Cerkvi.

Prva svetnica jubilejnega leta 2000 sestra Marija Favstina Kowalska je bila izrazita krščanska mistična osebnost, ki je umrla zelo mlada, pri 33 letih v letu 1938, tik pred izbruhom druge svetovne vojne, pred začetkom velikega človeškega klanja, ki ga je močno čutila v sebi. Svetnica Marija Favstina Kowalska je med svojim globokim doživljanjem krščanstva pisala duhovni dnevnik, v katerem odmeva tragično obdobje med vojnama; v dnevniku je zbranih tudi veliko molitev za domovino, živo je

prisotno zavzemanje za čiščenje Božjega usmiljenja, kateremu se je sama z vsem srcem predala. Zanimivo je tudi to, da je bila svetnica v življenju deležna posmehovanja in nerazumevanja tudi s strani cerkvene hierarhije, ki je celo prepovedala njen dnevnik. Prav njen duhovni dnevnik pa je vseeno krožil po svetu, preveden v več kot šestdeset jezikov. Celotni mladi semeniščnik Karol Wojtyła ga je prebral še pred drugo vojno. Poznejši papež je med drugo svetovno vojno večkrat obiskal samostan svetniške sestre, ko je bil še semeniščnik in obenem delavec. Seznanil se je z likom sestre Favstine, jo vzljudil in postal tudi sam privrženec njenega duhovnega gibanja. Začel se je vedno bolj zanimati za svetniško sestro in kasneje je v šestdesetih letih kot krakovski nadškof sam začel postopek za beatifikacijo Marije Favstine Kowalske. Za

blaženo jo je razglasil že kot papež. Zglednemu svetniškemu življenju sestre Marije Favstine Kowalske sledi danes svetovno gibanje prostovoljcev Božjega usmiljenja.

Proglasitev poljske sestre za svetnico je bila velikanski dogodek za vso poljsko Cerkv in sploh za poljsko državo, saj so v neposrednem televizijskem prenosu spremljali papeževo sveto mašo in proglasitev rojakinje za svetnico na Trgu sv. Petra v Rimu na velikih televizijskih zaslonih v Krakovu zbrani verniki, ki so jih našteali več kot tristo tisoč. Ti so se zbrali pred samostanom Lagiewniki, kjer je sestra Favstina živel in tudi umrla za jetiko; v času svojega življenja je bila deležna svetniške milosti, ki se je kazala tudi v tem, da je imela odprte rane na svojem telesu, t.i. stigme.

Poljsko Cerkve so v Vatikanu predstavljali verniki, duhovniki, cerkveni dostojanstveniki, prelati in kardinali, medtem ko je poljsko državo na Trgu sv. Petra zastopal premier Jerzy Buzek.

JUP

IN MEMORIAM

VLADIMIR RIJAVEC

Dne 25. aprila, dva dni po Veliki noči, so na Trnovem pokopali g. Vladimira Rijavca. Pogrebni obred je vodil škof msgr. Metod Pirih ob udeležbi številnih sobratov. Med žalno mašo se je škof Pirih tako le spomnil pokojnega sobrata.

V velikonočnih praznikih v svetem jubilejnim letu je dozorel za nebeško žitnico trnovski rojak g. Vladimir Rijavec. V času njegove kratke in hude bolezni sem ga štirikrat obiskal, zadnjič na Veliko noč zvečer. Zadnje njegove besede so bile: "Naj Bog pomaga meni in tebi". Rodil se je 13. junija 1919 na Trnovem v družini s šestimi otroki. V moči krstne milosti je ob podpori staršev, duhovnikov in drugih ljudi prepoznal, sprejel in uresničil duhovniški poklic. Nanj se je pripravljalo z osnovnošolsko izobrazbo tukaj doma, gimnazijo (1932-1940) in bogoslovje (1940-1944) pa je študiral v Gorici. V duhovnika je bil posvečen 3. junija 1944 v Gorici skupaj z mnogimi sosolci Slovenci, Italijani, Furlani in Hrvati. Z duhovniškimi službami je začel kar tukaj po bližnjih župnijah. Sedem let je upravljal Ravnico, vmes nekaj let tudi Grgar. Od l. 1951 do 1961 je bil župnik na Banjšicah. Občasno je soupravljal tudi Kal ali Bate. L. 1961 je bil premeščen v Kobjeglavo in je kar celih 35 let skrbel za to župnijo in za Štanjel (1961-1996). Nekaj let je soupravljal tudi Gabrovico. Pred štirimi leti me je prosil, naj ga upokojim. Najprej je ostal še v Kobjeglavi, potem pa se je preselil domov na Trnovo. Skoraj do konca je rad pomagal v pastoralni bodisi na Sv. gori, zlasti pa po kraških župnijah.

Za vse dobro, ki ga je storil v 56 letih duhovništva na duhovnem, pastoralnem in materialnem področju, se mu iskreno zahvaljujem. Zahvaljujem se tudi vsem, ki ste mu stali ob strani v bolezni.

V oporoki je zapisal: "Boga Očeta in Jezusa Kristusa prosim, da mi odpustita vse pomanjkljivosti in površnosti, ki so se vrinile v moji službi. Obenem prosim tudi vernike v vseh župnijah, ki so mi bili izročeni v dušno oskrbo, da mi odpuste, če sem koga užalil ali da sem bil do njih grob, neobziren ali nečloveški. Tudi s svoje strani iz srca odpuščam, obenem pa prosim, naj molijo in naj naročijo kakšno sveto mašo zame." Naj nas te besede rajnega gospoda nagovorijo in jih skušamo uresničiti. (...)

Vera v vstalega Kristusa ima za sad upanje. Krščansko življenje je dejansko življenje upanja ali pasov vse skupaj samo folklor, tradicija in neke navade. Vstali Gospod nam že sedaj daje okušati veselje Božjih otrok in upanje, da bomo nekega dne "podobni njemu, ker ga bomo gledali, kakršen je". Z udeležbo pri tej maši in s svojimi molitvami pomagajmo rajnemu gospodu, da bi čimprej gledal vstalega Kristusa, kakršen je, iz obličja v obličje.

KNJIGA VATIKANISTA DE CARLIJA

BREVIR ZA SODOBNEGA ČLOVEKA

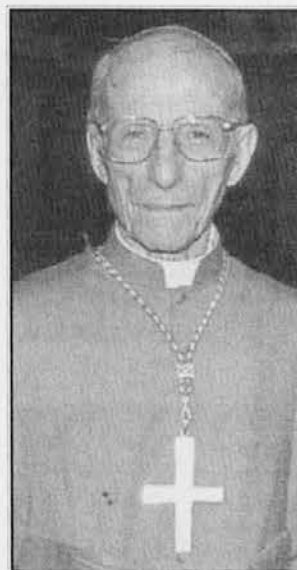
JURIJ PALJK

Tak je podnaslov knjige *Brevir del nuovo millennio - Brevir novega tisočletja*, ki ga je za italijansko knjižno založbo San Paolo uredil znani italijanski časnikar Giuseppe De Carli; tega poznamo predvsem po odličnih komentarjih in kronikah na prvi italijanski televizijski mreži RAI.

Giuseppe De Carli je namreč pri osrednjem italijanskem televizijskem dnevniku TG1 odgovoren za verske programe in poročanje o delu in življenju Cerkve. Že več kot deset let skrben poročal o Cerkvi in spremlja papeževu delo in njegova potovanja. Do sedaj je De Carli poskrbel že za več kot tristo neposrednih prenosov s pastoralnih potovanj svetega očeta po svetu in v Italiji. Giuseppe De Carli je poklicni časnikar, sicer pa je diplomiral iz filozofije in političnih ved; veliko je tudi študiral teologijo, tako da ga upravičeno imamo za enega najbolj podkovanih poznavalcev katoliške Cerkve in papeževga delovanja v Italiji. De Carli je doslej tudi napisal več knjig, med katerimi omenimo vsaj knjigo o AIDS-u, knjigo *Ko je Cerkve ženska* in knjigo o nekdanjemu prvem možu vatičanske diplomacije, kardinalu Casaroliju.

Knjigi *Brevir novega tisočletja* na pot sta napisali uvodne besede ugledni osebnosti: kardinal Roger Etchegar-

ay, predsednik osrednjega organizacijskega odbora *Veliki jubilej 2000*, in predsednik italijanske državne radiotelevizijske hiše RAI Roberto Zaccaria. V uvodnem pojasnilu avtor Giuseppe De Carli piše o sedanjem trenutku na področju televizijskih oddaj, ko je vse podrejeno tržnemu vidiku in gledljivosti programov. Avtor ugotavlja, da gledalci z veseljem in radovednostjo skrbno spremljajo vse, kar se dogaja v Cerkvi; še posebno pa podrobno sledijo papeževemu delu in njegove- mu izjemno privlačnemu nagovarjanju današnjega človeka. Tako je tudi televizijska rubrika, ki gre v eter na prvem televizijskem programu RAI vsako soboto ob 13.30 in ima zgovoren naslov *Besede tretjega tisočletja*, zelo gledana. Kot urednik je De Carli za to rubriko privabil cvet današnje Cerkve, saj nastopajo v njegovi rubriki kardinali Ersilio Tonini (na sliki), Dionigi Tettamanzi, Giacomo Biffi, Carlo Maria Martini, Vinko Puljić, Camillo Ruini, "marijolog" René Laurentin, rektor islamske univerze iz Fésa Tazi Saoud in rimski vrhovni rabin Elio Toaff. Vse omenjene je De Carli naprosil, naj razložijo določene pojme, besede, ki jih danes srečujemo v sodobnem svetu in se tičejo vere, Cerkve in našega sprejemanja le-te. Tako je nastal prvi del knjige, medtem ko je drugi del knjige posvečen globljim in dal-



šim zapisom, ki so jih omenjeni avtorji napisali sami, prav tako pa so o njih govorili po televiziji; nekateri med njimi so prav zaradi pogostega nastopanja na televiziji postali znani in cenjeni po Italiji. Naj bo ime kardinala iz Ravenne Ersilia Toninija dovolj za vse, saj je kardinal Tonini postal cenjen prav zaradi svoje iskrene, neposredne, jasne in sveže besede, bogatega znanja in človekoljubnosti ter ugajenega in simpatičnega nastopa.

V prvem delu knjige, ki nosi naslov *Brevir novega tisočletja*, so zbrani televizijski nastopi kardinala Martinija o slovarju jubilejnega leta, se pravi: o pojmi, ki se najpogosteje uporabljajo, ko se govori o jubileju in svetem letu. Kardinal Tonini piše o slovarju življenja, medtem ko je kardinal Biffi govoril na televiziji dvakrat, in sicer o veri in odrešenju. Genovski kardinal Tettamanzi je govoril o etiki, kardinal Ruini o misijonih, sarajevski kardinal Puljić o upanju, oče Laurentin o Sveti Mariji, rabin Toaff o judovski veri, profesor Saoud pa o islamu.

V drugem delu knjige, ki nosi naslov *Misli o svetu, ki bo prišel*, pa so zbrani kratki eseji kardinala Biffija o prvi Božji zapovedi, kardinala Martinija o prehodu iz enega tisočletja v drugo, medtem ko je sarajevski prvi mož Cerkve kardinal Puljić napisal razmišljanje o miru na Balkanu. Kardinal Ruini je napisal razmišljanje o kulturnem načrtu, ki je nasproten sindromu podrejenosti, rabin Toaff o holokavstu in zgodovinskem spominu. Kardinal Ersilio Tonini je spregovoril o spolnosti kot o ikoni moči in nežnosti Boga in tako spet dokazal, da se po televiziji lahko na dostojen in preprost, a jasn način govori o vseh težavah, ki tarejo sodobnega človeka.

Giuseppe de Carli je pripravil knjigo, v kateri bo bralec našel veliko snovi za razmišljanje, saj je knjiga sestavljena zares tako, da lahko služi kot neke vrste brevir za sodobnega človeka, ki se noče zadovoljiti s površnimi odgovori na najvažnejša, za človeka temeljna vprašanja.

SVETNIK TEDNA

13. MAJ

SILVESTER ČUK

MARIJA DOMINICA MAZZARELLO, REDOVNA USTANOVITELJICA

Že od leta 1901 delujejo na Slovenskem Don Boskovi salezijanci, ki po zgledu svojega ustanovitelja skrbijo za vzgojo mladine, predvsem fantov. Podobno poslanstvo opravljajo tudi Don Boskove salezijanke ali Hčere Marije Pomočnice, ki so prišle k nam leta 1936 in so odprle v Ljubljani vzgojni zavod, mladinski dom in otroški vrtec. Zdaj delujejo v petih krajih na Slovenskem in skušajo oživiti tiste oblike krščanske vzgoje deklet, ki jih je vpeljala sveta Marija Dominika Mazzarello, današnja godovnjakinja, ki je skupaj s sv. Janezom Boskom ustanoviteljica te redovne družbe.

Marija Dominika Mazzarello se je rodila 9. maja 1837 v vasi Mornese blizu Aleksandrije v južnem delu Piemonta. V zdravi kmečki družini je bilo precej otrok. Marija se je naučila brati, pisati pa ni znala, kajti v tistih časih so menili, da dekletom šole niso potrebne. Krščanski nauk pa je znala bolje kot tisti, ki so znali pisati. Vsako jutro je hodila k maši. Pozimi je bila še trda tema, ko je šla od doma v cerkev. Nekeč je rekla sestri, ki jo je spremljala: "Vidiš, koliko zvezd je na nebu! Nekega dne bodo vse te zvezde pod najinimi nogami, kajti midve bova višji od njih!"

V Morneseju je deloval goreč župnik Pestarino. Ko je papež Pij IX. leta 1854 razglasil versko resnico o Marijinem brezmadežnem spočetju, je v župniji ustanovil družbo Hčera Brezmadežne. Med članicami se je posebno odlikovala Marija Mazzarello. Ko ji je bilo sedemnajst let, je v vasi izbruhnila epidemija tifusa in Marija je junaško stregla bolnikom v svojem sorodstvu. Nazadnje je zbolela še sama in tudi potem, ko je okrevala, ni bila več tako trdnega zdravja kot poprej. Ko ni več mogla delati na polju, se je izučila za šiviljo in s prijateljico Petronilo odprla lastno delavnico. Dekleta, ki jih je učila šivanja, je vzgajala tudi v krščanskem življenju. Postala je voditeljica Marijine družbe in si vzgojila dobre pomočnice za svoj apostolat. Kadar je v zvoniku bila ura, je imela Marija navedo reči: "To je ena ura manj na tem svetu in ura bliže nebesom."

Župnik Pestarino je postal salezijanski duhovnik in tako je Don Bosko pobožna dekleta v Morneseju sam spoznal. Že dalj časa je gojil željo, da bi ustanovil žensko družbo za vzgojo deklet in ob srečanju z Marijo Mazzarello je v svoji svetniški daljnovidnosti spoznal, da bo to njegovo zamisel uresničila prav ona. Napisal je pravila nove družbe, ki je začela na praznik Marije Snežne, 5. avgusta 1872, ko je v družbo sprejel prvih 15 sester, ki jih je imenoval Hčere Marije Pomočnice. Za predstojnico je izbral Marijo Mazzarello, ker je v njej odkril poseben dar vodstva. Nova družba naj bi bila živ spomenik njegove ljubezni in hvaležnosti do Matere božje za vse dobrote, s katerimi ga je nenehno obsipala pri njegovem vzgojnem poslanstvu. Dve leti pozneje je bila Marija Dominika Mazzarello izvoljena za vrhovno predstojnico Hčera Marije Pomočnice. Bila je kakor ustvarjena za to. Skrivnost njenih uspehov je bila v tem, da je to, kar je učila z besedo, najprej pokazala z dejanjem.

Družba se je sprva širila po Italiji; že leta 1877 je prvih šest misijonark odšlo v Urugvaj in tri leta pozneje v Patagonijo. Danes družba deluje v 66 državah in šteje okoli 18.000 sester. Materna hiša je bila nekaj časa v Morneseju, zatem v Torinu, od leta 1969 pa je v Rimu. Soustanoviteljica Marija Dominika Mazzarello je družbo vodila le devet let, a ji je položila trdne temelje. Zlasti s svojim svetniškim življenjem, ki se je izteklo 14. maja 1881, nekaj dni po njenem 44. rojstnem dnevu. Za blaženo jo je razglasil papež Pij XI. leta 1938, njegov naslednik Pij XII. pa jo je 26. junija 1951 prištel med svetnice.

■ DOBRODELNI KONCERT OB 35-LETNICI OGNJIŠČA

Revija Ognjišče je 18. aprila letos obhajala 35-letnico izhajanja. Obletnico bo proslavila tudi z dobrodelnim koncertom; sredstva izkupička prodaje vstopnic in darila sponzorjev bodo namenjena Škofijski gimnaziji v Vipavi. Koncert bo v nedeljo, 14. maja, ob 16. uri v telovadnici Škofijske gimnazije Vipava. Sodelovali bodo najbolj priljubljeni pevci in pevke slovenske zabavne glasbe.



RADIO OGNJIŠČE. Vsak četrtek ob 17. uri: aktualne teme v primorski oddaji *Maestral*. Radio Ognjišče lahko poslušate v zamejstvu na Ukv frekvencah 107,5 - Sveta gora (v Goriški in Furlaniji) in 91,2 - Tinjan (na Tržaškem).

IN MEMORIAM

IGNACIJ ČRETNIK

Po dolgem in plodnem življenjskem poslanstvu zlasti med Slovenci v izseljenstvu je 10. aprila letos umrl slovenskim vernikom po vsem svetu znani prelat Ignacij Čretnik, dolgoletni delegat za Slovence v Parizu in sploh dobronik številnih naših emigrantov.

Rodil se je 14. julija 1917 v Šaleku, v župniji Šmartno pri Velenju. V mašnika je bil posvečen 29. junija 1947 v Briksnu. Že isto leto je šel v francosko prestolnico, kjer je neutrudno deloval in bival vse do smrti, torej več kot 50 let. Leta 1979 je postavil mejnik združevanju slovenskih rojakov v Parizu, ko mu je po daljših prizadevanjih uspelo odkupiti stavbo v pariškem predmestju Châtillonu, kjer še danes stoji sedež slovenske misije. V prijetnem slovenskem središču, dvorani in cerkvi sv. Tereze, v katerih utripa slovensko srce, se namreč že desetletja srečujejo in združujejo številni naši tamkajšnji rojaki zlasti okrog nedeljske popoldanske evharistične daritve, pa tudi za trenutke družabnosti in počastitve vseh kulturnih in cerkvenih praznovanj.

Pokojni prelat je v misiji deloval kot župnik do leta 1993 in bil njen tihi in solidni steb. Veliko je naredil za kulturno in narodnostno rast naših izseljencev, in to tudi na področju šolanja in društev. Zlasti mu je bilo pri srcu ohranjanje jezika še posebno pri mlajših rodovih tamkajšnjih Slovencev. Poleg vsega tega je skrbel tudi za birokratske zadeve naših rojakov, ki so se izselili v ZDA, Argentino in drugam, ter tudi veliko pisal v naše revije. Svečan pogreb je bil v Parizu 17. aprila, kjer se je poleg škofa francoskega rodu, slovenskega pomožnega škofa Urana in dvajsetih somaševalcev zbralo pri slovesu od pokojnega prelata ogromno naših rojakov in francoskih prijateljev. Na rodni tleh pa je bila žalna slovesnost v petek, 28. aprila, ko je poleg mariborskega nadškofa Franca Krambergerja in 50 sobratov pospremito pokojnega na božjo njivo v domači župniji sv. Martina na Velenju res veliko vernikov.

Gospod življenja in smrti naj tisočero povrne pokojnemu za vse dobro, ki ga je z vsem srcem in veliko vdanostjo naredil kot velik dobronik naših izseljencev in graditelj mostov med slovenskimi skupnostmi po svetu.



ŠTIPENDIJE SLOVENSKEGA RAZISKOVALNEGA INŠTITUTA

POKLON ZANESENJAKOMA, GORIŠKIMA ZRAKOPLOVCEMA

SPodbuda K študiju

NA LAHKIH KRILIH

IGOR DEVETAK

Septembra 1910

je začel Edi

Rusjan delati

pri zagrebškem

podjetniku

Mihajlu

Merčepu, ki je -

kot brata Rusjan

- računal, da bo

letala prodajal.

Pri Merčepu se

je zaposlil tudi

Pepi Rusjan.

Na sliki: Edi

na letalu, desno

Pepi, v ozadju

z brki, čepico

in ponosno

drži Merčep.

Dne 26.

decembra 1910

je Merčep

priredil v

Zagrebu letalski

miting, na

katerem je Edi

pokazal zares

profesionalno

letenje. Na

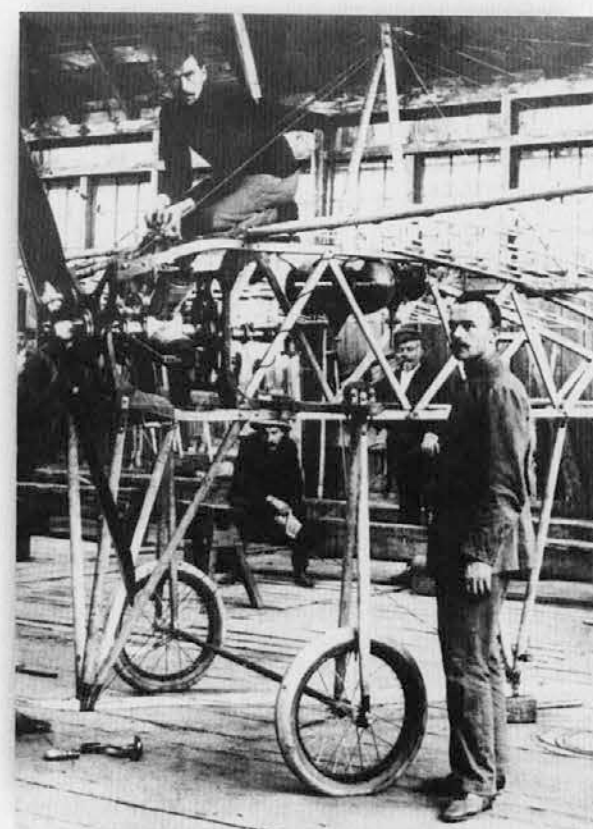
zavzeto tehnično

izpopolnjevanje

"letečih strojev"

zgovorno kaže

tudi fotografija.



V četrtek, 27. aprila, je imel Slovenski raziskovalni inštitut v Feiglovi knjižnici v Gorici redni občni zbor, o katerem bomo podrobneje poročali prihodnjič.

Tokrat si pogledimo pobliže, koga so pri SLORI-ju nagradili s podiplomskimi štipendijami. Luisa Antonini je prejela štipendijo za doktorat na filozofski fakulteti univerze v Ljubljani na temo *Zgodovinska rekonstrukcija post-Crocejevske estetike glasbe v Italiji*; Gorazd Bajc pa bo na istem oddelku ljubljanskega vseučilišča delal magisterij na temo *Protio-kupatorsko delovanje slovenskih primorskih narodnjakov 1941-1945*; Matejka Grčić bo delala magisterij na temo *Razvoj in razsežnosti teorije performativa na Slovenskem*, Valentina Martinuščić bo pripravljala magisterij na temo *Naravno vedenje v primerjavi s produkcijo, ki jo simulira računalnik*, Irena Milanič bo magistrirala iz teme *Glasilo ameriških mladincev Mladinski list - Juvenile med leti 1922-1944*. Vse bodo študirale na filozofski fakulteti v Ljubljani. Martina Ozbič bo na pedagoški fakulteti v Ljubljani magistrirala iz naloge *Povezanost govorne produkcije in slušne percepcije pri osebah s slušno motnjo*; Breda Susić pa bo na fakulteti za družbene vede magistrirala iz naloge *Od tranzicije do vključevanja v Evropsko Unijo: institucionalne in politične spremembe v Sloveniji*.

Na občnem zboru SLORI-ja so podelili tudi dve nagradi za diplomski nalogi; prejeli sta ju Tanja Colja in Barbara Čok.

Nagrajeni diplomski nalogi predstavljata po oceni ravnatelja SLORI-ja prof. Emidija Susića pomemben in nov spoznavalni doprinos. Tanja Colja se je "skušala čimbolj poglobiti v problematiko narodnostno mešanih zakonov v našem okolju, konkretno je med zakonci slovenske in italijanske narodnosti. V tej poglobljeni in razvejani analizi so primerno izpostavljeni številni in izredno kompleksni aspekti tega pojava, tako z vidika osebne narodne pripadnosti in identitete staršev in potomcev, kot tudi v luči širših družbenih pojavov, ki se tičejo odnosov s Slovenijo, medetničnih odnosov med manjšinsko in večinsko skupnostjo oz. integracijskih ter asimilacijskih procesov". Tako v obrazložitvi priznanja. Barbara Čok pa se je spoprijela z "obravnavo v našem prostoru malo poznane tematike fizioanatomskopsihološkega značaja, ne glede na specifično manjšinskega položaja in tukajšnjo razširjenost dvojezičnih govorcev. Na ta način naloge posega v razsežnosti, ki niso zgolj zgodovinsko družbene ali folklorno čustvene... Izsledki (...) so zanimivi in v veliki meri potrjujejo raziskave, ki so jih opravili drugod po svetu".

Prof. Susić je povedal, da s štipendijami želijo nagraditi predvsem tiste študente iz zamejstva, ki želijo poglobljati znanje, s katerim se inštitut že ukvarja, a so odprti tudi drugim študijskim smerem. S tem poskuša SLORI mlade diplomirance naše skupnosti predvsem spodbujati k študijskemu izpopolnjevanju.

S 3. STRANI

TOŽENA...

Kako, za konec, gledate na okolje, predvsem na tisto, iz katerega ste izšli in je zdaj v Italiji? Kako bi utegnili biti v prihodnosti?

Mislím, da je sedanja situacija prehodna oblika sožitja. Svet počasi ozdravlja od pretiranih nacionalizmov in ljudje ne le spoznavajo, da je sožitje dobra stvar, ampak da si je treba prizadevati, da se okrepi. Navsezadnje naši predniki so tu stoletja živeli skupaj in se niso medsebojno pobijali, čeprav so se med sabo razlikovali. Mislím, da se vsi učimo strpnosti in prihodnost vidim v povsem odprtih mejah in popolni svobodi izražanja posebnosti in nazorov. Med velikonočnimi prazniki sem na primer bil na Lokvah nad Trnovskim gozdom, kjer je moja hči, ki sicer živi v Londonu, s kakšnimi petdesetimi svojimi kolegi in kolegicami od zgodnje mladosti naprej našla možnost za obhajanje rojstnega dne. Bili smo iz vse Evrope in glede na to, da je njena mama iz Avstralije, tudi iz Nove Zelandije in Avstralije. Bili smo od blizu in daleč in govorili smo v jezikih vseh držav, od koder so prišli povabljeni - in moram reči, da je bilo zanimivo in zabavno. Tako bi na podlagi tega primera pa tudi tistega, kar se je zgodilo v Trstu in Gorici na predstavitvi knjige *Slovenija*, dejal, da je odpiranje meja jamstvo za prihodnost. Ljudje tega ne počnejo le zato, ker bi to bilo moderno, temveč tudi zato, ker je to perspektiva. Tako se bo verjetno živelo v prihodnje.

Če bomo Slovenci dovolj močni, da obstanemo, bodo v Slovenijo še prihajali med nas - Slovence. A ponavljam, biti in ostati bomo morali dovolj močni in - da tako rečem - še bolj zanimivi.

KONČAL SE JE NATEČAJ MARCOSIG

STRUNE SREDNJE EVROPE

V tednu po Veliki noči je goriško združenje *Glasba brez meja* priredilo v sodelovanju s Kulturnim centrom Lojze Bratuž mednarodni natečaj *Alpe Jadran*, posvečen v prvi vrsti mladim iz Srednje Evrope. Poimenovan je po violinistu in pedagogu Alfredu Marcosigu ter njegovi ženi Vandi; onadva sta spomladi leta 1983 ob podpori peščice zanesenjakov postavila temelje pobudi, ki je z leti prerasla začetna pričakovanja, in ostala vse do prerane smrti navdušena mentorja srečanja, ki združuje vsako leto mlade oboževalce godal od Srednje Evrope do Kitajske v znamenju univerzalne govorice glasbe.

Letošnja že 18. izvedba natečaja za violiniste, 8. za violončeliste, se je končala s koncertom nagrajencev v nedeljo, 30. aprila. Slovenci so se lepo izkazali z najmlajšo violinistko Tanjo Sonc iz Trbovelj (1. nagrada kat. A) in zrelim ljubljanskim čelistom Jakom Stadlerjem, ki je prejel poleg prve nagrade v kategoriji C tudi nagrado Bach. Hrvati so odnesli tri prve nagrade med čelisti in eno med violinisti. Dobra je bila tudi bolgarska violinistka Veselinova (1. nagrada kat. B), medtem ko se je odlično uvrstila samo en Italijan, čelist Giovanni Gnocchi iz domovine godal-Cremone (1. nagrada kat. D). Med najboljšimi violinisti, ki jih je ocenila strokovna komisija s prof. Margit Spirk na čelu, je zablestela tudi Kitajka Jun He. V prvem tednu maja so odlikovanci zablesteli še na turneji po koncertnih dvorinah naše dežele, Veneta in Avstrije.

Na goriškem sejmišču, kjer so minulo soboto odprli 30. vzorčni sejem Expomego, je v preteklih dneh marsikateri Slovenec našel prav posebne razloge za ponos. V predverju kongresne dvorane sejmišča je fotografijam poverjena pripoved navdušujoče zgodbe - pa čeprav s trpkim koncem - o goriških letalskih pionirjih, bratih Edvardu-Ediju in Jožetu-Pepiju Rusjanu. Zaslugo za razstavo imata Vili Prinčič in Aldo Rupel. Pripravila sta jo v okviru obeležitev 30-letnice ZSSD-ja. Dragoceno pomoč jima je nudilo Središče za arheološke in zgodovinske raziskave na Goriškem. Pokroviteljstvo je v začetku dala tudi goriška občinska uprava, ki pa je zaradi svoje obsedenosti z "italijanstvom" stanjšala podporo do popolne nevidnosti. Na podoben način se je sodelovanju izmuznil tudi letalski krožek *Frecce tricolori* iz Ronk.

Prinčič in Rupel sta že lani novembra, ob 90. obletnici uspešnega goriškega poleta, močno oživila spomin na podvige bratov Rusjan in sprožila novo raziskovalno mrzlico. Njunemu nepotešljivemu iskanju dokumentov je veliko prispevala vnukinja bratov Rusjan Grazia, ki se je vrnila iz zdomstva tudi zato, da bi podkrepila zanimanje za slovenska letalca. Od po svetu raztresenih Rusjanovih sorodnikov je prejela marsikatero še nepoznano sliko in pričevanje, ki jih razstava prvič predstavlja.

Izredno zanimiva pa sta tudi novici, ki ju je objavil tednik *Primorski list* ("Poučljiv list za slovensko ljudstvo na Primorskem") v Gorici 12. januarja 1911, na drugi in tretji strani. Le tri dni pred tem se je Edijevo plemenito zanesenjaštvo tragično končalo v Beogradu. Medtem ko se je že spuščal k pristanku, v bližini sočja Save in Donave, ga je z višine 20 metrov zbil udarec košave. Tragično vest objavljamo v celoti.

Naš rojak zrakoplovec Rusjan ponesrečil. — V pond. proti večeru se je bliskoma raznesla po našem mestu vest, da so dobili Rusjanovi stariši iz Beograda brzojavko, ki jim naznanja, da je njih sin Edvard pri nekem poletu v Beogradu ponesrečil ter ostal pri padcu mrtev. Ta vest je napravila na vse one, ki so jo slišali, brez razlike narodnosti najglobokejši vtis. Današnje brzojavke potrjujejo to vest popolnoma. Ena izmed teh se glasi:

V pond. je priredil aviatik Rusjan poskusni polet z beligradske trdnjave, a je pri tem padel z višine 20 m na trdnjavsko ozidje in v nekoliko minutah potem umrl na dobljenih poškodbah. Rusjan je s svojim monoplanom vključ vnetu poletel preko Save in posrečilo se mu je, poleteti z beligradske trdnjave do 1 km oddaljenega železniškega mosta. Ko se je vračal, je močan veter zgrabil aeroplan in ga prevrnil.

Rusjan, ki je, kakor znano, napravil lanskega in predlanskega leta v Gorici več poskusov, da bi se bil s svojim zrakoplovom povzdignil v zrak, ki se mu pa niso posrečili, podal se je v Zagreb, kjer je v družbi Hrvata Merčepa sestavil stroj, s katerim je dosegel prve uspehe svojega truda. V Zagrebu je prvič vzletel in žele velik trijumf. Imel je potem izvršiti več poletov in sicer v Beogradu, Sofiji in Carigradu. Ni mu bilo prisojeno, da izvrši to turnejo. Usoda je hotela, da je že v prvem mest pustil svoje mlado življenje. Vse jugoslovansko ljudstvo je s ponosom slišalo vest o komaj doseženih uspehih svojega prvega in edinega zrakoplovca.

Včeraj predpoludne se je na občinske stroške vršil pogreb slovenskega aviatika Rusjana, ki je dne 9. t. m. v Beogradu ponesrečil. Pogreba se je udeležilo zelo veliko število beligradskega prebivalstva. Kralj Peter je po svojem adjutantu izrazil rodbini ponesrečenca svoje sožalje. Princ Jurij je dal položiti na krsto krasen venec. Beligradski trgovci so sklenili, da postavijo aviatiku nagrobni spomenik.

m Vsi trije zrakoploveci, katere smo imeli Goričani čast videti na Velikih Rojajh minulo poletje, so se ponesrečili. Prvi se je ponesrečil celovski inženjer Zaplatnik pred par meseci in si baje zlomil pri padcu iz zrakoplova roko. Zaplatnik je na Velikih Rojajh na praznik sv. Petra in Pavla triumfal. Plaval je s svojim aeroplanom kot orel v zraku, gotovo nad 200 metrov visoko. Drugi celovski zrakoplovec inženir Heim, ki je letal po zraku vsaki večer meseca julija na Velikih Rojajh, se je ponesrečil minuli mesec v Breslavi. Padel je z zrakoplovom vred z višine 200 metrov na tla in si zlomil tilnik. Obležal je na licu mesta mrtev. Tretji je ponesrečil naš Rusjan minuli ponedeljek v Beogradu. — Vsi trije so se ponesrečili na enak način. Kdo bi bil kaj takega mislil?

Obiskovalec se bo na goriški razstavi gotovo za trenutek zamislil pred pretresljivo fotografijo: *Beograd, 9. januar 1911, Rusjanovo letalo pada...* Ob tej so še tri druge slike razbitin Merčep-Rusjanovega letala in pa fotografije s pogreba daleč od rodne Primorske. Letalo z očitno ne dovolj odpornimi krili je pokopalo pod seboj nadarjenega načrtovalca in graditelja letal ter pogumnega letalca. Brat Pepi, s katerim sta zgledno sodelovala in se s skupnimi močmi ukvarjala z letalstvom od leta 1897, je še nekaj časa ostal pri Merčepu, potem se je izselil v Argentino in se brez brata ni več posvečal letalom.

Se posebno zgovorni so na razstavi čudoviti profili Rusjanovih letal, njihove vedno bolj drzne, a tehnično pretehtane oblike, ki so goriška samouka z veliko mero navdušenja in znanja večkrat uspešno približala oblakom.

Razstava, ki bo na ogled še v petek, soboto in nedeljo tega tedna, ponuja tudi niz slik z letalskih mitingov na goriškem letališču pred prvo svetovno vojno in iz obdobja med vojnami. Čas bratov Rusjan je bil vendar čas izredne ustvarjalnosti in presežanja dotedanjih človekovih zmogljivosti in mnogi so se spoprijemali z nehom. To serijo fotografij uvaja predstavitveni list Italijanskega aerokluba - Aerokluba Julijske krajine z letališča Duca D'Aosta v Gorici. Začenja se takole: "Letalstvo se rodi v Gorici jeseni leta 1909 po zaslugi letalskega pionirja Edvarda Rusjana (1886-1911), ki je skupaj z bratom Jožetom v kratkem obdobju štirinajstih mesecev zgradil devet vse popolnejših letal, ki jih je sam načrtoval..."

PREJELI SMO

"NEMŠKI CESAR" !?

V vašem časopisu sem prebral poročilo o promociji Štihove knjige *Vilja, quae Sclavorum lingua vocatur Goriza*. Zanimivo branje me je pritegnilo tembolj, ker sam avtor knjige odločno izpostavi temeljno pravilo zgodovinarjevega dela, da zgodovine ne razlaga s pozicije današnjega časa, ampak s pozicije časa, v katerem je nastajala. Prav zaradi tega pravila se mi zastavlja vprašanje verodostojnosti njegovega dela, če kljub vsemu tako nenatančno, "nesodobno", poimenuje Otona III. "nemški" cesar, ko je resnica ta, da je bil Oton III. v svojem času "kralj Germanije" (od leta 983) in "rimski cesar" (od leta 996). V najboljšem primeru bi ga bilo mogoče imenovati "nemški kralj", nikakor pa ne "nemški cesar", hkrati pa pojem "nemški" (Deutsch) tisti čas sploh ni obstajal! Pa tudi kasneje, od reformacije naprej, ko se je zaradi šopirjenja nemškega nacionalizma in šovinizma razpasla navada rimskemu cesarju podtikati naslov "rimskoneemški cesar", te spake v Avstriji vse do konca (1806) uradno niso uporabljali. Tudi za Slovence je bil Habsburžan vedno le "rimski cesar" in tako je tudi zapisano na vseh uradnih znamenjih in grbihi!

V tem kontekstu je nadvse zanimivo, da ta zgodovinar v drugem primeru naravnost dlakocepsko natančno uporablja prevod besede *Sclavorum* - "slovanski", čeprav je evidentno, da so na Goriškem od nekdaj živeli le tisti "Sclavoni", ki se dandanašnji imenujejo Slovenci. Nobeno verodostojno poročilo ne omenja naseljevanja kakih drugih "Slovonov" v 11. stoletju in kasneje. Prevajanje imena, ki so ga tuji nadeli našim prednikom, s pojmom "slovanski", je zavajajoče. Nenazadnje tudi zato, ker se je pojem "slovanski", "Slovani" itd. pojavil mnogo kasneje! Tudi v tem primeru zgodovinar torej ni zvest načelu, na katerega sam poudarjeno prisega...

Očitno tovrstna "zgodovina" raje ponuja projekte namesto dejstev, uporablja kreacijo namesto spoznanja. Taka dejavnost pa je ponavadi v službi neke politike.

Lepo pozdravljam!

ANDREJ LENARČIČ
LJUBLJANA

UVELJAVLJENA GORIŠKA UMETNIKA

LIKOVNA RAZMIŠLJANJA IN SANJSKI SVET



FOTO BUMBACA

VELIKA RETROSPEKTIVA
V LJUBLJANI

SPACAL SLIKAR KRASA

Od 25. aprila do 4. junija je v Moderni galeriji v Ljubljani na ogled velika retrospektivna razstava del tržaškega umetnika Lojzeta Spacala, ki bo 15. junija dopolnil 93 let. Veliko pregledno razstavo je slovesno odprl predsednik Milan Kučan. Pri pripravi razstave so želeli predstaviti dela iz vseh Spacalovih ustvarjalnih obdobj. Razstavljenih je 100 mojstrovih slik, 150 grafik, osem poslikanih lesenih grafičnih matric, sedem kipov v lesu, štiri tapiserije in osnutek za tapiserijo. Kustos razstave in urednik kataloga je Igor Kranjc, ki je skupaj z umetnikom Frankom Vecchietom razstavo tudi postavil. V katalogu so poleg številnih reprodukcij Spacalovih del tudi pregled njegovih samostojnih in skupinskih razstav ter obširna bibliografija, ob tem pa še priložnostni eseji poznavalcev umetnikovega ustvarjanja, ki so jih napisali Giulio Montenegro, Zoran Kržišnik in Franko Vecchiet. Dodano je razmišljanje Tarasa Kermaunerja z naslovom *Spacalov poslušaj za strastnost sveta*.

Kar 45 let je minilo od zadnje velike pregledne razstave Spacalovega ustvarjanja v Moderni galeriji. Dela za to predstavitev so prišla v Ljubljano iz stalne razstave v Štanjelu, a tudi iz raznih zbirk v Sloveniji, Trstu, Milanu itd. Spacal je v Sloveniji znan slikar, saj je razstavljal na najpomembnejših slovenskih in mednarodnih razstavah, med drugim tudi na vseh ljubljanskih grafičnih bienalnih. Tokratna predstavitev daje poudarek na Spacalovo zgodnje delo, od akademskih začetkov v letu 1935. Gre za monotipije, lesoreze in olja iz t.i. magičnega realizma kot tudi grafike in oljne slike iz njegovega odporniškega ciklusa v letih 1944-1945. Pregled zajema še širši izbor njegovih del iz druge polovice 40. let, ko se je posvečal bolj realističnemu slikanju pokrajin, predvsem Trsta in tržaške obale, a tudi Istre in Dalmacije. V tistem času so Spacala v Sloveniji obravnavali kot izrazitega nasprotnika tedaj prevladujočega socialističnega realizma. Nedvomno pa sodi med utemeljitelje in mojstre informelskega slikarstva konca 50. in 60. let.

FRANCO DUGO RAZSTAVLJA
V NOVI GORICI...

Goriški slikar in grafik, ki je mednarodno uveljavljen, a zvest rodni Gorici, ima v tem času več razstav, saj razstavlja med drugim tudi v Bologni, za nas pa je prav gotovo najbolj zanimiva njegova razstava v Novi Gorici v HIT-ovem Paviljonu v poslovni stavbi podjetja HIT.

Na veliki četrtak so razstavo slovesno odprli, saj je bil na kulturnem večeru gost tudi predsednik goriške pokrajinske uprave Giorgio Brandolin. O umetniku in njegovem delu pa je v slovenskem in italijanskem jeziku spregovoril član našega uredništva Jurij Paljk.

Franco Dugo se v Novi Gorici predstavlja z zaokroženim ciklusom zadnjih grafičnih listov in seveda s svojimi pasteli, na katerih upodablja našo pokrajino, našo zato, ker je Dugo za novogoriško razstavo izbral predvsem tiste svoje nevsakdanje izseke iz narave, vedute, na katerih je odslkal svoje videnje Goriške, Vipavske, Brd, Furlanske nižine in bližnjih Nanaosa in Čavna. Prav v ta svet je tudi ujet Dugo, ki izjemno dobro obvlada danes skorajda opuščeno, zahtevno tehniko pastela. Za njegovo slikanje pokrajin je značilno predvsem to, da krajina deluje zapuščenost, skorajda žalostno in kar kliče po človeku, ki na sliki zavestno ni nikdar upodobljen. Gre za globlja likovna razmišljanja o človeku in njegovem odnosu do narave, samega sebe.

Popolnoma drugačen svet pa nam Franco Dugo ponuja s svojimi grafičnimi listi, ki so dovršeno napravljeni. Na njih nam slikar prikazuje svoje cipele, svoje kostanje. Na treh grafičnih listih večjih dimenzij je upodobil dva križana človeka in snemanje s križa, pretresljivo metaforo človeškega trpljenja, ki ima v križu smisel in nesmisel trpljenja. Prav vprašanje o smislu in globljem pomenu človeškega trpljenja pride najbolj do izraza na teh izrazito figuralnih grafičnih listih, ki jih odlikujejo dovršena tehnika, odlični tisk, skrbna izbira harmonično usklajenega likovnega izraza in seveda Dugov prepoznavni likovni rokopi.

...LAURA GRUSOVIN PA
V GORICI

V goriškem Kulturnem domu pa bo vse do 10. t.m. odprta lepa in obsežna razstava likovnih del goriške slikarke Laure Grusovin, ki se vrača v Kulturni dom po petih letih. Na odprtju je goriško slikarko srednje generacije predstavil Joško Vetrli, ki je omenil predvsem samosvojo likovno govorico umetnice in njeno gledanje na svet.

Laura Grusovin nam v Kulturnem domu predstavlja niz velikih in nevsakdanjih platen, ki bi jih lahko razdelili na dva večja sklopa: na ciklus slik, ki je razstavljen v pritličju kulturnega hrama in ga označuje neka zavezanost poetičnemu realizmu in liričnemu odslikavanju narave, in na sklop slik, ki so razstavljeni v prvem nadstropju in je na njih prisoten sanjski, nadrealističen svet, umetničin samosvoj, namišljen, a liričen svet, kateremu se noče odreči.

Laura Grusovin ima svojevrstno paleto barv, na kateri prevladujejo nežne zemeljske barve in ves spekter modrih, blaga zelena in dejansko pravi splet naravnih nežnih barv, s katerimi odslikava zdaj izseke, vedute narave in dreves, zdaj pa krajine tudi nadgrajuje s svojim čarobnim, sanjskim svetom, kot da bi ji naš svet ne bil dovolj in bi včasih hotela zbežati iz njega. Zato zadrge na krajinah, ki odpirajo nebo, za katerim vstaja nov, sanjski, čarobni svet,



FOTO BUMBACA

kateriga pa tudi odlikuje nežnost in neka harmonija, sosladije, ki se lepo spaja z nežno barvno paleto.

Slike Laure Grusovin so nevsakdanje predvsem zato, ker si je z leti slikarka zgradila svojo likovno pripoved, se odločila za samosvoje nežne barvne podtone, ki odražajo njeno čustvovanje in razmišljanje. Slikarka skrbno pazi na zelo poudarjen dekorativni element na svojih delih, saj tudi sama izdeluje in mestoma poslikava okvirje svojih del, tako da včasih okvir dopolnjuje likovno pripoved in jo nadgrajuje. Njen nadrealistični likovni svet je topla in nežno prepričljiva vsa njena likovna pripoved.

ZUT

"DNEVNIK ANE FRANK"

ZADNJA PREMIERA SSG

V petek, 5. t.m., bo v Kulturnem domu v Trstu stekla še zadnja premiera Slovenskega stalnega gledališča v sezoni 1999-2000. Ansambel SSG bo uprizoril dramo Francesca Goodricha in Alberta Hacketta *Dnevnik Ane Frank* v režiji Zvoneta Šedlbauerja. Gre za najnovejšo priredbo dramatisacije, ki je v ZDA dvignila veliko prahu. Avtorica je ameriška pisateljica Wendy Kesselman, ki je prejela več uglednih nagrad in priznanj.

Dnevnik Ane Frank ni treba posebej predstavljati, saj je še vedno izredna brana knjiga po vsem svetu. Nemška judovska družina Frank se je pred nacisti skrivala v Amsterdamu, v ulici Prinsengracht, kjer so bili uradi podjetja Aninega očeta (danes je tam muzej), od julija 1942 do aretacije avgusta 1944. Ana Frank je bila pisateljica, ena od mnogih judovskih deklet, in njen obstoj in propad sta odmevali tistih drugih žrtev, ki niso nikoli zasloble. Imela je trinajst let, ko je 5. julija 1942 prispelo obvestilo o vpoklicu za Margot in so Frankovi vedeli, da je čas, da se skrijejo. Osem ljudi, različnih po starosti, vzgoji in značaju, je bilo več kot dve leti zaprtih v približno petdeset kvadratnih metrov velikem prostoru, si je osupljivo hitro ustvarilo občutek normalnosti. Slika dekleta, ki piše v obupu, da bi pregnala osamljenost in nečlovečnost, bo ostala.

Dramo je prevedla Desanka Puc; za režijo je poskrbel Zvone Šedlbauer, za scenografijo in kostumografijo Janja Korun, za glasbo Žarko Prinčič, za koreografijo Nataša Kos. Igrajo Barbara Čerar, Adrijan Rustja, Miranda Caharija, Vesna Pernarčič, Vojko Belšak, Aleš Valič, Lučka Počkaj, Stojan Colja, Maja Štormar, Gregor Geč, Aleš Kolar in Danijel Malalan.

MLADINSKA PRILOGA RAST

VELIKONOČNA MLADIKA

Tik pred Veliko nočjo je v Trstu izšla 4. številka revije Mladika v letošnjem letu. Uvodnemu razmišljanju Iva Keržeta z naslovom *Kurentove solze* sledi novela tržaške književnice Brune Pertot z naslovom *Velikonočno kosilo*. Dalje Mladika objavlja postno pismo tržaškega škofa Evgena Ravignanija o očiščenju spomina. V tej številki je objavljena tudi novela Marjete Ratković *Zasvojenost*, ki je prejela prvo nagrado na literarnem natečaju Mladike. V rubriki, posvečeni numizmatiki, Mitja Petaros piše o slovenskih tolarskih kovancih, Saša Martelanc pa se v rubriki *Naš včerajšnji svet* spominja nedavno umrlega Jožka Bizjaka. Objavljena sta tudi tretje nadaljevanje spominov Petra Merkuja na starše in govor Milana Gregoriča na proslavi 50-letnice slovenske klasične gimnazije v Trstu. Ivo Jevnikar je prispeval še nekaj dokumentov o slovenskih obveščevalcih pri zahodnih zaveznikih med drugo svetovno vojno in njihovem odnosu s partizanskim poveljstvom oz. s politično policijo. Mladika objavlja tudi zapis Alojza Rebule o knjigi Zvoneta Štrublja *Ali je Bog oče in mati?* ter prispevek Martina Jevnikarja o Slovencih v Venezuali. Objavljene so tudi pesmi Smiljana Trobiša, Vladimira Kosa in Aleksandra Furlana.

Skupaj z Mladiko je tudi tokrat izšla njena mladinska priloga Rast. V uvodniku Erika Hrovatin obravnava "primer Haider" in še zlasti pomanjkanje zgodovinskega spomina pri mlajši generaciji. Dalje je objavljen pogovor Brede Susič z mladima igralcema Miro Fabjan in Igorjem Pisonom, ki sta nastopila v *Posebni dnevi* Ettoreja Scole v režiji Dušana Makarja. Poleg poročil o delovanju Slovenskega kulturnega kluba in Mladih v odkrivanju skupnih poti bo bralec našel tudi vrsto tehtnih razmišljanj.

KEJ JE PEJ CRAXI REKO?



Jakec: Teku! Si vido?! Damiani je reko, de manifestacija bo, jen Sergiji Pahorji se je odvalu kamen sez srca. Zdej sez Pavšičen hitista organiziret, da be blo vse v nrljepšen redi.

Mihec: Mouče, mouče, zatu ke sen še, keku se reče, ... šokiren.

Jakec: Pej kej je ratalo?

Mihec: Kej. Neč tašenga, ma sen jemo ane čudne sanje, jen ne muren pret k sebe.

Jakec: Ben, povejme, kej si sanjo, de te je teku... šokirelo, kuker praveš.

Mihec: Sen sanjo, de sen umrou jen sen peršo u en velik prostor, kem je blo pouhno stolic jen tedi ledi, se zastuope. Ta prostor je bil razdeljen ne dva dela. U prven deli smo bli mi, ki smo čakali, ma ten sredi tega prostuora je bil en zidek sez ograjo jen na drugi strani je biu an lep vrt, vse pouhno ruožic je cvelo, jen pod drevi so ble klopce za sedet. Sadja nej manjkalo, na usaken vogali pej je biu en štant sz tisten ke se teu ze jest al ze pet. Kuker si vido, kej je za ograjo, si zastuopo, de je tu paradiž. Ben, priden gor, jen rečen lepu, kuker se spoduobe: dober dan, kdo je zadnji?, de be se deu u vrsto. En stric mi reče: jest, jen se staven zad za znjen. Slučajno je ratalo, da sen seu blize zidka, teku, de sen lahko gledo čez. Teku u mire sedin, jen čaken. Ker naenkrat viden, de se ten zraven, na uni strani zidka, trije strešno menejo jen rezburjejo. Ti veš, de sen radoveden človek, jen teku sen malo bulše pogledo, kedu so ti, ke se menejo, jen viden, de sedijo na klopce Santin, Vidali jen Craxi.

Jakec: Ma muj Buš, keku so pršli skep ti trije?

Mihec: Tudi jest sen pomislo isto. Zastuopen Santin jen Vidali, ki so se poznali vre ued prej jen so se sprijateljile u tisten cajte, ki je Vidali

ponudo uoboroženo pomuč, če be blo treba se boret pruote jugoslovanske vojske. Ma zakej Craxi, sen se mislo jen poslušo, kej pravejo.

Jakec: Povejme, kej so praule?

Mihec: Vidali, sei si ga pozno, kašen je bil, je strašno pravo, de tu so diletante, ke ne zastuopejo neč, jen de ten u Rime be muogle več poslušet Šteljota, ke uen vje, keku se tej stvari streže, jen be tedi vladno krizo dergače speljo. Santin je kimo, jen pravo: "Kej češ, Tojo, nej več tistih ledi, kuker anbot. Zdej še u Vatikani slike Slovinci, jen ti me stavejo terko tiste bjele, ruse jen plave farbe po zideh, de me vre djela slabo. Jen še sez kamna je ta ruoba, teku de ne zbledi."

Jakec: Ma kej se heca, kej pruti je zuiten se stave. Ma kej ne vje, de če se jen zamjere, ga spravejo kešen pjan niže. Jen Craxi, kej je pejta reko?

Mihec: Neč tacga, samo strešno se ju muzo jen reko: "Fantje, ne se bat, zdej je na vladl Amato, jen tu je resen človek, jen velik patriot. Sej vješte, de tedi v D'Alemoni vladl bis tako imenovani zaščitni zakon nej jemo finančnega kritja, jen se zna, kedu je bil finančni minister. Zakon brez finančnega kritja pej ne muore bet. Teku ste lahko mirne, de se bo v ten slabe lje, de drugih volitev, nejšlo zadoste ovir, de bo sez Slovinci lepu vse skep zaspalo."

Jakec: Ne me reč. Teku je reko Craxi. Jen ti, kej si mislo?

Mihec: De je rjes teku, jen de jema Craxi prou. Jen sen se zamislo, de keku bo ta nov premjer vplivo na našo manjšino. Čo, enotna delegacija, čo, al kuker se je zdej prave, bo mogla

malo menjet jen tiste ued Foruma bojo prdbile na ugledu jen teži.

Jakec: Ker jeh jest poznam, bo vsaj ker se tježe tiče malo težko.

Mihec: Sej, tedi jest sen pomislo isto, jen se ustrašo, kej bo z nami. Teku sen se ustrašo, de sen se zbodo ves u anen poti.

Jakec: E, ma glej, ke ni vse teku slabo, zdej če bojo začeli rešavat tedi čast tistih, ki so jeh razni sodniki v Milani jen drugot primli za uhe, jemo se kešno upanje, de se reše vsaj SAFTI, če je TKB zdej vse ena druga reč jen je Kmečka ratala čedajska.

Mihec: Pestmo, pestmo, me zadošti jezi politika. Pestmo tu naše gospodarstvo. Zdej je važna sobuotna kulturna manifestacija na Place ued Noug svetga Antuona u Trste. Upejmo, de bo peršlo čin več ledi, de bojo oblasti vidle, de nes je še nekej jen de se ne damo kar takuo. Zatu, ki se zna, de "kultura jen prosveta - naša je osveta!", kuker smo praule anbot.

Jakec: Prou praveš! Tudi ura se mi zdi primerna. Do konca pouka bo manjkala še ana duobra ura, mularija lahko lepu pride, zbori jen guodbe se bojo organizirali, ... ne vjen pej, če so pomisenle, de be organizirale tedi kešne štante, sej se zna, de se na šagrah zbere nerveč ledi.

Mihec: Ma mouče. Ti si hitro perpravljen ze jet kej spet. Prej se muoremo zaslužet. Lepu se videmo na vajah jen u sobuoto na manifestaciji, polej, keder so buo vsje končalo, pej te povaben na anu fejsit merenduo, de bo lušno, jen bomo lahko zapuorejeli uno... Te stara gunderca, je vidla Šteljota, keku se uen derži...

Jakec: Ma čaki, kej ni bil Piero, tisti, ke ga je vidla...

Mihec: Ma dej, kej ne zastuopeš vica...

PO RAZSODBI DEŽELNEGA
UPRAVNEGA SODIŠČASRENJE IN OBLASTI:
NOVO POGLAVJE

IVAN ŽERJAL

Štiriindvajseti marec je bil zgodovinski dan za srenje in juse, se pravi za domače slovenske staroselce v tržaški pokrajini. Na ta dan je Deželno upravno sodišče Furlanije-Juljske krajine namreč izdalo razsodbo št. 369/2000, s katero daje pravno priznanje srenjam na podlagi deželnega zakona št. 3 iz leta 1996. To pomeni, da so te starodavne skupnosti pravne osebe zasebnega značaja, ki so potem-takem lahko tudi lastnice oz. posestnice zemljišč.

Pravda se je torej končala nadvse pozitivno za kriško, repentabrsko, kontovelsko in opensko srenjo, ki jih je zastopal odvetnik Peter Močnik. Predstavniki omenjenih srenj so se svojčas pritožili, ker jim deželna uprava ni hotela priznati pravne osebnosti, kar bi jim pomagalo koristiti finančne prispevke Evropske zveze za izboljšanje gozdnih in kmetijskih površin. Takratno stališče dežele je bilo, da imajo tako pravno priznanje le t.i. odbori za ločeno upravljanje juserskega premoženja oz. krajevne uprave (občine) v smislu državnega zakona št. 1766 iz leta 1927. Razsodba Deželnega upravnega sodišča je postavila to stališče na glavo, tako da je sedaj vprašljiv celo sam obstoj odborov za ločeno upravljanje, pa tudi urada komisarja za likvidacijo juserskega premoženja.

Odpri se je torej novo poglavje sicer precej pozabljene, a zato nič manj zanimive in pomembne zgodovine odnosov med srenjami in krajevnimi oblastmi, s posebnim ozirom na tržaško občino. Prvi podatki o staroselskih srenjah na Tržaškem segajo prek dvesto let nazaj, odnosi med njimi in tržaško občinsko upravo pa so se skrhalo že v prvi polovici 19. stoletja. Šlo je seveda za lastnino in posest širokih zemljiških površin oz. za nadzor nad njimi. Avstro-ogrska državna in sodna oblast je srenjam v večini primerov dala prav, tako da so do konca prve svetovne vojne in

prihoda Italije v naše kraje staroselci bili v bistvu gospodarji na svoji zemlji. S prihodom Italije v Trst in kmalu nato s prihodom fašizma na oblast so se razmere korenito spremenile. Italijanske oblasti so z zakonom iz leta 1927 odredile, da zemljišča ne bodo več upravljale srenje, ampak občine oz. odbori za ločeno upravljanje juserskega premoženja. V obdobju fašistične diktature, pa tudi v dobi povojne demokratične italijanske republike so se tako zvrstili odkupi, prodaje in razlastitve, ki so hudo načeli tako ozemlje tržaške okolice kot tudi narodnostno sestavo teritorija, ki je bil nekoč kompaktno slovenski.

Prva posledica razzsodbe Deželnega upravnega sodišča je bila ta, da je pristojno deželno odborništvo preklinalo že razpisane volitve v odbore za ločeno upravljanje juserskega premoženja. Kar se tiče odnosa med krajevnimi upravami in srenjami, bi po mnenju odv. Močnika bilo najbolje, da se predstavniki srenj in okoliških občin čimprej usedejo za mizo in najdejo skupen jezik. Težje bo šlo s tržaško občino, za katero bo po Močnikovem mnenju potrebna še ena razzsodba, podobna oni, ki jo je izdalo Deželno upravno sodišče.

Zato ta razzsodba ne predstavlja konca, ampak kvečjemu začetek morebitnega novega odnosa med srenjami in oblastmi. Pot zelo verjetno ne bo lahka, ker gre tu tudi za površino skoraj 5.000 hektarov, ki prinašajo gmotno korist v višini več deset milijard lir. Ekonomska pomembnost je torej nezanemarljiva; poleg tega se celo govori, da bi samo upravljanje srenjskih zemljišč zahtevalo petnajst novih delovnih mest. Ne nazadnje pa je razzsodba pomembna tudi z narodnostnega vidika. Srenjam, se pravi staroselcem, ki so - še danes - v ogromni večini Slovenci, je bila priznana pravica, da so gospodarji na lastni zemlji. In predbro vemo, kako je to dragoceno za narodno skupnost.

SVEČANOSTI OB OBLETNICI OSVOBODITVE NA TRŽAŠKEM

DRUŽBA, KI SE SKLICUJE NA ODPORNIŠTVO,
SE MORA ODDOLŽITI SPOMINU NA ŽRTVE

Dnevi, ki gredo od 25. aprila do 1. maja, so zlasti v naših krajih polni simbolike in zgodovinskega spomina na tragične in obenem svetle trenutke ob koncu vojne in osvoboditvi izpred 55 let. Tako je tudi pri nas stekla res številna vrsta proslav, od tiste osrednje, ki je bila v Rižarni, pa do manjših - tako bogatih kot tudi bolj skromnih - ki so se zvrstile predvsem v predmestju in okolici. Svečanosti pa so letos potekale verjetno bolj doživeto kot sicer, tudi zaradi tega, ker živimo v obdobju, v katerem vrednote, kot so svoboda, sožitje, enakopravnost in socialna pravičnost, niso več tako samoumevne in se z več strani poskušajo postavljati pod vprašaj.

Osrednja svečanost je bila na sam praznik osvoboditve, 25. aprila, v Rižarni ob udeležbi res velikega števila ljudi. Tržaški škof Evgen Ravignani je v italijanski in slovenski podčrtal, da ni dovolj zahvala tistim, ki so padli za svobodo; potrebna je odločna volja, da se gradi nova omika v resnici in ljubezni. Osrednja govora sta imela tržaški podžupan in odbornik za kulturo Roberto Damiani ter župan občine Dolina Boris Pangerc. Damiani je med drugim opozoril, da političnemu razredu ni uspelo zgraditi zares bratske družbe, saj je še vedno prisotna neenakost; praznino, ki je nastala, pa spet skušajo napolniti z negativnimi vrednotami, kot so rasno in etnično sovraštvo, zapostavljanje drugačnih, izkoriščanje, brezbržnost, temu pa daje potuho cinizem političnega razreda. Boris Pangerc je podčrtal, da predstavlja Rižarna le zadnje dejanje trpljenja, ki se je začelo 13. julija 1920 s požigom tržaškega Narodnega doma. Dolinski župan se je zaustavil tudi pri vprašanju sprejemanja zaščitnega zakona za Slovence v Italiji in dejal, da je ob zadnjih dogodkih še večja bojazn, da bo slovenska manjšina zopet ostala praznih rok. Slovenci so mislili, da je levo-sredinska koalicija, ki vlada Italiji, osnovana na trdnih temeljih in da ni le nabiralnik



glasov. Toda levica se ustraši najmanjše sence, pri tem pa nastradajo šibkejši.

Isti dan so na Oberdankovem trgu v Trstu na pročelju poslopja, kjer je bilo med drugo svetovno vojno poveljstvo SS in Gestapa, odkrili obeležje v spomin na vse tiste, ki so izgubili življenje v tamkajšnjih mučnicah. Obeležje pa ima samo italijanski napis, čeprav se je v tistih mučnicah znašlo veliko Slovencev in Hrvatov. Gre tako za pozitiven dogodek, ki pa obenem nosi v sebi tudi nasprotje vrednotam odporništva ob nespoštovanju jezika someščanov slovenske narodnosti. To je bilo omenjeno tudi na spominski svečanosti za žrtvami

zloglasnega Posebnega inšpektorata italijanske policije za Julijsko krajino, ki jo je v nedeljo, 30. aprila, priredilo društvo Edinost pred poslopjem v ulici Cologna 6, kjer je bil nekoč sedež Posebnega inšpektorata (na sliki). To je bila tudi prva svečanost v spomin na žrtve inšpektorata, ki je deloval v Trstu od aprila 1942 do aprila 1945. leta in ki se je odlikoval po neizmer- ni krutosti pri zasliševanjih osumljenčev in njihovih svojcev. Ime vile Arnstein v ulici Bellosguardo, kjer je bil nekaj časa sedež inšpektorata, še danes vzbuja strah med starejšimi Tržčani. Oris zločin-skega delovanja inšpektorata je podal prof. Samo Pahor, ki

je med drugim dejal, da se mora družba, ki se sklicuje na odporništvo, oddolžiti spomenu na žrtve.

Svečanosti so se, kot že rečeno, zvrstile domala povsod po teritoriju tržaške pokrajine. Pri tem gre omeniti tisto, ki je bila 30. aprila pred ploščo na pročelju Narodnega doma pri Sv. Ivanu. Ob tej priložnosti so stekle recitacije v slovenski in italijanski, med govorniki pa je bila tudi prof. Evelina Umek, ki je med drugim podčrtala da bi se morali Slovenci sami vprašati, kaj smo sami storili, da bi se naše razmere spremenile. Dovolj bi bilo, da bi se vsak dan prepoznavali kot Slovenci.

KONEC TEDNA V BAZOVICI

ODPRTA MEJA MED TRŽAŠKO IN
SEŽANSKO OBČINO

Konec prejšnjega tedna je v Bazovici prvič potekala pobuda odprte meje med občinama Trst in Sežana. Nestalno vreme, ki je poskrbelo tudi za kako ploho, ni prestrašilo občanov z obeh strani meje: v velikem številu so se namreč udeležili pobude, ki so jo priredili v prvi vrsti seveda tržaška in sežanska občina, pa tudi vzhodnokraški rajonski svet, odbor za ločeno upravljanje juserskega premoženja iz Bazovice in bazovska vaška skupnost na italijanski strani, na slovenski pa Krajevna skupnost Lokev, Planinsko društvo Sežana, Turistično društvo Lokev-Prelože in Jamarsko društvo Sežana.

Osrednji prireditveni prostor je bil na Trmuni, se pravi na razpotju, od koder krene stara cesta iz Bazovice v Sežano. Tam so postavili velik šotor, kjer so stekle najpomembnejše prireditve. Tako sta v petek, 28. aprila, bili predavanji prof. Abrama Schimida o zgodovini cesarske ceste ter prof. Ruggera Calligaris in prof. Pavla Skrinjarja o zgodovini kapelice lurske Matere Božje v Lipici; v nedeljo,



30. aprila, pa je bilo predavanje prof. Ruggera Calligaris o premogovniku.

Osrednja slovesnost je bila v soboto, 29. aprila, ob udeležbi tržaškega župana Ricarda Illyja in sežanskega župana Miroslava Kluna, ki sta se tudi podpisala na novo spominsko ploščo, postavljeno ravno na meji. Župana sta si ob tej priložnosti tudi ogledala kapelico lurske Matere Božje v Lipici in se udeležila kulturnega programa, ki so ga oblikovali Mladinski zbor Bazovica, Mešani zbor Lipa, godba na pihala Viktor Parma iz Trebč in mažoretke iz Povirja (pred začetkom pohoda so

župana Illyja na italijanski strani pozdravili otroci osnovnih šol in vrtec iz Bazovice in Gropade). Na sobotni svečanosti je bila med drugim izražena želja, da bi odprta meja kmalu postala nekaj vsakdanjega.

29. in 30. aprila ter 1. maja je bil od jutra do večera možen prost prehod meje z dvema variantama pohodov z nagradnim žrebanjem. Odprta meja pa je bila združena tudi s praznovanjem prvega maja: tako je v nedeljo zvečer zagorel prvomajski kres, stekel pa je tudi nočni pohod na Kokoš.

Nova zlatarna

Tanja Preziosi

lastnik Davide Peric

Ul. S. Nicolò 11- Trst - tel./fax 040 3720141

Srebrni okviri in pripomočki za urad GUERRINI

Zapestnice NOMINATION

Nakit iz srebra, zlata in belega zlata

Darila za poroko, krst in birmo!

Vse po najboljših cenah v centru Trsta

Obiščite nas!



VERSKE IN KULTURNE SLOVESNOSTI OB VELIKI NOČI

V NABREŽINI 21. RAZSTAVA PIRHOV, NA OPČINAH PA ODKRITJE RELIEFA SEJALCA

V Velikem tednu in ob velikonočnih praznikih so se v naših krajih zvrstile številne slovesnosti. Pečat teh slovesnosti je seveda v prvi vrsti verski, nekatere pa so pridobile še kulturni pomen, saj so s časom prerasle v prave kulturne dogodke.

Osrednjo versko simboliko v postnem času ima prav gotovo obred križevnega pota. Tu velja omeniti križev pot, ki ga vsako leto na Veliki petek prireja Slovenska zamejska skavtska organizacija in ki je bil tudi letos v sugestivnem okolju Repentabra. V istem času so se na Opčinah prvič srečali slovenski in italijanski verniki obeh župnij, in sicer župnije sv. Jerneja in župnije Marije, Kraljice sveta, da bi se udeležili skupnega križevnega pota po openskih ulicah.

Med tradicionalnimi velikonočnimi pobudami, ki so prerasle v kulturni dogodek, velja prav gotovo omeniti razstavo pirhov v župnijski dvorani v Nabrežini, ki je letos prišla do svoje 21. izvedbe. Razstavo so odprli na sam praznik Velike noči. Do 1. maja je bilo na ogled veliko število najrazličnejših pirhov tako iz domačih krajev kot iz Slove-



nije in drugih držav. Veliko pirhov so prispevali mlajši udeleženci; umetniško oblikovane pirhe sta prispevali tudi umetnici Bogomila Doljak in Claudia Raza, medtem ko so bile na ogled tudi slike Roberta Daneva in Wild Pisane Crocetti. Učenci in dijaki nabrežinskih šol so tudi pripravili veliko keramičnih izdelkov, da bi jih prodajali v dobrodelne namene.

Vedno na Veliko noč so nad stranskim vhodom v župnijsko cerkev sv. Jerneja na Opčinah odkrili in blagoslovili svetoletno znamenje - kamniti relief Sejalca (na sliki),

delo umetnostnega obrtnika Pavla Hrovatina iz Briščikov. Na reliefu, ki sta ga blagoslovila župnik Zvone Štrubelj in kaplan Franc Pohajač, je vidna tridimenzionalno oblikovana roka sejaleca, ki hodi skozi kraško vrzelo (pot v tretje tisočletje) proti božji njivi, v ozadju pa sije sonce (Bog). Na levi strani spodaj so kratice imena blaženega Antona Martina Slomška, desno je označeno leto 2000, na enem izmed stebrov pa je napis IHS. Relief je iz kraškega kamna, nekateri deli (semena, sonce in napis IHS) pa so iz kapnika.

4. T.M. V BANIH

SPOMENIK PADLIM V OBEH VOJNAH

V četrtek, 4. maja, na praznik župnijskega zavetnika sv. Florijana, bodo pred cerkvijo pri Banih odkrili spomenik padlim domačinom v prvi in drugi svetovni vojni.

Tako so se namreč odločili vaščani na pobudo zbora Sv. Florijan. Svečanost bo potekala v okviru proslav ob 55-letnici osvoboditve Opčin, 265-letnici posvetitve banovske cerkve in slovesnosti ob jubilejnem svetem letu 2000.

Spomenik je izdelal umetnostni obrtnik Pavel Hrovatin iz Briščikov, na njem pa so vklesana imena sedmih padlih v prvi in dveh padlih v drugi svetovni vojni. Nad imeni padlih v prvi vojni je bodeča žica z letnicama 1914-1918, nad imeni padlih v drugi vojni pa sta dve med seboj prepleteni bodeči žici.

Odkritje bo, kot že rečeno, v četrtek, 4. t.m., ob 20. uri, ko bo pred cerkvijo krajša slovesnost s petjem zbora Sv. Florijan, priložnostnim govorom, blagoslovitvijo spomenika in nagovorom župnika Zvoneta Štrublja. Zatem bo v domači cerkvi maša ob prazniku farnega zavetnika.

OBVESTILA

MESEČNA MAŠA za edinstvo bo v Marijinem domu v ul. Risorta v Trstu v ponedeljek, 8. maja, ob 17.30. Vabi Apostolstvo sv. Cirila in Metoda.

DRUŠTVO SLOVENSKEH izobražencev vabi v ponedeljek, 8. maja, na podelitev nagrade Vstajenje slovenski zdomski pesnici Mileni Šoukal za njeno pesniško zbirko *Ptice na poletu*, ki je izšla lani pri Mohorjevi družbi v Celju. Podelitvi bo sledil kulturni spored, ki ga je oblikovala prof. Zora Tavčar. Prireditve bo v Peterlinovi dvorani v Donizettijski ulici 3 s pričetkom ob 20.30.

MLADI ZAMEJCI NA MEDNARODNEM SREČANJU

Prejšnjo soboto je običajni sestanek Slovenskega kulturnega kluba in MOSP-a odpadel, saj se je skupina članov teh dveh organizacij odpravila na mednarodno srečanje mladit. Preživeli bodo teden dni med mladimi iz cele Evrope, spoznali nove prijatelje, kraje, izmenjali izkušnje o delu na mladinskem področju. Mladi Tržičani so odšli na srečanje po zaslugi Mladinske sekcije SSK, ki je članica organizacije prirediteljice srečanja, to je Youth of European Nationalities (YEN). Na Južnem Tirolskem so se zbrali predstavniki mladinskih organizacij evropskih manjšin. *Easter seminar* (velikonočni seminar) je letna skupščina članic omenjene organizacije YEN. Program predvideva mladinske delavnice (ples, hoja v hribe, free climbing, kulinarika, internet itd.), spoznavanje manjšine gostiteljice in občni zbor organizacije YEN.

KLUB PRIJATELJSTVA vabi tudi v Peterlinovo dvorano v ul. Donizetti 3 v četrtek, 18. maja, ob 16. uri, k nadaljevanju zanimivega predavanja g. Jožeta Špeha *Zgodovina odrešenja v prizmi rožnega venca*.

KLUB PRIJATELJSTVA vabi v soboto, 20. maja, na izlet na grad Snežnik z lepo okolico, primerno za sprehode, na lovsko razstavo ter na ogled presihajočega Cerknškega jezera in njegove makete, ki pojasnjuje pojav presihanja vode. Vpisovanje v trgovini Fortunato, ul. Valdirivo 23, do 12. maja oz. do zapolnitve mest. Pojasnila po tel. 040 639949 in 040 43194.

KONCERTNA POBUDA / Rojan razpisuje natečaj za izvirno še neobjavljeno komorno skladbo za katerikoli instrument ali glas (s slovenskim besedilom). Natečaj je namenjen mladim (starost do 35 let) slovenskim zamejskim glasbenikom-skladateljem. Dela je treba posredovati do 30. septembra letos v dvojniku in z geslom na naslednji naslov: Koncertna pobuda / Rojan, ul. Cordaroli 29 - 34135 Rojan, Trst. V zapečateni ovojnici je treba priložiti ime in priimek, naslov in geslo.

DAROVI

V SPOMIN na srčno dobroga, blagega profesorja Rafaela Sežuna, dolgoletnega kolega na šoli na Katinari, daruje Ksenija Levak vdova Budal 100.000 lir za Glasbeni laboratorij šole Sv. Cirila in Metoda v Trstu.

ZA ŽUPNIJSKO cerkev v Sv. Križu: v spomin na pok. Slavko Kunčič daruje cerkveni pevski zbor Sv. Križ 70.000 lir.

IZLETI KLUBA PRIJATELJSTVA

OD SVETE GORE DO DOBROVEGA, OD GRADA SNEŽNIK DO REZIJE



Pred poletnim premorom imamo v načrtu še dva izleta: 20. maja na grad Snežnik in do Cerknškega jezera (glej obvestilo), v drugi polovici junija pa nas bo prof. Merku pospremil v Režijo.

Bili pa smo že na izletu 8. aprila. Ta je bil poseben zato, ker smo izlet združili s svetoletnim romanjem na Sveto gor. Tam so nas patri ljubeznivo sprejeli, nam bili na razpolago za spoved; p. gvardijan nam je tudi maševal, pridigal in razložil, kaj je potrebno za prejem odpustka. S Svetogore nas je avtobus peljal sko-

čudoviti Trnovski gozd do letoviškega kraja Lokve, na višini 965 m. Tam so nas dobro postregli. Nekaj časa smo uživali pogled na lepo okolico in se spet vozili skozi gozd. Na jasi smo še našli nekaj snega. Sicer pa so nas obdajala visoka, ravna debela bukev; zelenja na njih še ni bilo. Pač pa je jaso na Lokvah belila množica zvončkov, med debeli pa je že kak grm zelenel in cvetel. Za raznolikost so poskrbele sive skale med drevjem, poraščene z zelenim mahom. Nadihali smo se čistega, svežega zraka.

Drugačen svet se nam je prikazal, ko smo prispeli do Goriških Brd. Tu je že vse zelenelo in se bohotilo v barvnem cvetju. Iz globine nas je pozdravljala modra Soča. Ustavili smo se pri Gradu Dobrovo in si ogledali Mušičevo razstavo. Ustavili smo se ob kipu pesnika Alojza Gradnika. Pred odhodom smo se še razgledali po okolici. Uživali smo ob pogledu na griče, posejane s cerkvami in naselki.

V Trst smo se vračali razigrani in dobre volje in si krajšali pot s petjem.

NM

14. T.M. V ŠKEDNJU

ODKRITJE OBNOVLJENIH KIPOV SVETIH BRATOV

V nedeljo, 14. maja, bo v Domu Jakoba Ukmarja v Škedenju velika slovesnost. Odkrili bodo namreč obnovljena, sicer okoli sto let stara kipa sv. Cirila in Metoda.

Kipa sta v obdobju avstro-ogrske monarhije krasila pročelje slovenskega otroškega vrtca pri Sv. Mariji Magdaleni Zgornji. Ob ukinitvi slovenskih šol in vrtcev, ki jo je v dvajsetih letih odredila italijanska fašistična oblast, sta bila odstranjena in poškodovana. Ljudje so ju nato shranili na svoje domove in sta ostala v neki kleti do lani, ko so ju odgovorni pri Domu Jakoba Ukmarja dali restavrirati. Tako restavrirana pa bosta od nedelje, 14. maja, krasila stavbo Doma.

Ob tej priložnosti so prireditelji povabili na slovesnost vse ustanove, ki nosijo ime po svetih bratih oz. se nanašajo na njiju. Na slovesnosti, ki je napovedana za popoldanske ure, bo spregovorila raziskovalka in publicistka Lida Debeljak Turk, spored pa bodo predvidoma oblikovali ženski pevski zbor Ivan Grbec iz Škedenja pod vodstvom Ksenije Kos, Tržaški mestni zbor pod vodstvom Dine Slama in svetoivanska šola Sv. Cirila in Metoda.

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE



Wendy Kesselman

DNEVNIK ANE FRANK

REŽISER Zvone Šedlbauer

PREMIERA:

v petek, 5. maja, ob 20.30 red A;

PONOVI:

v četrtek, 11. maja, ob 20.30 red E;

v sredo, 17. maja, ob 20.30 red D;

v petek, 19. maja, ob 20.30 red F;

v soboto, 20. maja, ob 20.30 red B;

v nedeljo, 21. maja, ob 16. uri red C.

ZAHVALA

Globoko ganjen nad toliko izrazi sožalja ob nenadni smrti svoje drage in nepozabne sestre

STANISLAVE

se lepo zahvaljujem vsem, ki so mi ob tako težki izgubi izkazali svojo solidarnost. Posebna zahvala naj gre tu živeči in delujoči s. Angelini Šterbenc, sobratom duhovnikom, cerkvenemu pevskemu zboru, provincialni s. Štefki Bizjak in ostalim sestram de Notre Dame; vsem, ki so se udeležili pogrebne sv. maše, kakorkoli pomagali in pospremili rajno Stanislavo k zadnjemu počitku.

Žalujoci brat Jože Kunčič

Sv. Križ pri Trstu, 19. 4. 2000



RUPA / OD VELIKONOČNEGA PONEDELJKA DO 1. MAJA

PRAZNIK FRITALJE JE POŽIVIL PRVOMAJSKI POPOLDAN

Že tradicionalni aprilski Praznik frtalje, ki ga vrsto let uspešno prireja Prosvetno društvo Rupa-Peč, se je tudi v letošnji ponudbi lepo iztekel, čeprav je muhasti mesec s svojimi dežnimi solzami ponagajal prirediteljem. Bogat zabavni, a tudi kulturni program je stekel po zamišljenih tirnicah. Večerni gostje so se ob dobri kapljici, okusnih jedeh na žaru in pristni domači frtalji vsakokrat lahko tudi zavrteli na obsežni ploščadi ob zvokih melodij, ki so jih izvajali iz svojih glasbil zamejski narodnozabavni ansambl.



FOTO BUMBAGA

JOŽE PIRJEVEC:
1. MAJ 2000

Spominjam se 1. maja svoje mladosti. Bila so to leta po vojni, ko je bila vsa naša stvarnost še pod velikim vtišom zmage in osvoboditve. Spominjam se ogromnih povork, ki so trajale ure in ure, morja rdečih zastav, srpov in kladiv, zvezd in drugih simbolov socializma in dela, množicnih telovadnih nastopov, na katere se je na tisoče mladitih z železno disciplino pripravljalo tedne in tedne, udarnih govorov političnih leaderjev in sindikalnih predstavnikov. Spominjam se filmskih žurnalov, ki so prikazovali, kako je potekalo praznovanje 1. Maja v Ljubljani, Beogradu, Moskvi, pa tudi seveda v Rimu, Milanu in drugje v Evropi. Spominjam se ogromne parade na

Rdečem trgu pred Leninovim mavzolejem, s tov. Stalinom in drugimi voditelji Sovjetske zveze na njem. Spominjam se tov. Tita v bleščeči maršalski uniformi, kako prisostvuje prvomajski paradi v Beogradu, obdan od vzhicene množice. Spominjam se posebnega prazničnega, pravzaprav religioznega vzdušja, ki je zavladalo v celotnem občestvu, v družinah, kjer so pogosto pekli potico, kot za božič ali za veliko noč.

Vse to je danes samo še bled spomin. Vse se je spremenilo in tudi 1. maj ni več tisto, kar je bil in kar nam je pomenil. Mi ga praznujemo na fešti frtalje, na pikniku, na katerem se hočemo predvsem srečati, se pomeniti, se poveseliti, zaplesati. V tem kontekstu tudi moj govor ne more imeti udarnega tona, kakršnega bi imel v

preteklosti, preprosto, ker so časi udarnikov in stakanovistov minili. Minili so časi velike vere v svetlo bodočnost, s katero so delovne množice kompensirale bedno sedanost. Nastopil je čas treznosti, kar nam dovoljuje morda, da pravilno ocenimo svetle in temne plati stodesetih 1. majev, kar jih imamo za sabo, od tistega 1. maja leta 1890, ki so ga po odločitvi Druge Internacionalne začeli praznovati po Evropi v spomin na manifestacijo chikaških delavcev za osemurni delavnik 1. maja 1886 in na krvave izgrede, ki so ji sledili. Ob soočanju s to preteklostjo ne moremo mimo ugotovitve, da se je socializem tam, kjer se je uveljavil na oblasti v interpretaciji komunističnih partij, izrodil v totalitaren režim, ki ni bil zmožen doseči ciljev, h katerim je stremel. Namesto družbe enakosti in pravice je gradil militaristično, ksenofobično in v svojem bistvu neenako družbo, v kateri je skupina partij-skih aparatčikov pogojila usodo milijonov ljudi, pogosto z najbolj represivnimi in krvavimi metodami. Ne moremo pa tudi mimo ugotovitve, da je angažiranost širokih ljudskih množic, ki jo je krepila, čeprav zmotna zavest, da je v Sovjetski zvezi delavski razred na oblasti, v zahodni Evropi in drugje

v industrializiranem svetu sprožila vrsto socialnih sprememb, ki so v globini preoblikovale naš družbeni ustroj in vplivale na naš način življenja in mišljenja. Skratka, kot se pogosto dogaja v zgodovini, imamo opravka z gibanjem, z ideološko interpretacijo stvarnosti, z načinom reševanja njenih problemov, ki so povzročili marsikatero tragedijo, so pa obenem sprožili veržno reakcijo procesov, v katere smo še vpeti, saj še zdaleč niso zaključeni. Ideje bratstva, enakosti in svobode, ki jim je francoska revolucija dala politično vsebino, socialistična misel 19. stoletja pa še dodatno družbeno in gospodarsko razsežnost, še zdaleč niso dosežene in bodo ostale cilj, za katere se bodo morale boriti še generacije. Ga bomo kdaj dosegli? Težko je reči, kaj nas čaka, saj živimo v času epohalnih tehnoloških sprememb, ko človeštvo v nekaj letih ali desetletjih dosega razvojne uspehe, za kakršne je v preteklosti potrebovalo tisočletja. Vsekakor smo na pragu civilizacijske revolucije, ki je že globoko zarežala v življenje vsakega od nas in bo še bolj v prihodnosti. Ta zavest nas upravičeno navdaja s ponosom in pričakovanjem, da bo mogoče rešiti marsikateri eksistenčni problem, začeti s tistimi, ki zadevajo naš fizični obstoj in blagostanje tako na individualni kot na kolektivni ravni, kar seveda še ne pomeni, da lahko zapiramo oči pred vprašanji trenutka, v katerega smo vpeti. Med mnogimi, o katerih bi bilo treba govoriti,

najspornim le na dve, ki me posebej vznemirjata. Naj omenim najprej veliki izziv, ki bo na globalnem nivoju zaznamoval stoletje, v katerega vstopamo. Gre za odnos med razvitim svetom, koncentriranim v glavnem na Evropo in Severno Ameriko, in ostalimi kontinenti, kjer vladajo revščina, zaostalost, ubožstvo, bolezen. Očitno je, da mora človeštvo premostiti ogromno vrzel, ki zija med tema dvema stvarnostma, če hoče doseči notranje ravnotežje in preprečiti, da bo bogati Zahod postal kot oblegana trdnjava lačnih in brezpravnih množic tretjega sveta. Očitno je tudi, da je treba to zavest preoblikovati v specifičen politični program, za katerega pa sile, ki so na oblasti, nimajo pravega posluha.

Poleg tega velikega problema naj se dotaknem še enega majhnega, lokalnega, našega in zato pač za nas pomembnega. V mislih imam seveda obstoj naše zamejske slovenske skupnosti v Republiki Italiji, ki ni še zadovoljivo urejen. Slovenci moramo še vedno ugotavljati, da živimo v okolju, ki naše osnovne, naravne pravice do jezikovne, kulturne in narodnostne identitete ni zmožno spoštovati in ceniti, kakor bi bilo treba. Prisiljeni smo ugotavljati, da imamo opravka z večinsko družbo, katere civilizacijska raven ne odgovarja normam evropskega obnašanja in upravljanja. Prisiljeni smo ugotavljati, da je še vedno aktualen stari rek: "Smrt fašizmu - svoboda narodu".

SILVAN PITTOLI O DELOVANJU SKUPINE 75

"DOBRA FOTOGRAFIJA MORA BITI ČISTA, SPOROČILO JASNO"

ERIKA JAZBAR

V prejšnji številki našega časopisa smo poročali o srečanju, ki so ga priredili v Kulturnem domu v Gorici ob 25-letnici nepretrganega delovanja goriške skupine ljubiteljev fotografije Skupina 75. Na večer so predstavili tudi publikacijo, ki je izšla ob jubileju, v kateri se lahko vsakdo seznani z dvajsetletjem delovanja goriških amaterskih fotografikov, ob tem pa spozna tudi člane, ki se predstavljajo s fotografijo in krajšim tekstom.

O Fotoklubu Skupina 75, društvu, ki je za organizirano prosvetno dejavnost naše manjšine precej posebno, smo se pogovorili s Silvanom Pittolijem, predsednikom skupine, ki nam je spregovoril o delovanju, članih in načrtih za prihodnost.

"Za predsedniško mesto Skupine 75 odgovarjam od leta 1990, ko smo spet prišli za delo s polno paro in smo reorganizirali delovanje. S fotografijo pa se ukvarjam že od zelo mladih let, ko sva s sosedom, ki je razpolagal s fotoaparatom, z objektivom spremljala delo na polju ali v vinogradu. Takrat sem vzljubil fotografijo; ko sem se za-

poslil, sem si lahko kupil manjši fotografski aparat in začel intenzivneje izpopolnjevati tehniko, fotografiji pa sem lahko posvetil tudi več časa. To je bilo v 70. letih."

V tistih letih je nastajala skupina...

Formalni ustanovni občni zbor je imela Skupina januarja 1975, ljubitelji fotografije pa so se zbirali in delovali že prej, saj smo pred tem datumom imeli že prvi fotografski tečaj v Sovodnjah pod vodstvom mojstra fotografije Milenka Pegana. Zanimanje za fotografijo pri naših članih sega še dlje, ko so delovali individualno ali v fotoodsekah v okviru društev v Sovodnjah, Štandrežu, Števerjanu, Dobrodoju ipd. Leta 1975 smo se tako "le" združili v avtonomno fotokupino.

Kako bi v nekaj stavkih zaobjel 25-letno delovanje skupine?

V prvih letih delovanja je bila zelo aktivna in dobro organizirana pod vodstvom Joška Prinčiča vse do leta 1980. Prirejali so tečaje, natečaje in predavanja, člani so se uveljavljali na razstavah v Italiji in Sloveniji. Vsako leto so v Sovodnjah organizirali kakovostno razstavo, na kateri so so-

delovali številni udeleženci. Ne gre spregledati doprinosa Skupine pri publikacijah, zbornikih ali kulturnih srečanjih. Leta 1980 se je dejavnost precej ustalila do konca 80. let, ko je klubska dejavnost spet zaživela tudi z mlajšimi močmi. V zadnjem desetletju pa nosi veliko zaslug za rast skupine mojster Rafael Podobnik. V teh 25 letih se število amaterjev, ki delujejo v naši Skupini, ni veliko spremenilo, kar pomeni, da zanimanje za fotografijo ni imelo velikih nihanj. Spremenilo pa se je predvsem to, da razpolaga skoraj vsaka družina s svojim fotografskim aparatom, ki ga uporablja za spominsko obeležje življenjske poti družinskih članov ali pomembnejših trenutkov. V resnici pa je tistih, ki se intenzivno ukvarjajo s fotografijo, ostalo zaenkrat še malo, saj je fotografija konjiček, v katerega je treba vlagati veliko časa, tehnike in tudi denarja.

Kdaj lahko trdimo, da smo pred kvalitetno fotografijo?

Težak odgovor... Najprej bi rekel to: fotografija mora biti jasna in čista; ob tehnični jasnosti pa mora biti tudi sporočilo, ki ga avtor želi po-

sredovati gledalcu, jasno. "Pomembna" fotografija ne more biti sama sebi namen; z barvo, svetlobo, zornim kotom ali kontrasti mora nekaj sporočati. Seveda ne smemo posploševati: dokumentarna fotografija nam npr. kaže nekaj, kar se je zgodilo in se ne bo ponovilo, zato je lahko v tem primeru tudi napaka sprejemljiva, saj je njena sporočilnost v dokumentarnosti. Fotografija mora biti čista, če fotografu ob tem tudi uspe gledalcu kaj povedati, pomeni, da je fotografija dobra oz. kvalitetna.

Kakšno vlogo igra pri tem fotografski aparat?

Aparat je pomemben, saj bi sicer fotografije ne imeli; ne drži pa trditve, da je pogoj za dobro fotografijo profesionalen aparat. Tudi z družinskimi aparati lahko naredimo krasne ali dobre fotografije; jasno pa je, da imajo omenjeni aparati svoje meje.

Kdo je mojster fotografije?

V naši Skupini sta dva mojstra, in sicer Flavio Mosetti in Valter Nanut. Fotograf, ki si želi to odlikovanje, mora sodelovati na posebnih natečajih in zbrati potrebno število točk, ki jih podelijo komisije. Ko zbereš točke, predstaviš strokovni komisiji približno 50 fotografij o petih različnih tematikah. Komisija pregleda tvoja dela in, če je z njimi za-

dovoljna, podeli odlikovanje.

Ali sodeluje Skupina 75 z drugimi fotoklubi v Italiji in Sloveniji?

Na Goriškem deluje šest fotografskih skupin, štiri so v mestu, ena je v Romansu in ena v Gradežu. Predstavniki skupin se srečujemo enkrat mesečno, in to že šest let. Na sejah vsak predstavi delovanje svoje skupine, pogovarjamo se o skupnih pobudah ter novostih, do katerih prihaja v fotografiji. Povedal bi, da bomo 6. maja drugič odprli v KC Bratuz skupinsko razstavo omenjenih goriških skupin.

Tudi s slovenskimi klubi imamo zelo dobre odnose; največ seveda sodelujemo s fotoklubom iz Nove Gorice, vendar ohranjamo močne vezi s skupinami iz Idrije, z Jesenic, iz Škofje Loke itd.

Katere so stalnice vaše sezone?

Ob koncu leta se naša skupina predstavlja s skupinsko razstavo, na kateri pokaže vsak član eno ali več fotografij. Tečaji so pomembna točka našega delovanja, saj vsak rad posreduje svoje znanje ljubitelju, obenem pa je to tudi oblika pridobivanja novih članov. Rekel bi, da se naše delovanje udejanja predvsem na razstavah, ko predstavljamo svoja dela skupinsko ali posamično ter ko gostimo člane drugih skupin.

10

ČETRTEK
4. MAJA
2000

V NEDELJO, 7. MAJA, V CERKVI V ŠTANDREŽU

VSTAJENJE V GORIŠKI STOLNICI

Vstajenska maša za slovenske vernike v Gorici je tudi letos potekala zelo slovesno in obenem domače. Letos je celotno slovesnost z mašo in procesijo vodil goriški nadškof msgr. Dino De Antoni. Vse je potekalo v slovenskem jeziku, kar je bilo še zlasti razveseljivo. Slovesnega vstajenja se je udeležilo nad vse veliko število slovenskih vernikov iz Gorice in tudi bližnje okolice. V nabit polni stolnici cerkvi je bila najprej na sporedu vstajenska procesija z Alelujo, nato pa slovesna peta maša z nadškofovo pridigo v slovenskem jeziku. Pri oltarju Najsvetejšega se je najprej oglasila tradicionalna Aleluja, ki jo je letos lepo zapela vokalna skupina Musicum iz Gorice, pevci na koru pa so na to odgovarjali. Naj se za pišemo, da je pri vstajenju pel združeni zbor pevcev iz Gorice in okolice, ki jim je dirigiral prof. Stanko Jericijo. Pri orglah pa je bila prof. Lojzka Bratuž.

Nadškof De Antoni se je v svoji homiliji obrnil na slovenske brate in sestre ter podčrtal temeljne vrednote in pomen Velike noči, ki je eden glavnih krščanskih praznikov sploh. Nato je nadškof vsem prisotnim še izrazil toplu voščila za pristno in duhovno praznovanje Gospodovega Vstajenja. Nadškof je še ob koncu maše osebno delil vernikom velikonočni kruh, verniki pa so ga lahko tako tudi osebno pozdravili.

Z nadškofo so somaševali številni slovenski goriški duhovniki. Ob petju naših vedno lepih velikonočnih pesmi in orgelski mogočni Händlovi Aleluji so se nato verniki še dolgo ustavili pred goriško stolnico za izmenjavno voščil in dobrih želja.

OB KONCERTU TOMČEVH CERKVENIH PESMI

Prihodnjo nedeljo, 7. maja 2000, bo v župnijski cerkvi v Štandrežu koncert Tomčevih cerkvenih pesmi. Prireja ga Združenje cerkvenih pevskih zborov, da bi z njim počastilo spomin velikega slovenskega skladatelja, čigar stoletnico rojstva smo obhajali decembra lani.

Duhovnik in skladatelj Matija Tomc se je rodil 25.12. 1899 v Kapljiščih pri Metliki (Bela Krajina). Šolal se je v Novem mestu in v Ljubljani. Glasbeni študij - orgle, klavir, solo petje, kompozicija in glasbena zgodovina - je nadaljeval na Dunaju. Postal je profesor glasbe na škofijski gimnaziji v Šentvidu nad Ljubljano in je poučeval orgle na šoli Glasbene matice in na Glasbeni akademiji v Ljubljani, kjer je nekaj časa predaval harmonijo in kontrapunkt. Ko je bila po vojni škofijska gimnazija ukinjena, je še nekaj časa poučeval glasbo na državni klasični gimnaziji, že leta 1946 pa se je posvetil dušnemu pastirstvu in postal župnik v Domžalah. Tu je še naprej veliko komponiral, tu je živel tudi po upokojitvi in tu je umrl 8.2.1986.

Skladateljsko delo Matija Tomca je nenavadno obsežno in zelo pomembno, tako na področju sakralne kot na področju svetne glasbe. Cerkevne pesmi je začel objavljati l. 1925 pri *Cerkvenem glasbeniku*. Zložil je mnogo latinških in slovenskih maš. Med obema vojnama je napisal vrsto cerkvenih pesmi za tri pesmarice, ki so izšle v Gorici (*Božji spevi*, *Gospodov dan*, *Zdrava Marija*). Veliko njegovih raznovrstnih nabožnih pesmi je izšlo v samostojnih zbirkah. Znana je Tomčeva kantata *Slovenski božič*, za katero je uporabil stare ljudske



napeve ter jih izoblikoval v celoto za zbor, soliste, klavir in orgle. Med koncertno vokalnimi deli sta oratorija *Odrešeniku sveta* in *Kruh iz nebes*. V vrh Tomčevega skladateljskega dela sodi veličastna kantata *Križev pot* za soliste, zbor, orkester in orgle. Gre za uglasbitev pesniškega besedila, ki ga je napisala Vida Taufer ob Križevem potu slikarja Fortunata Berganta. Poleg vokalnih in instrumentalno vokalnih del s področja cerkvene glasbe je treba omeniti še Tomčeve orgelske skladbe.

S svojim bogatim in umetniško izdelanim opusom si je Matija Tomc zagotovil odlično mesto med največjimi slovenskimi sodobnimi skladatelji.

LB

OBČNI ZBOR GORIŠKE MOHORJEVE ZADRUGE

V petek, 28. aprila, je bil v Gorici občni zbor Goriške Mohorjeve zadruge. Prisotni so bili v glavnem vsi člani.

Predsednik Damjan Paulin je podrobno poročal o delovanju te ustanove in o finančnem stanju iste. Predsednik nadzornega odbora Ernest Quinzi je podal skupno s tehničnim poročilom o delu zadruge oceno delovanja te pomembne ustanove, ki v glavnem izdaja *Novi glas*, Pastirčka in razne knjižne izdaje.

FOTOGRAFSKI NATEČAJ

PD Štandrež razpisuje v okviru Praznika špargljev fotografski natečaj s temi pravili:

1. tema: Jeremitišče;
2. tehnika: barvna ali črnobela;
3. format fotografij: najmanj 18x24, največ 30x40;
4. udeleženci naj predstavijo tri fotografije;
5. udeleženci naj oddajo izdelek na prireditvenem prostoru v Štandrežu v petek, 26. maja, med 18. in 21. uro;
6. fotografije naj predstavijo v zaprti ovojnici s siglo. Poleg fotografij naj bo v ovojnicah tudi manjša zaprta ovojnicica z enako siglo, v kateri naj bodo zapisani osebni podatki, naslov in tel. številka;
7. komisija bo ocenila dela in sestavila prednostno lestvico;
8. nagrajeni bodo prvi trije uvrščeni;
9. nagrajevanje bo v nedeljo, 4. junija, ob 19. uri v Štandrežu;
10. dela bodo razstavljena v prostorih župnijske dvorane v Štandrežu;
11. prireditelji bodo obdžali nagrajene fotografije;
12. odgovoren za natečaj je Vižintin David (tel. 0481 21332, po 19. uri).

SKUPNOST DRUŽIN SONČNICA

prireja za otroke slovenskih šol
od 4. do 12. leta poletno središče

SREČANJA 2000,

ki bo v Zavodu sv. Družine v Gorici od 12. junija do 14. julija vsako dopoldne od ponedeljka do petka.
Predvpis od 22. do 25. maja na sedežu SSO.
INFORMACIJE na tel. 0481 536455

DRUŠTVO ARS, KATOLIŠKA KNJIGARNA - TRAVNIK 25

Vljudno vas vabimo na predstavitev
zadnjih treh knjig Krožka Virgil Šček

Peter Rustja: *MED TRSTOM IN DUNAJEM. IVAN NABREGOJ V AVSTRIJSKEM DRŽAVNEM ZBORU (1873-1897). V SODELOVANJU Z ZGODOVINSKIM ČASOPISOM*

Vida Valenčič: *POLITICA E MINORANZE: AMORE O INDIFFERENZA? (I. DEL)*

Vida Dolhar: *KANALSKA DOLINA IN SLOVENSKA KULTURA*

Katoliška knjigarna, petek, 5. maja, ob 18. uri.

OBVESTILA

POTOVANJE V BOLGARIJO. Sporočamo, da smo datum potovanja v Bolgarijo spremenili zaradi nepričakovanih ovir in na željo nekaterih od 22. do 29. junija letos. Če se do 15. maja ne vpiše dovolj udeležencev, bomo potovanje odpovedali. Prosimo za razumevanje.

ODBOR ZSKP se bo sestel na sedežu v Gorici v četrtek, 4. maja, ob 20.30.

OSNOVNA ŠOLA v Pevm vabi v *Narobe svet*. Prireditel bo v petek, 5. maja, ob 20.30 v veliki dvorani KC Bratuž v Gorici.

DRAMSKA DRUŽINA F.B. Sedej iz Števerjana vabi na ponovitev igre *Plinska luč*, ki bo v soboto, 6. maja, ob 20.30 v Sedejevem domu v Števerjanu.

ACM GORICA vabi k maši za cerkveno edinost, ki bo v torek, 9. maja, ob 16.30 v Zavodu sv. Družine.

SLOVENSKA MAŠA v Ronkah bo v nedeljo, 14. maja, ob 11.30 in ne 7. maja kot običajno.

DRUŠTVO KRVODAJALCEV iz So-vodenj vabi na informativno srečanje o novostih pri darovanju krvi, ki bo v petek, 5. maja, ob 20.30 v prostorih KD Skala v Gabrju. Predavala bosta dr. Catapano in dr. Janka Zavadlav, primarija transfuzijskih centrov iz Gorice in Šempetra.

ROMANJE V LURD od 5. do 11. 11. julija. Začelo se je vpisovanje. Slovensko skupino bo vodil msgr. Franc Močnik. Prijavite se lahko pri njem (tel. 0481 531743, od 11. do 12. ure) ali pri Joani Nanut (0481 520233 ali 0481 21419).

DAROV

ZA LAČNE po svetu: Valerija Petejan Kovic 100.000 lir.

ZA MISIJON p. Kosa: N.N. iz Rupe 90.000; Katja iz Štandreža 55.000; N.N. z Opčin, v spomin na Lauro Negrini 100.000 lir.

ZA LAČNE otroke: ob obletnici smrti Ljubke Šorli Bratuž daruje Cilka K. 100.000 lir.

ZA MISIJON g. Ivana Štante: Lojzka Pipan Boškin 30.000 lir.

ZA CERKEV na Peči: 80-letniki iz sovedenjske občine 90.000; Jelka Petejan Malič 100.000; Valerija Petejan Kovic, namesto cvetja na grob tete Ivanke Budin 100.000 lir.

ZA CERKEV v Rupci: N.N. 50.000; Bogdan Rutar 70.000; Ivanka Tomasig za cvetje 35.000; Milena Trampuž za cerkev in maše 2.000.000 lir.

ZA CERKEV v Gabrju: Lojzka Pipan Boškin 100.000 in za cvetje 10.000; Ljudmila Špacapan Florenin 50.000; N.N. 35.000 lir.

ZA CERKEV na Vrhu sv. Mihaela: Renato Devetak 100.000 lir.

ČESTITKE

Mala Viktorija Maleci naznanja prihod bratca OSVALDA in se veseli skupaj z mamico Alenko in očkom Giuliom. Čestitajo nonoti Ofelia Maleci, Vesna in Jože Vrtovec ter vse sorodstvo.

Juhuhu juhuu, JAKOB je tu! Razveselil je mamico Eleno, očka Damijana, sestrice Jasmin in Tamaro ter vso družino Franca Podveršiča.

Veroniki in Samuelu se je pridružili mali GREGOR. Danijelu in Antonelli iz srca čestitajo in se z njima veselijo Devetakovi.

Vso srečo želijo GREGORJU še bratranček Jan ter Silvia in Igor.

Našemu kolegu Danijelu, ženi Antonelli, Veroniki in Samuelu se je pridružil GREGOR. Srečni družini iskrene čestitke, Gregorju pa želimo, da bi mirno spal, dobro jedel ter krepko in zdravo rastel v pridnega fant. Kolegi iz uredništva in uprave Novega glasa

ZDRUŽENJE CERKVENIH PEVSKIH ZBOROV - GORICA

KONCERT CERKVENIH PESMI MATIJA TOMCA

NASTOPILO BODO: Pevska skupina Musicum, moška zbor Mirko Filej in Štmaver, mešana zbor Rupa-Peč in Štandrež.

Župnijska cerkev v Štandrežu, nedelja, 7. maja, ob 18. uri.

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE



Gostovanje Primorskega dramskega gledališča iz Nove Gorice

Steven Dietz

SKRIVNO OKO

REŽIJA: Lary Zappia

V ponedeljek, 8. maja (red A), in v torek, 9. maja (red B), ob 20.30 v Kulturnem domu v Gorici (ul. Brass 20).

Za ponedeljkovo predstavo vozi avtobus po običajnem voznem redu.

ŠTUDIJSKO RAZISKOVALNI FORUM ZA KULTURO
v sodelovanju s ŠTANDREŠKO DEKANIJOM,
KC LOJZE BRATUŽ in KC STELLA MATUTINA

vabi na predavanje:

mag. p. Silvo Šinkovec

"KRŠČANSKA DRUŽINA IN
VZGOJA OTROK DANES"

Komorna dvorana KC Bratuž, četrtek, 11. maja, ob 20. uri.

SKUPNOST DRUŽIN SONČNICA v sodelovanju
s prosvetnim društvom RUPA-PEČ

DAN DRUŽINE

SPORED: ob 9.45 zbiranje pred cerkvijo v Gabrju; ob 10. uri velika igra za male in odrasle v naravi; ob 13. uri skupno kosilo; ob 15.30 nastop otroškega zbora iz Rupe-Peči in razvedrilo s prijateljem animatorjem Stenom Vilarjem. Družine, ki želijo, se lahko zberejo pri sveti maši ob 9. uri v Gabrju.

PRIJAVE ZA KOSILO IN GRE: tel. št. 0481 536455 (ali zvečer na tel. št. 0481 530053) na karte do četrтка, 11. maja, ob 18. uri.

Rupa, nedelja, 14. maja 2000

MOSP IN MLADINSKA SEKCIJA SSK NA JUŽNEM TIROLSKEM

NEPOZABNO DOŽIVETJE



Od leve: Miriam, Matej, Štefan, Jana, Tomaž, Breda, Mateja in prijateljica iz Zahodne Frizije na izletu v Ortisei.

12

ČETRTEK
4. MAJA
2000

Sedem članov Mladimi v odkrivanju skupnih poti oz. Mladinske sekcije Slovenske skupnosti se nas je tudi letos, teden pred Veliko nočjo, udeležilo t.i. Easter seminarja. To je srečanje organizacije YEN-a (Youth of European nationalities), ki predstavlja in združuje mladinske organizacije evropskih manjšin. Easter seminar, ki poteka vsako leto pri drugi evropski manjšini, je letos na Južnem Tirolskem zvalil okrog dvajset organizacij.

Jugendring, ki je imela nalogo, da pripravi mednarodno srečanje, je velika krovna organizacija, ki združuje več nemških mladinskih organizacij v Italiji. Nalogo je izpeljala odlično in brezhibno. Za lokacijo so prireditelji izbrali manjši kraj - Lichtenstern v gorah nad Bocnom. Južni Tirolci so poskrbeli za vsak detalj, da bi le očarali udeležence z res lepim okoljem, zanimivim programom, večernimi zabavami, dinamičnimi delavnicami... Mateja, Jana, Štefan, Tomaž, Matej (le-ta je tudi podpredsednik YEN-a) in podpisani smo skupaj z drugimi 120 mladimi, ki so prišli iz cele Evrope - od Švedske do Avstrije, od Švice do Poljske, od Bolgarije do Rusije - preživeli res čudovit in nepozaben teden.

OD DEBAT DO VEČERNIH ZABAV

Pa pogledimo, kaj smo počeli tržaški Slovenci na Južnem Tirolskem. V soboto, ko smo prispeli, je potekal spoznavni večer, ki so ga organizatorji na zelo zabaven način vodili in animirali. V nedeljo zjutraj je bilo uradno odprtje Ester seminarja 2000. Popoldne pa je vreme le dovolilo, da smo se odpravili na sprehod in si ogledali Earth Piramides, ki so poseben naravni pojav, značilen za tisti kraj. Zvečer nas je zabavala glasbena skupina. Med udeleženci so se ob norem plesu ali steklenički piva začele spletati prijateljske vezi, delegacije različnih manjšin so se med seboj spoznavale in prepletale. Med nami se je ustvarilo res prijetno vzdušje, ki nas je potem spremljalo cel teden.

IZREDNA IZBIRA PRIVLAČNIH DELAVNIC

V ponedeljek pa so bili na sporedu t.i. workshopi, ki jih je vezalo skupno geslo "Wir Granzgänger - We border people - Mi mejaši", ki je bilo tudi geslo seminarja. Prva delavnica je obravnavala realnost

mejne dežele Tirolske: zgodovino, problematiko in način sožitja manjšin v teh krajih. Drugi in tretji workshop pa sta nudila udeležencem enkratno možnost, da smo spoznali čudovito naravno okolje te gorske dežele, saj smo šli na turo v gore in na plezanje v stene. Četrta delavnica je izkoristila sugestivno naravno okolje za iskanje energije v naravi in v sebi. Mladi so spoznavali antične obrede in meditacije v naravi.

Udeleženci Easter seminarja pa smo lahko izbirali tudi delavnice, ki so obravnavale različna področja umetnosti. Tako je peta delavnica skušala s improvizacijo gibov in s plesom privedi udeležence do spoznanja meja lastnega telesa. Udeleženci naslednje delavnice so sestavili pevski zbor evropskih glasov. Spet druga delavnica je bila posvečena likovni umetnosti, t.j. percepciji in predstavitvi prostora. Sladkosnedni udeleženci pa smo lahko izbrali tudi kuharsko delavnico, kjer so nas tirolske kuharice naučile peči tipične tirolske slaščice.

IZLETI IN OBČNI ZBOR YEN-A

V torek smo se podali na izlet. Odpeljali smo se v dolino Gardena. V vasi St. Ulrich - Ortisei nas je sprejela delegacija Ladincev, ki je orisala situacijo te majhne jezikovne skupnosti. Kasneje smo se odpeljali v Briksen, kjer smo si ogledali film o Ladincih, zvečer pa smo v disku, kjer je nastopil tudi ladinski ansambel, imeli veličastno zabavo.

Zadnji dan je bil na vrsti občni zbor YEN-a. Potem ko smo zaključili vse razprave, debate, volitve in sprejemanje resolucij, smo po kosilu obiskali še Bocen.

Na zaključnem večeru smo si ogledali video, ki ga je eden izmed organizatorjev snemal cel teden. Nato nas je navdušil nastop odličnega zbora, ki je zapel razne gospele. Za zaključek pa je bila na vrsti še tirolska folklorna skupina, ki je ob koncu nastopa zvalila na plesišče še vse ostale udeležence seminarja.

Tako se je začel še zadnji zaključni party, ki se je nadaljeval še pozno v noč, do zore

in jutra naslednjega dne. Takrat so se razni udeleženci začeli poslavljati. Prišel je na vrsto namreč trenutek pozdravov, še zadnjih slik, potem pa smo se morali odpraviti na železniško postajo.

Seveda nas je ta izkušnja obogatila, poleg tega pa nam je nudila možnost za spoznavanje drugih manjšin, njihovega delovanja, njihovih korenin in razmer, v katerih živijo. Skratka, seminarji YEN-a so izredno pomembni za mladino, ki ima tako možnost da se srečuje, da pridobiva pomembne osebnostne izkušnje, predvsem pa da spoznava različne kulturne evropske realnosti.

MIRIAM IN BREDA

POMEN DOMAČEGA JEZIKA

VELIKONOČNO DARILO

ERIKA JAZBAR

Letošnja Velika noč je bila posebno doživetje za vernike iz Barda, Viškorše in Zavarha v Terski dolini. Župnik Renzo Calligaro je vsem vernikom, ki so se iz treh vasi udeležili velikonočne sv. maše, poklonil knjižico z naslovom *Boava beseda*, v kateri so zbrana mašna berila v slovenskem terskem narečju. Za publikacijo so poskrbeli domača župnija, krajevno društvo Center za kulturne raziskave in čedajsko Združenje Evgen Blankin.

Ljudje so z velikim veseljem sprejeli darilo, v pridigi pa je g. Calligaro objel pomen publikacije, navdušeno spregovoril o lepoti terskega slovenskega narečja in povabil vse krajanke, naj gojijo domači jezik in naj ga posredujejo potomcem, saj predstavlja veliko bogastvo ne le za naše ljudi, temveč tudi za videmsko Cerkev in deželo Furlanijo-Julijsko krajino.

G. Renzo Calligaro je župnik v Terskih dolinah, in sicer v Bardu in Zavarhu, po rodu je Furlan, vendar se je v več letih duhovnega vodenja slovenske župnije naučil jezika naših ljudi. Pred tremi leti je nagovoril v terskem narečju prisotne na Dnevu emigranta in med drugim povedal, da je za beneške Slovence "huda ura" mimo, saj se rojeva nova Evropa, ki jo sooblikuje mozaik narodov, v katerem pri-

tičeta vsaki kulturi prostor in vloga. Benečija lahko postane most med evropskim vzporedjem in zahodom, če bo o vrednotila svoj jezikovni, kulturni in moralni prostor.

Pred letom dni smo lahko v beneškem petnajstodnevniku *Dom* brali v stalni rubriki *Duhovna misel* vrsto razmišljanj g. Renza Calligara, ki je pisal v domačem narečju in se podpisoval Vrenček (Lovrenček) Čevljar.

Omenjeni domači duhovnik že vrsto let dosledno izvaja določila 2. vatikanskega koncila, ki so prinesla med domače vernike in ljubitelje bogate slovenske jezikovne zakladnice zadnjo novost, ki prihaja iz Barda. Publikacija je toliko pomembnejša, saj je besedil v domačem terskem narečju dokaj malo.

Teksti so nastajali tako rekoč kar doma, saj se je slovenska beseda ponovno vrnila v cerkev po manj veselih desetletjih, ki so bila med Terom in Prosnidom posebno mračna, ravno po zaslugi g. Renza Calligara, ki je odprl svojo cerkev domači slovenski besedi z berili, s pesmijo in z maševanjem.

Slovensko-beneški tednik *Novi Matajur* pozdravlja velikonočno darilo iz Barda z zgornjim naslovom *Začetek pomađi v Terski dolini*.

Mislimo, da je optimizem, ki vlada med beneškimi ljudmi, res upravičen.

ATTILIO VUGA NOV ČEDAJSKI ŽUPAN

Kot znano, so se prejšnjo nedeljo čedajski volilci spet podali na volišča, da bi izvolili prvega občana. Na volitvah pred dvema tednoma ni nobeden od petih kandidatov za župana dobil potrebnega števila glasov, zato je bila balotažna nujna. Na volilni preizkušnji sta se srečala Attilio Vuga, kandidat desne sredine (ANFI-Liga) in Carlo Monai, kandidat občanske liste *Ora si lavora*, ki je za las premagal levosredinskega kandidata in prišel do balotaže. Attilio Vuga, 43-letni pedagog, je s 56,1% premagal 39-letnega odvvetnika Carla Monaia, ki je prejel 43,9% glasov.

SPOZNAJMO SE V GLEDALIŠČU!

Spoznajmo se / Conosciamoci je naslov pobude, ki si že vrsto let prizadeva za zблиževanje kultur in ljudi, ki živijo ob meji. Letošnji program je posvečen gledališču in se je začel 27. aprila v čedajskem gledališču Ristori. Na odru sta se srečali furlanska gledališka skupina Palcoscenico in Beneško gledališče, ki je uprizorilo *Žalostni dogodek v Topolovem*. Igro je skupina že večkrat predstavila beneški publiki in žela velik uspeh zaradi zanimive vsebine in kvalitetnega nastopa domačih igralcev. Naslednje srečanje v okviru pobude *Spoznajmo se*, ki jo prireja KD I. Trinko iz Čedad in Študijski center Nediža iz Špetra, bo v soboto, 14. t.m., s pevskima zboroma Pomlad in Beneške korenine, medtem ko bo gledališka skupina Metronom predstavila komedijo *Beauty clinic*.

PRAZNIKU DELA

JURIJ PALJK

O prvem maju torej, ki je mednarodni praznik dela. Pošteno pa si moramo priznati, da se je naš odnos do tega praznika v zadnjih desetletjih korenito spremenil.

Če smo bili vajeni še pred desetimi leti gledati na ta praznik kot na dela prost dan, na praznik dela, na katerem smo počastili predvsem delavce, ki so bili najbolj izraziti predstavniki dela, danes to ni več tako. Gotovo bi bili primernejši za razlago sociologi, ki se ukvarjajo s spreminjanjem naše družbe, pa vseeno lahko zapišemo, da v naši, zahodni, najbolj razviti družbi delavec danes ne pomeni skoraj nič več, pa naj se to sliši še tako kruto. Dejstvo je, da je v zadnjih dvajsetih letih, da ne rečemo v zadnjih desetih letih, v državi, v kateri živimo, delavec izgubil svoje mesto v družbi, ki so mu ga prej jamčili vsaj trije glavni sindikati, če že drugi ne. Danes pa se o delavcih ne govori več, razen v primerih, ko se tovarni ali podjetje zapre in delavci ostanejo na cesti, postanejo torej breme družbe, ki največkrat ne ve, kaj bi z njimi. Tako delavci iz dneva v dan bolj polnijo t.i. bazen brezposelnih, iz katerega noče nihče več črpati. Sindikalna gibanja so postala vse bolj združenja,

ki ščitijo interese posameznih skupin, kategorij, pa naj gre za pilote, zdravnike, odvjetnike, male in velike obrtnike, za kontrolorje poletov in druge. A o delavcih se vedno manj govori in delavec je tudi vedno manj zaščiten, kot da bi kar naenkrat postal nekakšen "nebodigatreba" naše družbe.

V današnjem času in naši družbi, ko se vse bolj govori o novem gospodarstvu, t.i. new economy, ki jo je s seboj prinesel svetovni splet internet, se vse manj govori o fizičnem delu, takem, kakršnega smo nekoč cenili, ker smo pač živeli v industrijski družbi, v kateri je bil delavec temeljni člen. Danes delavec ne pomeni veliko, čeprav je še vedno med nami in bi morali njegovo delo spoštovati. Pa naša družba, ki pri-sega samo na dobiček in zabavo, kaj malo stori za to, da bi bila tudi solidarna. Kot da bi kar naenkrat solidarnost postala samo beseda, ki se da izrabiti samo v volilne namene, kot da bi danes solidarnosti ne potrebovali več in jo zato javne ustanove kar prepuščajo prostovoljnemu združenju, med katerimi je, hvala Bogu, na prvem mestu prisotna Cerkev. Da solidarnost danes ni cenjena stvar, se najbolj vidi na praznovanjih 1. maja, kjer

se sicer omenjajo brezposelni in socialna pravičnost, a že v nagovorih veljakov ni zaznati tistega močnega notranjega naboja, ki bi nas prepričal, da v te besede verjamejo. Delavce na teh praznovanjih komaj kdo še omenja, enako velja za kmete in skoraj za vse tiste, ki ne spadajo v srednji razred, ta znameniti srednji razred, kateremu se je tudi leva sredina morala ukloniti, če je hotela vladati, pri tem pa je tudi ne-hvaležnost "pozabila" na delavski razred, se zavzemala za ta "srednji sloj"; prav ta jo je med drugim na zadnjih upravnih volitvah "hvaležno nagradil".

Prvomajski praznik vse bolj postaja dan, ko se organizirajo koncerti in raznovrstni javni shodi, na katerih se zbira veliko ljudi, ki pa ne slišijo kaj dobi bi kar naenkrat solidarnost postala samo beseda, ki se da izrabiti samo v volilne namene, kot da bi danes solidarnosti ne potrebovali več in jo zato javne ustanove kar prepuščajo prostovoljnemu združenju, med katerimi je, hvala Bogu, na prvem mestu prisotna Cerkev. Da solidarnost danes ni cenjena stvar, se najbolj vidi na praznovanjih 1. maja, kjer

sprejema medse. Po eni strani jih potrebujemo, ker namesto nas opravljajo težakša in umazana dela, ki jih mi, "razviti in bogati", nočemo; po drugi strani pa se jim odrekata socialna pravičnost in tudi normalno življenje v naši družbi, in to tako, da ne prejemajo dovoljenj za delo in bivanje, kaj šele, da bi se korenito uredilo njihovo državljanstvo, po katerem jih vse več sprašuje. Njihovo delo in usluge nam torej pridejo prav, medtem ko nas moti njihova različnost, navzočnost in - povejmo si že enkrat in končno brez dlak na jeziku na glas - njihova barva kože, njihove navade, "neciviliziranost" itd.

Te dvoličnosti naše družbe bi se morali zavedati ob prazniku dela, kateremu je prav naša družba vzela veliko prvobitnega in plemenitega pomena, in to tako s svojim priseganjem na dobiček za vsako ceno kot s svojim zavestnim zavračanjem fizičnega dela, delavca in njegovega dostojanstva. Kakšen smisel ima torej praznik dela, če ne priznava dostojanstva fizičnega dela in delavca? Najbrž nobenega; to je prišlo najbolj do izraza te dni na nekaterih prvomajskih prireditvah, kjer se je govorilo o vsem, le o neodtujljivi pravici vsakega človeka do dela in človeka vredne in dostojne zaposlitve ne.

SKRB ZA SLOVENCE V TUJINI

Slovenska izseljenska matična je javnosti predstavila lasten predlog zakona o skrbi republike Slovenije za Slovence v tujini. Tudi njen predlog enak kot predlog skupine poslancev, ki čaka na obravnavo v parlamentu, izhaja iz 5. člena republiške ustave, ki Slovenijo obvezuje, da skrbi za Slovence, ki živijo zunaj meja matične države.

Po predlogu omenjenega zakona naj bi bile določene pravice zagotovljene tudi tistim Slovencem, ki živijo na tujem, a nimajo slovenskega državljanstva. Zakon predvideva ustanovitev posebnega državnega finančnega sklada, katerega upravni odbor bi imenovala vlada, v njem pa bi morali biti tudi predstavniki Slovencev iz tujine. Delovanje tega sklada, iz katerega bi financirali potrebe Slovencev v tujini, bi nadzoroval državni zbor. Slovenci brez državljanstva bi imeli pravico prihoda v Slovenijo brez vizuma, pravico do začasnega ali stalnega prebivanja v Sloveniji brez omejitve, pravico do šolanja v Sloveniji in še nekatere druge pravice in ugodnosti.

M.

POPIS V AVSTRIJI

POUDAREK NA JEZIKU

V popisu prebivalstva, ki ga bodo opravili leta 2001 v Avstriji, bodo prvič neposredno povpraševali po jeziku vseh manjšin. Tako poroča Slovenska tiskovna agencija, ki se naslanja na avstrijski vir. Pri popisu prebivalstva v Avstriji pomladi 2001 bo na vprašalnikih prvič navedeno vseh šest priznanih manjšinskih jezikov. Pod vprašanjem številka šest bodo vprašani prihodnje pomlad lahko označili, ali poleg nemškega jezika v vsakdanjem življenju uporabljajo tudi slovenski, gradiščanko-hrvaški, romski, češki, slovaški oz. madžarski jezik. Poleg tega bodo navedeni tudi hrvaški, srbski in turški jezik. Druge jezike, ki jih prebivalstvo uporablja, bo možno v vprašalnikih vnesti lastnoročno. Ustrezne vprašalnike bodo uporabili že pri poskusnem popisu, ki trenutno poteka.

Pri popisu prebivalstva leta 1991 so bili nekateri manjšinski jeziki navedeni, ostale pa je bilo možno vnesti lastnoročno. Med priznanimi manjšinskimi jeziki samostojno nista bila navedena romski in slovaški jezik. Leta 1991 so s popisom prebivalstva ugotovili, da je hrvaščina, ki jo je v vsakdanjiku takrat uporabljalo 29.596 ljudi, najbolj razširjen manjšinski jezik v Avstriji. Madžarščina je uporabljalo 19.638 ljudi, slovenščina 19.289, češčina pa 9.822 ljudi. Poznavalci razmer na avstrijskem Koroskem, kjer živi pretežno večina slovenske manjšine, ugotavljajo, da je podatek resda točen, a mestoma zavajajoč, saj so se med ljudi, ki govorijo hrvaški jezik, gotovo prišteli tudi vsi priseljeni delavci, ki pa niso avtohtona manjšina.

OSREDNJI POMNIK BRANITELJEM ZAHODNE MEJE

Na Velikem Cerju, kraški planoti nad Opatjim Selom, je bila v nedeljo, 1. maja, priscena slovesnost, ki jo je priredilo Društvo za negovanje rodoljubnih tradicij organizacije TIGR Primorske. Udeleženci, to je nekdanji Tigróvci, partizani, pripadniki nekdanje Teritorialne obrambe Slovenije, poslanci in ministri so se zbrali na kraju, kjer bodo postavili osrednje obeležje braniteljem zahodne meje Slovenije. Stal bo visoko na kraški planoti in bo viden tudi v Italijo,

tako da bo lahko vsem Slovincem, ki živijo ob meji simboliziral boj našega naroda za svobodo in lastno državo.

Spomenik bo imel štiri nadstropja in bo zgrajen iz kraškega kamna. Namenjen bo štirim obdobjem bojov in prizadevanj primorskih Slovencev za osvoboditev. Med prvo svetovno vojno so slovenski fantje iz vseh krajev Slovenije kriveli na soški fronti od Posočja do Krasa ter branili slovensko zahodno ozemlje. Druga etaža bo namenjena ovred-

notenju narodno-obrambene in protifašistične organizacije TIGR, ki je pomenila odporniško gibanje v Evropi. Tretje nadstropje pomnika bodo namenili narodnoosvobodilnemu boju, četrto pa vojni za Slovenijo oz. boju za samostojno in neodvisno državo.

Projekt o gradnji spomenika je predstavil Svito Vižintin, predsednik društva za negovanje rodoljubnih tradicij organizacije TIGR Primorske. Opozoril je, da Slovenci v Italiji še ne uživajo vseh rezulta-

tov, za katere so se borile generacije Slovencev, in ponovno pozval italijansko državo, da slednjič vendarle sprejme zakon o globalni zakonski zaščiti slovenske narodne skupnosti v Italiji. O pomembnosti osrednjega pomnika braniteljem zahodne meje Slovenije, upošteva tudi sedanj čas in razmere, pa je govoril tudi predsednik Slovenije Milan Kučan.

Spomenik na Velikem Cerju bodo postavili s sredstvi, ki jih bodo zbrale občine na Primorskem in slovenski parlament. Odkrili ga bodo predvidoma 1. maja leta 2003.

M.

V ZAVODU SV. STANISLAVA V ŠENTVIDU

PREDAJA NAMENU NOVIH ORGEL

Glavna kapela v Zavodu sv. Stanislava v Šentvidu nad Ljubljano ima nove, sodobne in za Slovenijo tudi inovativne orgle. Izdelala jih je Škofijska orglarska delavnica iz Maribora, intoniral pa Tomaž Močnik, izdelava pa je bila mogoča zaradi donacije podjetja SCT ob njegovi 50-letnici, ki je med drugim pred časom tudi obnovilo Zavod sv. Stanislava. Tako je zavodska kapela spet dobila svoje orgle, potem ko so bile orgle mojstra Ivana Milavca, ki jih je zgradil leta 1906, uničene leta 1945. Nove orgle obsegajo 48 registrov (50, če dodamo še zvonove in cimbele) z 2.863 piščalmi (2.521 kovinskimi in 342 lesenimi) in jih ocenjevali-

ci imajo za ene izmed najboljših v Sloveniji. Njihova posebnost je t.i. cimbelna zvezda, povezana z vrsto klavir in zvončkov. Ko se zvezda vrti, se oglasi prijetno zvončkljanje. Gre za edinstven primer v Sloveniji.

Nove orgle so blagoslovili med slovesno mašo, ki je bila na velikonočni ponedeljek, 24. aprila, v kapeli Zavoda sv. Stanislava. Mašo je vodil ljubljanski nadškof dr. Franc Rode ob somaševanju upokojenega nadškofa dr. Alojzija Šuštarja in beograjskega nadškofa dr. Franceta Perka ter številnih duhovnikov in direktorja Zavoda dr. Boruta Koširja. Maši je prisostvovalo veliko število vernikov in ugled-

nih gostov, med katerimi gre omeniti predsednika SAZU dr. Franceta Bernika, rektorja ljubljanske in mariborske univerze dr. Jožeta Mencingerja in dr. Ludvika Toplaka idr. V svoji pridigi je nadškof Rode poudaril kulturno in izobraževalno poslanstvo Zavoda sv. Stanislava in v to vključil tudi pomen orgel, ki so glasnik krščanskega veselja.

Slovesni obred sta spremljala petje Komornega zbora Ave, ki je izvajal latinsko mašo p. Hugolina Sattnerja *Missa Seraphica*, in seveda zvok novih orgel, na katere sta igrala organist zavodske kapele Dalibor Miklavčič in Tone Potočnik.

V NOVI GORICI POČASTITEV ZORKA JELINČIČA

Ob stoletnici rojstva Zorka Jelinčiča, soustanovitelja organizacije TIGR, bo v Novi Gorici v nedeljo, 7. maja, ob 18. uri slovesnost, ki jo pripravlja Društvo za negovanje rodoljubnih tradicij organizacije TIGR Primorske. Po Zorku Jelinčiču bodo poimenovali novo povezovalno cesto ob središču v središču mesta, tam pa bodo odkrili tudi njegov doprni kip. Na obeležju bo zapisano, "da gre za soustanovitelja TIGR-a, kulturno-prosvetnega organizatorja, gornika in publicista". Na slovesnosti bodo med kulturnim programom govorili Svito Vižintin, predsednik Društva za negovanje rodoljubnih tradicij organizacije TIGR Primorske, župan Črtomir Špacapan in pisatelj Saša Vuga.

PRIMORSKO DRAMSKO GLEDALIŠČE / SEZONA 1999-2000

ILUZIJA, VOTLA NERESNIČNOST

V Primorskem dramskem gledališču v Novi Gorici so prav na veliki četrtek, 20. aprila, - datum sicer ni bil izbran najbolj posrečeno - praznično zasvetile luči. Domači gledališki umetniki so z dvema gostoma iz Ljubljane odigrali peto uprizoritev letošnje sezone. Pod vodstvom poljskega režiserja Janusza Kice (rojen leta 1957 v Wroclawu, študiral je gledališko režijo v Krakovu, v Kölnu pa umetnostno zgodovino; v Sloveniji je imel že več zelo uspešnih režijskih izkušenj, ki so ga privedle do treh zaporednih nagrad na Borštnikovem srečanju: leta 1996 nagrada za režijo *Kafkove Amerike*; leta 1997 je bila njegova *Ukročen trmoglavka* v SLG Celje proglašena za najboljšo predstavo; leta 1998 pa je njegova režija Shakespearovga dela *Življenje je sen* v postavitvi SNG Drame Ljubljana dožive la nagrado za najboljšo predstavo; v zadnjem času je spet podpisal dve uspeli uprizoritvi v SNG Drami Ljubljana: Čehov *Češnjevi vrt* in Shakespearov *Vihar*) so predstavili *Iluzijo*, *L'illusion*, Pierra Corneilla (1606-1684), utemeljitelja francoske klasičistične drame. Po slovenskem prevodu

Igorja Lampreta so delo poleg režiserja preuredili Srečo Fišer, Martina Mrhar, Ana Perne in Špela Virant.

Iluzija, "čuden stvar," kot ga je označil avtor sam, je nastala leta 1636 in je obvladovala odre do leta 1660, potem pa je tonila v pozabo. Ob dvestopetdeseti obletnici Corneillovega rojstva je spet oživela. V dvajsetem stoletju pa je osvobodila evropske odre in njihove obiskovalce. Kljub svoji skoraj štiristoletnici ostaja vsebinsko aktualna, saj se ljubezen, samovšečnost, prevara, samohvala... še zmeraj trdno oklepajo človekove biti.

V tej odrski iluziji se odsev resničnosti in resničnosti (?) skladno prepletata v prikazanih prizorih, ki so sestavni del igre v igri. Le-to "sproži" v svoji skrivnosti polni votlini čarovnik Alkander, h kateremu se s polno mošnjo zateče bogati Pridam, da bi izvedel, kako se kaj godi sinu Klindoru, potem ko je (morda?) zaradi pretrde vzgoje zbežal od doma. V tem težko dostopnem kraju (imenitno ga je predstavljaval prazen odrski prostor, odet v črno, kot si ga je omislil scenograf Jürgen Lancier, ki je podpisal tudi izbiro kostumov) se dogajajo skrivnostne

stvari, nevarne za človeka, kajti čarovniku Alkandru, ki spominja na temne sile podzemlja, se podreajo (v to je trdno prepričan Dorant, Pridamov prijatelj) tudi viharji, in narava nasploh. On ima tako silno moč, da pokaže zaskrbljenemu očetu (ne)resničen izrez sinove življenjske poti. Novo življenje daleč od domačega ognjišča je sin Klindor zaživel z lažno identiteto, ki mu je pomagala pridobiti si tudi ljubezen, čeprav se mu le-ta javlja zmeraj znotraj ljubezenskega trikotnika. Zaradi ljubezenskih intrig in smrti tekmece je pahnen v ječo in le ljubezen obeh žensk, preproste služkinje Lize in bogate Izabele, ga reši smrti. V sklepnem prizoru igre v igri oče vidi, kako sina zabodejo služabniki poročene plemikije, ki ji Klindor strastno dvori. Ko zaprepačen prisostvuje sinovi smrti, ga Alkander pomiri in mu razkrije, da je bila to le igra, kajti sin je postal gledališki igralec. In tako je spet iluzija zmagovita.

V tej tragikomediji v verzih je vse dvoumno. Obvladujejo jo prividi, iluzije, polresnice, o katerih ne moremo vedeti zagotovo, če so resnični, saj niso potrjeni. Čar Corneillo-

vega dela tiči prav v tem in režijska zamisel s pomočjo tehničnih pripomočkov je vseskozi razkrivala in prikri-vala to poanto, ki ostaja vselej nedorečena in nejasna. Varljive pojave, utvare, prevare, fikcije, "resnično življenje" vse to in še kaj so z režiserjem soustvarili domači igralci Boris Mihalj, Janez Starina, Jože Hrovat, Ivo Barišič (s svojim hvalisavim, bahavim "pogumno prestrašenim" stotnikom Matamorjem je prijetno popestril scensko sliko), Tadej Toš, Bine Matoh, Lara Jankovič, Iztok Mlakar in gosta iz SNG Ljubljana Nataša Barbara Gračner in Branko Šturbej.

Ne da bi si drznili zanikati igralsko spretnost in sposobnost gostov (le-to sta čudovito izrazila v Linhartovem *Matičku* v režiji Vita Tauferja), se gledalci sprašujemo, zakaj ne bi režiserji "uporabili" domače odrske umetnike, saj jih novogoriški gledališki ansambel premore kar lepo število (nekateri namreč nismo že dolgo zasledili v pomembnih vlogah), ki bi gotovo bili prav tako primerni in zanimivi (lahko še bolj) ustvarjalci likov te po svoje čudno zagonetne uprizoritve.

IK

KRIZA...

Po zadnjih vestih je bil za novega predsednika slovenske vlade izvoljen dr. Andrej Bajuk, kandidat SLS+SKD in Janševih social-demokratov.

Dr. Bajuk se je zavzel za temeljne in strateške usmeritve države: politiko in ukrepe, ki bi omogočili čimprejšnji sprejem Slovenije v EU in NATO, vzpostavitev tržno-socialnega gospodarstva, ki bi vsem prebivalcem zagotovilo enake začetne možnosti, ter oblikovanje resnično pravne države. Ob tem je omenil tudi skrb za Slovence v tujini: "Za slovensko narodno skupnost v Italiji je potrebno doseči, po nesprejemljivo dolgem odlaganju, ustrezno zakonsko zaščito. Za Slovence v Avstriji je potrebno zagotoviti dosledno uresničevanje avstrijske državne pogodbe, tako na Koroskem kot na Štajerskem. Slovincem na Hrvaškem pa je potrebno vrniti ustavni položaj, ki jim ga je odvzel prejšnji režim predsednika Tadmara."

Nasploh je dr. Bajuk pridobil simpatije znatnega dela slovenske javnosti. V članku z naslovom *Svetovna vas in bizarnost domačije*, objavljenem v časniku *Finance*, odgovorni urednik Peter Frankl piše: "Očitki, da dr. Bajuk ne zna slovensko, so pobalinski. Slovenščina, ki jo govori je izjemno čedna. Slovensko obvlada veliko bolje kot marsikateri poslanec, ki se lahko pohvali s tem, da je vse življenje preživel v domovini. O komentarjih, da dr. Andrej Bajuk v Slovenijo prinaša seme beglardiizma, pa lahko rečemo samo to, da gre za hudo primitivnost, ki odprtega človeka, ki ve, kakšna grozodejstva so človeštvu povzročile totalitarne ideologije, globoko užali in razjezi. Prav zaradi teh očitkov, naslovljenih na Bajuka, mi je ta Slovenec iz Argentine posebno vreden še večjega spoštovanja, saj je žrtev obrekljivih in spletkarskih nacionalistov."

SLOVENSKA MANJŠINA SPET V HRVAŠKEM USTAVNEM ZAKONU

Hrvaški sabor je 28. aprila sklenil, da slovensko manjšino v tej državi spet uvrsti oz. omeni v uvodnem delu ustavnega zakona o človekovih pravicah in svoboščinah ter o pravicah etničnih in narodnih skupnosti. Takšno uvrstitev je ob svoji umestitvi napovedal hrvaški predsednik Stipe Mešić, navedbo narodnih manjšin v hrvaškem ustavnem zakonu pa je zahteval tudi Svet Evrope. Na Hrvaškem živi več kot 23 tisoč Slovencev, pretežno v Zagrebu, na Reki, v Splitu in v Karlovcu.

PREBIVALCEV MANJŠIN KOT DVA MILIJONA

Po statistikah je imela Slovenija konec lanskega leta 1.987.755 prebivalcev. Od tega je bilo 1.975.860 slovenskih državljanov, tujcev s stalnim prebivališčem v Sloveniji 6.659, tujcev z začasnim prebivališčem pa 31.506; 4.359 je bilo beguncev z območij nekdanje Jugoslavije.

ITALIJANSKO PRAVO

"E-COMMERCE" IN SODOBNA PRAVNA VPRAŠANJA (4)

DAMJAN HLEDE

Poglejmo sedaj, kako se elektronsko trgovanje sklada z obstoječimi normami o pogodbah v italijanskem civilnem zakoniku. Najprej pridejo v poštev norme, ki zadevajo fazo pogajanja.

Člen 1336 o ponudbi javnosti, ki velja kot pogodbeni ponudba, ko vsebuje vse bistvene elemente pogodbe, h katere sklenitvi teži, velja brez sprememb tudi za pogajanje prek interneta, kjer bo lahko ponudba dobrin in uslug izvedena tako s sporočili kot s podobami. Načelo *bonae fidei* med pogajanjem, o katerem govori člen 1337, bo z ozirom na informatično sredstvo npr. pomenilo, da nobena od strank ne sme izkoristiti v škodo druge možnih situacij, ki lahko v tem sklopu nastanejo.

V fazi pogajanja so pravno relevantne napake v soglasju, ki spadajo med napake volje. To so zmota, sila in naklep, ki omogočajo stranki, ki je utrpela napako v svoji poslovni volji, da prosi za razveljavitev pogodbe.

Z ozirom na zmoto pride najbolj v poštev člen 1433, ki govori o zmoti v izjavi in v njenem prenosu. Zmota mora biti v tem primeru bistvena in prepoznavna od druge stranke. Na internetu se skratka lahko zgodi, da "po zmoti" damo svoj pristop neki vnaprej pripravljeni ponudbi. Razveljavitev bo možno prositi, če je zmota bistvena (člen 1429 našteva posamezne primere, v katerih je zmota bistvena) in prepoznavna (prepoznavna je zmota takrat, ko bi človek z navadno skrbnostjo moral prepoznati zgrešeno predstavo nasprotne stranke).

V zvezi s silo, ki po členu 1435 mora biti takšne narave, da prevzame preudarno osebo, ki se zбоji, da postavi sebe ali svoje stvari v nepravilno in precejšnjo nevarnost, lahko pride na misel npr. grožnja s tem, da v primeru nesoglasja ponudnik ali tretja oseba pošlje po elektronski pošti virus, ki lahko pokvari sistem prejemalec.

V zvezi z naklepom vzemimo npr. v poštev člen 1439, po katerem je naklep razlog za razveljavitev pogodbe takrat, ko so prevare ene stranke takšne, da bi brez njih nasprotna stranka ne sklenila pogodbe. Verjetno spada v to določbo primer, ko je neka spletna stran dana brezplačno na razpolago, dostop do nje pa poteka na skrivaj prek neke mednarodne telefonske linije. V tem primeru je treba seveda upoštevati tudi skrbnost uporabnika in načelo njegove samoodgovornosti. Verjetno za opravičitev premajhne skrbnosti in pazljivosti ne bo zadostovalo

npr. nepoznanje angleškega jezika, saj mora vsak uporabnik interneta vedeti, da so številne spletne strani dostopne samo v tem jeziku in da torej ta element spada sam po sebi med značilnosti uporabljenega komunikacijskega sredstva.

Poglejmo še nekaj problematik v zvezi s sprejetjem pogodbenih ponudb, predvsem z ozirom na kraj in trenutek sklenitve. V sklopu elektronskega trgovanja prek interneta so se uveljavile predvsem tiste oblike sprejetja ponudbe, ki so vezane na načine izplačila. Slednji so pač zaradi svoje nepreklicnosti precej gotovo znamenje dokončnega soglasja. Najbolj uveljavljena oblika je sporočilo podatkov kreditne kartice. Kraj sklenitve pogodbe je v teh primerih relevanten predvsem za ugotovitev pristojnega državnega prava. V italijanskem pravem sistemu velja domneva, da je pogodba sklenjena takrat, ko sprejetje pride na naslov ponudnika. 12. člen pravilnika o informatičnih dokumentih postavlja domnevo, po kateri je dokument prišel do naslovljenca, če je bil poslan na njegov elektronski naslov. Kraj sklenitve bo torej verjetno tam, kjer je postavljen pristojni server providerja, ki se ga poslužuje ponudnik ali pa, v primeru neposredne zveze, tam, kjer je ponudnik prejel sprejetje.

DALJE

OBČNI ZBOR ZADRUŽNE KRAŠKE BANKE

BANKA Z DOBRO PERSPEKTIVO

V občinski telovadnici v Zgoniku je bil v nedeljo, 30. aprila, redni občni zbor Zadružne kraške banke. Predsednik Dragotin Danev je v poročilu razčlenil delovanje denarnega zavoda v lanskem poslovnem letu, medtem ko je poročilo nadzornega odbora prebral predsednik dr. Stevo Kosmač. Obračun za leto 1999 izkazuje dve milijardi tristoosemdeset milijonov lir čistega dobička, ki je bil porazdeljen v skladu s predpisi. V predsednikovem poročilu lahko tudi beremo, da je

in umetniških fresk; za prilagoditev varnostnim predpisom ter za dobrodelne ustanove pa je nakazala štiriindvajset milijonov lir. Gospodarske dejavnosti pa so bile deležne 45 milijonov lir podpore. Poleg tega je Zadružna kraška banka izročila nad 145 pokalov in drugih nagrad športnikom in kulturnikom. Ob svetovnem dnevu varčevanja je nagradila 37 najboljših učencev in dijakov raznih osnovnih šol. Zadružna kraška banka je imela ob koncu lanskega poslovnega leta



FOTO KROMA

Zadružna kraška banka v lanskem poslovnem letu namenila raznim društvom ter socialnim, kulturnim, šolskim in športnim pobudam 130 prispevkov v skupni vrednosti nad 370 milijonov lir. Za kulturne pobude je bilo izdanih 115 milijonov, krajevna športna društva so prejela 141 milijonov, za nakup didaktičnih pripomočkov, računalnikov ipd. pa je banka prispevala raznim šolam 47 milijonov. Podprla je tudi pobude raznih župnij za obnovo župnišč

1.128 članov, in sicer 28 članov več kot leto prej. Obe poročili in obračun so člani odobrili soglasno.

Na koncu so člani izvolili štiri odbornike, ki jim je bil podeljen mandat. Na občnem zboru je predstavnik deželne federacije Zadružnih kreditnih bank poudaril pomen tovrstnih denarnih zavodov in hkrati opozoril, da Zadružna kraška banka zavzema na deželnih lestvicah prestižno četrto mesto.

OBČNI ZBOR ZADRUŽNE BANKE DOBERDOB IN SOVODNJE

ZADOVOLJIV PRVI SKUPNI OBRAČUN



FOTO BUMBACA

V Kulturnem domu v Gorici je bil v soboto, 29. aprila, prvi redni občni zbor Zadružne banke Doberdob in Sovodnje. Do združitve sovođenjskega in doberdobskega denarnega zavoda je prišlo lani jeseni v skladu s sklepi, ki so bili sprejeti na ločenih občnih zborih obeh denarnih zavodov. Poročilo o delovanju Zadružne banke Doberdob in Sovodnje je na občnem zboru prebral predsednik Miro Hmeljak, medtem ko je poročilo nadzornega odbora podal predsednik Vojko Lovriha. V poročilu upravnega sveta med drugim beremo: "Pri pregledu vsake bilance nam običajno oko zdrane najprej prikazani poslovni uspeh in na njegovo primerjavo s prejšnjim poslovnim letom. Letos prikazuje naša bilanca 464 milijonov lir dobička, medtem ko je leto prej dobiček obeh bank znašal 1.819 milijonov lir. Za pravilno tolmačenje teh dveh podatkov moramo na kratko analizirati njuno vsebino. Lanskoletni uspeh smo dosegli zaradi dobrega trgovanja z vrednotnicami, ki je doprinesel 928 milijonov lir. Letošnji rezultat poslovanja z vredno-

tnicami je zaradi padca cen srednjeročnih in dolgoročnih državnih vrednotnic zabeležil izgubo 503 milijonov lir in odločno zmanjšal dobiček. Naj omenimo, da se je lani ves bančni sistem soočal s pojavom minusvalenc, kar posebno velja za zadružne banke, ki nimajo večjih možnosti investiranja v delniška tržišča in so zaradi zakonskih omejitev vezane na državne vrednotnice. Če omejenemu dejavniku dodamo še izredne stroške za združitveni postopek, ki znašajo približno 170 milijonov lir, ugotovimo, da je ekonomski rezultat poslovnega leta celo boljši od tistega v letu prej kljub splošnemu krčenju obrestnih mer".

Med razpravo je med drugim bilo poudarjeno prepričanje, da je bila združitev obeh denarnih zavodov modro dejanje, saj bo združena banka lažje kos novim nalogam, ki jo čakajo v teh vsekakor ne lahkih časih. Člani so obe poročili in obračun lanskega poslovnega leta odobrili soglasno. Na koncu so izvolili tri člane upravnega sveta, ki jim je bil podeljen mandat.

O STANJU KMETIJSTVA V TRŽAŠKI POKRAJINI

SREČANJE MED KMEČKO ZVEZO IN NEPOSREDNIMI OBDELOVALCI

Tesnejše sodelovanje v korist kmetijstva in ljudi, ki se s tem ukvarjajo. To je bilo bistvo srečanja, ki sta ga imela izvršni odbor Kmečke zveze in glavni odbor tržaške federacije Zveze neposrednih obdelovalcev v sredo, 26. aprila, v prostorih področnega sedeža deželne ustanove za razvoj kmetijstva ERSa na Proseku. Sestanek sta vodila predsednik Kmečke zveze Alojz Debelis in predsednik Zveze neposrednih obdelovalcev Dimitrij Žbogar. Prisoten je bil tudi novi direktor tržaškega urada Zveze neposrednih obdelovalcev Mauro Donda. Srečanje je bilo torej priložnost, da sta vodstvi obeh kmetijskih stanovskih organizacij predstavili svoje poglede na stanje kmetijstva v tržaški pokrajini in ugotavljali različne težave, ki jih bo potrebno reševati. Najbolj pereči so problemi vezani na številne vinkulacije, ki jih predvidevajo razni regulacijski načrti. Nujno bo tudi spodbuditi uresničitev globalnega na-

črta za razvoj kmetijstva v tržaški pokrajini, ki ga že predolgo obljublja. Kmetijske stanovske organizacije naj bi se tudi zavzele, da bi pristojne oblasti celotni pokrajini priznale status goratega področja z vsemi olajšavami. Med drugim naj bi tudi skušali doseči dobavo vode za kmetijske potrebe po nižani ceni. Nadalje bi bilo potrebno ustvariti pogoje, da bi se poenostavili birokratski postopki pri vlaganju raznih prošelj in dokumentacije za potrebe kmetijske dejavnosti.

Ob teh splošnih in dolgoročnih pobudah so govorili tudi o tekočih problemih, ki jih je treba čimprej rešiti. V prvi vrsti so izpostavili problem živinoreje v tržaški pokrajini. Težave povzročata delno zaprtje urada Združenja rejcev, predvsem pa primerne ureditve potrebne službe za umetno oplojevanje goveda oziroma živinozdravniških storitev. Ugotavljali so tudi, da bi bilo potrebno izboljšati usluge klavnice na Prose-

ku. Da bi izoblikovali trajnejše predloge, pa mislita kmetijski stanovski organizaciji nagovoriti Kraško gorsko skupnost, da bi se zavzela za strukturalno reševanje živinoreje na Krasu. V najkrajšem času naj bi tako skušali poiskati sredstva, ki bi omogočala redno osemenjevalno službo na teritoriju, nato pa bi skušali pripraviti področnejši načrt, ki bi stvarno lahko pomenil novo spodbudo za ponovno rast živinoreje.

Pogovori so pokazali, da je veliko argumentov, o katerih bi kazalo skupno nastopati in jih stvarno reševati brez demagoških napovedi in nemogočih predlogov. Obča korist kmetijstva na Tržaškem, kar pomeni tudi primerna zaščita manjšinskega bivanjskega prostora, pa dejansko priporoča tesnejše in enotnejše nastopanje v duhu vzajemnega spoštovanja in enakovrednega nastopanja obeh kmetijskih stanovskih organizacij.

OBČNI ZBOR KMEČKE BANKE

TRENUTEK NOTRANJE PREUREĐITVE GORIŠKEGA ZAVODA

Zadnji obračun delovanja Kmečke banke v minulem letu, ki je pred kratkim imela svoj občni zbor, kaže, da je banka vsestransko povečala svoje poslovanje, a se je zlasti zaradi notranje ureditve računov zmanjšal čisti dobiček.

Minuli petek, 28. aprila, se je občnega zbora Kmečke banke, ki je bil že enaindeseti, udeležilo 212 delničarjev, ki so zastopali 82,14 odstotkov deležev. Že lansko leto je Kmečka banka dosegla sporazum s čedajskim zavodom Banca Popolare di Cividale, po katerem bo čedajska banka v kratkem prevzela Kmečko banko in njene posle. V upravne in nadzorne organe čedajske banke bodo prišli trije zastopniki Kmečke banke.

Že septembra lani so delničarji Kmečke banke sklenili, da se večinski paket delnic bolonjske skupine Caer

prenese na čedajsko banko. V lanskem letu je Kmečka banka zelo zmanjšala osebna posojila, ki jih je bilo za dve milijardi in pol, kar je za petintrideset odstotkov manj. Lansko leto je Kmečko banko zapustilo osem zaposlenih, začasno pa so zaposlili pet novih uslužbencev; tako ima danes banka sedemdeset zaposlenih. Čedajska banka je obljubila, da tudi v prihodnje ne bo odpustov.

Kmečka banka je lansko leto imela za skoraj dve milijardi in pol dobička, kar je za eno tretjino manj kot v minulem letu; tako bo vsak delničar dobil po 1. juniju dividendo sto lir za vsak delež. V čedajsko banko pa je v nedeljo, 30. aprila, vstopila Deutsche bank s trideset odstotnim kapitalom, kar daje neko gotovost banki in posredno tudi Kmečki banki.

RIBOLOVNA SEZONA ZA SOŠKO POSTRV
IN LIPANAVEČ ŠPORTA, MANJ
MESA

MIRAN MIHELIC

Ribogojna služba Zavoda za ribištvo Ljubljana je vložila letos v reko Lepenico in Sočo 150 kg genetsko čistih soških postrvi že prvi dan ribolovne sezone za soško postrv in lipana. Žal se začena sezona lova na lipana prezgodaj, saj se zanj obenem začena tudi drstenje, zato ni čudno, da je teh rib tukaj vse manj. Do konca sezone bodo v ta del Soče s pritoki vložili 6.000 genetsko čistih soških postrvi. Letos je z ribogojništvom na tem slovenskem robu nekaj novosti. Nova mera soške postrvi je po novem zmanjšana na 40 cm. Šarenke v Sočo in njene pritoke na tem predelu pa že dve leti ne vlagajo več. Medtem ko so lani vložili le manjše plemenke in so te genetsko čiste postrvi po izvoru iz Zadlaščice, so letos pridobili 500 tisoč iker iz Predelice blizu Loga pod Mangrtom. Vse kaže, da bodo odslaj jemale ike samo še iz Predelice. Te bodo kot letos prvič vzredili v kobariški ribogojnici. Ker je soška postrv bolj plašna, računajo, da bo privlačila izrazito športne ribiče, medtem ko se tisti, ki lovijo izrazito zaradi mesa, selijo navzdol po Soči, kjer je še vedno dovoljena šarenka. Letos vložene ribe so stare že tri leta in nekatere od njih imajo že zadostno lovno mero 40 cm. V tem delu Soče s pritoki se se-

daj kot glavna reklamna riba športnega ribolova postavlja genetsko čista postrv. Tudi po točne postrvi tu skoraj ni več in prisotnost čiste postrvi narašča tudi v nižjem toku Soče. Na Zavodu se veselijo petnajstletnih naporov, ko so začeli prvi v Evropi z uzrejo genetsko čiste soške postrvi. Po tem času imajo odrasle soške postrvi dovolj in bodo lahko med ribolovno sezono vsakih 14 dni vlagali v Sočo in Lepenico nove količine teh rib. V Sočo bodo vlagali od mostu nad Vrsnikom do Čezsoče, v Koritnico od mostu na cesti Bovec-Trenta do izliva v Sočo. V njej je letos dovoljeno upleniti eno soško postrv, enega lipana ali tri križance, v Lepeni pa šest križancev ali potočnih postrvi. Dnevno število dovolilnic je omejeno na pet. Da dosežejo popolno kontrolo, lahko karte prodajajo le v določenih gostinskih lokalih. Na letošnjo sezono so se pri Zavodu za ribištvo dodatno pripravili tudi glede boljše obveščenosti in promocije, kar ni bilo doslej zadovoljivo urejeno. V prejšnjih letih pa so nastali tudi spori v zvezi z upravljanjem ribogojnih področij med državnimi in krajevnimi službami. Zadeva je v mirovanju, ni pa še dokončno rešena. Upati je tudi, da letos ribolova ne bo motil lanski nered v zvezi z neurejeno športno plovbo po Soči.

ZDRUŽENJE SLOVENSkih ŠPORTNIH DRUŠTEV V ITALIJI / 29. REDNI OBČNI ZBOR

ANALIZA ŠPORTNEGA UTRIPA
V ZAMEJSTVU DANES

Devetindvajseti redni občni zbor Zdrženja slovenskih športnih društev v Italiji, ki je potekal v petek, 28. aprila, v Domu Briški v Briških, je bil sicer prehodnega značaja, saj so na njem odobrili le obračun in proračun, niso pa volili novega vodstva. Vseeno je bil shod lepa priložnost za poglobljeno analizo stanja, v katerem je slovenski šport v Italiji v tem trenutku. To je bilo razvidno v prvi vrsti iz poročila predsednika Jurija Kufersina, ki se je dotaknil bolj specifično športne in tudi širše problematike naše skupnosti, kot tudi iz kratke razprave in iz pozdravov uglednih gostov (npr. podpredsednika deželne sveta F-Jk Miloša Budina, predsednikov SKGZ in SSO Rudija Pavšiča in Sergija Pahorja ter predstavnikov Olimpijskega komiteja Slovenije Rudija Sekeleša in Slovenske športne zveze iz Celovca Ivana Lukana).

ZSŠDI je namreč krovna organizacija slovenskih športnikov, v okviru katere deluje 52 društev (ravno na petkovem občnem zboru so sprejeli dve novi članici, in sicer Športno društvo Vesna iz Križa in Jahalno društvo Dolga Krona). Z množico več tisoč članov, tako atletov kot odbojnikov, ima nadvse pomembno vlogo pri ohranjanju narodne identitete v tem prostoru in zato tudi svojo besedo, ko gre za obravnavanje tudi širših vprašanj Slovencev v Italiji. Tako ZSŠDI trdi, da potrebuje manjšina reprezentativen organ, ki naj jo predstavlja navzven v stiku tako z italijanskimi kot s slovenskimi oblastmi. Športniki zato pozdravljajo sodelovanje med krovima organizacijama SKGZ in SSO: ravno v sodelovanju civilne družbe slovnijo osnova in temelji, na katerih bo mogoče dograditi vso ostalo predstavnisko strukturo. Komponente slovenske manjšine morajo tudi najti skupen jezik in sestaviti enoten delovni program in razvojne strategije. To vprašanje je seveda povezano s problematiko sprejemanja zaščitnega zakona za Slovence v Italiji, ki je še kako pomemben tudi za naš šport. Le-ta danes nima še nikakršne zakonske osnove, ki bi mu zagotavljala možnost črpanja sredstev iz italijanskih javnih virov. Negativni epilog bi po besedah Jurija Kufersina pomenil za vse nas veliko razočaranje, predvsem pa izgubo dosedanjega zaupanja in potrpljenja.

Ravno zaradi teh problemov Zdrženje danes prejema nižja sredstva, kot bi jih lahko prejelo. Z italijanske strani ni skoraj nobenega prispevka, zato je organizacija odvisna skoraj v celoti od pomoči, ki prihaja iz Slovenije, ki pa je še vedno nezadostna. Po dogovoru, ki je bil pred časom sprejet z Uradom za Slovence v zamejstvu in po sve-



FOTO KROMA

tu, bi moral šport prejemati 10% vseh sredstev, ki prihajajo v zamejstvo iz matične domovine. Samo uresničitev take pomoči lahko daje moč, da se razvijejo vsi terenski projekti, in je hkrati tudi dokaz, da je delo športnikov cenjeno ne samo na tekmovalnem področju, ampak tudi na področju vzgojnega in narodnoobrambnega dela. Le-to je na našem področju življenjsko pomembno, saj je treba nuditi tak servis, da bodo lahko otroci iz mešanih zakonov ostali v slovenskem okolju.

Poleg finančnega so odprti še drugi problemi. Zlasti gre za problem kadrov, tako odbojnikov kot strokovnih. Pri prvih je občutiti potrebo po generacijski prenovi. Odsotna je zlasti generacija štiridesetletnikov; strokovnemu usposabljanju odbojnikov pa je ZSŠDI v zadnjem času posvetilo še posebno skrb. Večjo pozornost bo treba posvetiti tudi tehničnemu kadru. Evidentirati bo treba možne kandidate in jih prepričati, da se posvetijo temu delu, pa tudi ustvariti pogoje za to. Prav tu

pa je razviden problem primanjlovanja sredstev, da se reši socialni status teh kadrov, tako da se lahko v celoti posvetijo športu.

Med ostalimi vprašanji gre omeniti težave z obnovo nekaterih že obstoječih športnih objektov, zlasti na Tržaškem. Pereč je tudi demografski padec slovenske narodne skupnosti, ki je občuten tudi na športnem področju. To naravnost sili posamezna društva k sodelovanju. Brez le-tega in brez novih skupnih prijemov, pogledov ter dela bo pridobljene pozicije namreč težko obdržati. To je treba storiti takoj, dokler obstaja še manevrski prostor in ko se stvari lahko še izpeljejo na osnovi konkretnih razvojnih programov. Zdrženje je nujno tudi zaradi tega, da se obdrži slovenski značaj, posebno v nekaterih ekipnih panogah.

Tako je vprašanje, ki čakajo na rešitev in s katerimi se bo ZSŠDI moralo ukvarjati, še veliko. Poleg tega gre tu omeniti tradicionalne manifestacije, kot so prireditvi Naš športnik in Šport in šola, tis-

kovna konferenca v Ljubljani, Srečanje športnikov manjšin idr. Ob letošnji 30-letnici delovanja ne načrtuje ZSŠDI posebnih proslavljaj, razen fotografskega natečaja (o tem poročamo na drugem mestu) in slovesne tiskovne konference, ki bo v decembru. Med obveze pa je treba vsekakor vključiti skrb za trdnost prisotnosti Zdrženja v Benečiji, sodelovanje s športnimi organizacijami iz Slovenije, prizadevanja za vstop SZ Olympia v ZSŠDI in pozornost do procesa reorganizacije italijanskega olimpijskega komiteja CONI. Ne nazadnje pa je potrebna tudi prenova kadrov Zdrženja samega na prihodnjem občnem zboru naslednje leto, saj marsikdo od dosedanjega vodstva ne misli več kandidirati.

Na petkovem občnem zboru so med drugim predstavili knjigo prof. Bojana Pavletiča *Tržaški Sokol in njegov dolgi let* ter spletno stran na internetu o slovenskem športu v Italiji, ki jo ureja dologletni športni delavec Branko Lakovič.

IŽ

ZA OHRANITEV ŽIVLJENJA POD KANINOM

NUJEN MEDDRŽAVNI
DOGOVOR

Sredi marca so na vzhodni strani Kanina uradno odprli posodobljen odsek dostavne kaninske žičnice C-D. Po besedah sodeč, so prišli tudi na državni ravni do spoznanja, da bovškega in posoškega zimskega turizma ni mogoče nadaljevati brez dokončne dograditve kaninskih žičnic in povezave obeh strani Kanina v enotno ponudbo, za kar se morajo zavzeti župani občin na obeh straneh meje. Glavni pogoj je konkretizirati skupen čezmejni program. Odsotnost tega je najporaznejše dejstvo in cokla vseh zastojev. Lastniki morajo priti čimprej do spoznanja, da bo brez umetnega zasneževanja zimski turizem v občinah ob vznožju Kanina na psu in mlade generacije ne bo zaustavil doma, ker se ne bo odločila za beračenje.

Slovenija je sicer pokazala dobro voljo in vložila denarna sredstva v zimsko turistično infrastrukturo na Bovškem. Slovenski minister za okolje in prostor je nedavno obljubil še nadaljnjo pomoč države, minister za malo gospodarstvo pa je o Kaninu re-

kel, da ga gre obravnavati kot celoto in da predstavlja ponos Slovenije. Spoznanje, da je Kanin ključ za razvoj turizma tega območja, je edino pravilno izhodišče za obravnavanje perspektiv gospodarstva. Do nove zimske sezone ne bi bili posodobljeni še novi odseki žičnic in pripravljene nove smučarske proge. V naslednjih dveh letih naj bi za izgradnjo sedežnice na Prevalu in progo ob njej rabili še dodatna sredstva. Seveda pa je tukajšnji turizem ta vložek pričakoval že letos, zato bo tudi tokrat le od dejanskih investicij odvisno, kdaj bodo načrtovana dela uresničili. Kakorkoli že, če ne bo meddržavnih sporazumov in posledično konkretnih načrtov, bo še naprej ostalo le pri besedah. Začeti je zato treba s formalnimi postopki, ki naj vzporedno prizadevanja na obeh straneh meje, ki teče po Kaninu. V občini na italijanski strani Kanina se dobro zavedajo, da je povezovanje v obojestransko korist in da eni brez drugih ne pomenijo veliko.

MIH

FOTOGRAFSKI NATEČAJ OB JUBILEJU ZSŠDI

NAŠ ŠPORT V NAŠEM
PROSTORU

Ob svoji 30-letnici prireja Zdrženje slovenskih športnih društev fotografski natečaj, ki je odprt vsem.

Pravila, ki so jih postavili organizatorji, zahtevajo, da morajo biti posnetki izvirni, čeprav lahko stari ali letošnji, tehnika pa je prosta. Tematika naj bo športna in naj po možnosti ovrednoti športno udejstvovanje v zamejstvu. Geslo natečaja naj bo torej *Naš šport v našem prostoru*.

Slike naj bodo v formatu 30x40 ali prilepljene na kartonček takega formata. Dia pozitivov ne sprejemajo. Vsak posameznik lahko odda največ po štiri slike, nagrajena pa bo predvsem umetniška in dokumentarna plat prispevkov in njihova izvirnost. Žirija po posebej na-

grajevala dva sklopa: v prvega bodo sodili avtorji pod 16. letom starosti, v drugega pa avtorji nad 16. letom starosti. Najboljši prispevki bodo razstavljeni ob slavnostni tiskovni konferenci, ki bo decembra letos in na kateri bodo tudi uradno razglašeni in nagrajeni zmagovalci natečaja.

Slika naj bo razpoznavna samo po šifri na hrbtni strani in na vpisni poli, tako da bo natečaj potekal anonimno. Slike sprejema urad Zdrženja slovenskih športnih društev v Italiji do ponedeljka, 30. oktobra letos, do 16. ure. Zmagovalcem bo izid natečaja javljen telefonsko.

Organizator si pridržuje pravico, da dela obdrži.

SEMINAR ZA ŠPORTNE
DELAVCE

Zdrženje slovenskih športnih društev v Italiji prireja v soboto, 27. maja, v novem Kulturno športnem centru v Lonjerju (Lonjerska cesta št. 269 v Trstu), seminar za športne delavce.

Seminar bo obsegal pet predavanj. Prof. Ivan Peterlin bo govoril na temo *Slovenska športna društva v Italiji in njihova vloga pri utrjevanju narodne zavesti pri mladem človeku*, psihologinja Kristina Martelanc na temo *Športna aktivnost: eden stebrov v pedagoškem procesu premagovanja deviacij, ki od vsepoveda prežijo na mladega človeka*, Marino Košuta o organizacij sodobnega športnega društva, Rober Vidoni na temo *Športni svet in pokrovi: iskanje skupnih interesov vseh, dr. Samo Sancin pa o civilni odgovornosti odbojnika pri vodenju športnega društva*.

QUOD SUPEREST DATE PAUPERIBUS

1. DOBRINE ZEMLJE IN ČLOVEŠTVO

Po neizproslem zakonu, znanem pod imenom "zakon entropije", ima tudi vesolje omejeno obstojno dobo: smrt bo nastopila, ko se bo temperatura približala absolutni ničli: -273 stopinj Celzija. Zemlji je torej določena krajša doba: sončna energija se bo izčrpala in bo čez nekaj milijonov let konec tudi Zemlja, kar pomeni, da ne bo več živi planet.

Kaj pa bo z življenjem, zlasti s človeškim življenjem? Če bo prišlo do ekološkega zloma ali katastrofe, bo verjetno nekaj ljudi preživelo: slednji pa ne bodo poznali ne atomske ne električne energije. Ko so Einsteina vprašali, kakšno orožje bodo uporabljali v morebitni atomski vojni, je odgovoril: "Tega ne vem. Vem pa, kaj bodo uporabili po takšni vojni: kamele-orožje."

Vsi tako imenovani napredni narodi zelo krepko zajemajo iz lonca zemeljskih dobrin. Toda vse, kar je na Zemlji, je omejeno: voda, energija, plodna zemlja, gozdovi itd.

Število prebivalstva se veča in prav tako njegove zahteve. Tako so leta 1939 načrpali 280 milijonov ton petroleja, leta 1995 pa 3.055.313 milijonov ton. Če pomislimo, da se je v tem času število prebivalstva podvojilo, se je potrošnja petroleja na prebivalca povečala za 5.450 krat. Leta 1970 je potrošnja energije v razvitih državah (30% vsega prebivalstva na svetu) znašala 4000 KWH letno na osebo, ostalih 70% pa so potrošili 150 KWH na osebo letno. Če bi bili hoteli v tistem letu zagotoviti vsem prebivalcem na Zemlji enako količino energije, bi slednje morali povečati za 10.000%, kar je absurdno in nemogoče. Tudi emisija ogljikovega dioksida bi bila tako velika, da bi svet težko preživel.

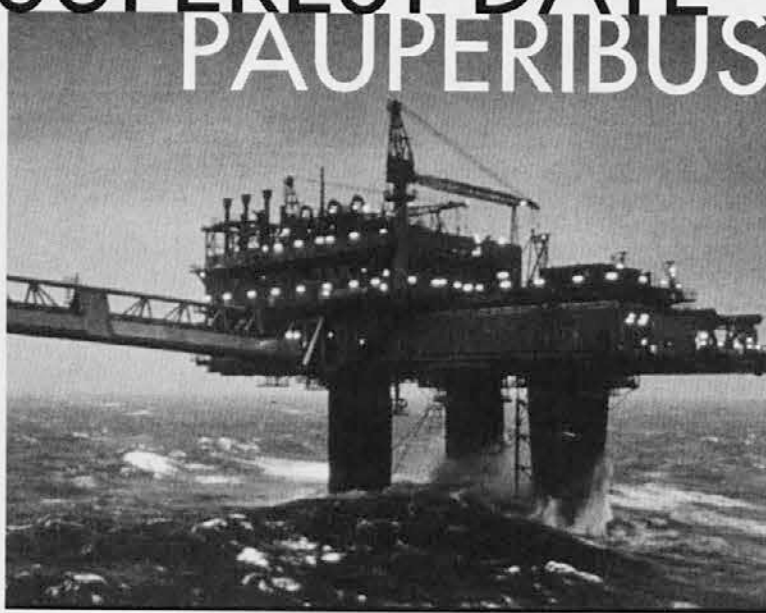
Po podatkih iz leta 1995 se razmerje ni veliko spremenilo: bogati so vedno bogatejši, revni pa vedno revnejši. ZDA s 4,28% prebivalstva razpolagajo s 25% svetovne energije: razvite evropske države z ZDA in Japonsko vred in z 10% prebivalstva na svetu potrošijo 45% svetovne energije. Na desetino prebivalstva pa pride še vedno 98 KWH energije letno na osebo, medtem ko pride na desetino bogatih kar 9.986 KWH.

Kaj pa hrana?

Leta 1970 je bilo 500 milijonov nadhranjenih, 2.000 milijonov podhranjenih, 500 milijonov pa lačnih. Leta 1999 je bilo še vedno 800 milijonov lačnih. Zato lahko mirno rečemo, da smo boj proti lakoti izgubili.

2. PROIZVODNJA ENERGIJE

Jedrsko elektrarne proizvajajo danes povprečno 6% energije, hidroelektrarne 19%, geotermične pa ne dosežejo 0,4% energije; ostalo energijo proizvajajo termoelektrarne. Slišal sem, da imajo v nekem nizozemskem mestecu elektrarne na vetrni pogon. Sončna energija, ki je čista in se obnavlja, služi za sedaj le za greje vode pri nekaterih zasebnih hišah. V tehničnem muzeju v Münchnu sem občudoval letalo, ki je letelo na sončni pogon. Ostalo pa je le pri poskusu. Sončno energijo uporabljamo pri majhnih akumulatorjih žepnih računalnikov in podobno. Jedrska energija je čista, a je nevarna. Tehnologija še ni tako napredovala, da bi nam zagotovila gotovost pri delovanju jedrskih elektrarn (glej Černobil, in še druge nesreče v ZDA, na Japonskem, v Španiji itd.), poleg tega nismo dovolj zaščiteni pred nevarnostjo izžaravanja radioaktivnih odpadkov. V Italiji so volivci na referendumih odločili, da se zaprejo vse tri jedrske elektrarne, marsikatera država pa sploh noče slišati o jedrski energiji. Vsi pričakujejo, da bi čimprej prišli do "čistejših" energije jedrskega zlitja, čeprav tudi ta ni brez nevarnosti, za zdaj gre le za sanje: energije vodikove bombe ne bo lahko ukrotiti. Imamo kon-



Kar je odveč, dajte revežem

DR. DARKO CERKVENIK

	1	2	3	4	5	6	7	8
ALBANIJA	670	1.324	51	2.605	67	69	3.182	1,2
NEMČIJA	27.510	6.615	1,38	3.440	73	80	61	10,3
ITALIJA	19.020	4.867	1,9	3.561	75	81	57,5	-
SLOVENIJA	8.200	5.712	2,8	-	70	77	1.972	2,8
ZDA	26.980	12.663	1,84	3.603	73	80	248,7	19,1
HAITI	240	57	151	1.706	47	51	5	0,1
JAPONSKA	39.640	7.915	2,8	2.384	75	83	125,5	8,8
BANGLADEŠ	240	99	0,2	2.019	57	57	111,5	0,2
ARGENTINA	8.030	1.993	7,8	2.880	68	71	35,4	3,5
LIBIJA	6.510	3.329	9,1	3.308	62	67	3,64	8,1
MOZAMBIK	80	67	171	1.680	47	50	14,4	-
GUYANA	590	402	28	2.384	58	64	0,7	1
AVSTRALIJA	18.720	9.706	2,2	3.179	75	81	18,5	14,1

Legenda: 1 BNP na prebivalca v ZDA dol. letno 2 KWH na prebivalca letno 3 število prebivalcev na avto 4 štev. kalorij dnevno na prebivalca 5 povprečna življenjska moška doba 6 povprečna življenjska ženska doba 7 število prebivalcev v milijonih 8 emisija ogljikovega dioksida na prebivalca letno

	NEPISNENI V %	ŠTEV. PREBIVALCEV NA ENEGA ZDRAVNIKA
ALBANIJA	8,2	585
NEMČIJA	-	298
ITALIJA	2,1	176
SLOVENIJA	0,8	858
ZDA	0,5	365
HAITI	55	10.041
JAPONSKA	-	546
BANGLADEŠ	61,9	5.264
ARGENTINA	3,8	376
LIBIJA	23,8	948
MOZAMBIK	17,1	401
GUYANA	1,9	3.000
AVSTRALIJA	0,5	434

Podatki iz: Calendario Atlante De Agostini 1999

čno onesnaževanje termične energije elektrarn, čemur se pridružuje onesnaževanje, ki ga povzročajo prevozna sredstva in ogrevanje. Slednja so odgovorna za večji del onesnaževanja zraka, saj industrija predstavlja le majhen del.

Poleg onesnaževanja zraka, ob čemer nastaja ogljikov dioksid, ki naj bi povzročal klimatske spremembe, je treba še upoštevati, da se Zemlja segreva: ta toplota danes predstavlja že 1-2% izžarevane sončne energije (iz sonca dobimo 100 W na kv.m). Ko bo doprinos človeške energije dosegel 3%, se bo začela pripravljati nova ledena doba. Že zdaj lahko opazimo velike klimatske spremembe, gostejše meglice, večjo oblačnost, zlasti v industrijsko bolj razvitih deželah; če se bo izžarjevanje toplote zvišalo za 4%, se bodo ledeniki na Severnem in Južnem tečaju raztopili, morska gladina oceanov pa se bo dvignila za 20 m.

Metan in etilni alkohol, ki sta najbolj znani organski gorivi, izgorita brez emisije škodljivih plinov. Premog, bencin, petrolej pa nam "darujejo" celo vrsto strupov. O takšnih strupih smo obveščeni že pozimi, kadar zaradi meglice in nizkega tlaka ti strupi presegajo tako imenovano varno-

stno mejo; omeniti je treba dalje prepoved vožnje po mestnih ulicah ali razpadanje znamenitih spomenikov antične in srednjeveške umetnosti.

3. VODA IN ZEMLJA

Pralni praški so bili do nedavnega največji povzročitelji onesnaževanja vode. Položaj je zdaj nekoliko boljši, vendar še obstaja nevarnost, da bodo turisti poleti zapuščali Jadransko morje, ker bodo alge zrasle čez mero. Kmetje pridno uporabljajo kemična gnojila, tako da je voda že dobro okužena. Industrija in petrolej poleg tega skrbita, da je morje že postalo pravo smetišče.

Industrija je praviloma prepozno obveščena, da so njeni proizvodi in izmetki škodljivi. Nekaj primerov:

Azbest, ki so ga tako rekoč do včeraj uporabljali na pr. v "eternitu", povzroča rakasta obolenja pljuč;

Organski produkti živega srebra uničujejo možganske celice;

Benzol (bil je sestavni del lepil, zlasti v obutveni industriji) povzroča levkemijo itd.

Vse težke kovine z majhnimi izjemami (železo, aluminij itd.) so strupene, čeprav so v majhnih količinah marsikateremu živemu organizmu potrebne. Vsa živa bitja nevtralizirajo

strupene snovi, tako da jih uskladišijo v kostnem (svinec) ali mastnem tkivu. Zaradi izčrpanosti, stresa, velikega truda pa ti strupi takoj pridejo v krvni obtok ali kakorkoli pridejo v organizem in lahko povzročijo smrt.

DDT so pred 20 let odkrili v maščobi polarnega belega medveda. Danes menijo, da polarni medved izumira zaradi zastrupljenja; v maščobi so odkrili še svinec, arzenik, kadmij, krom, živo srebro, difenil in polihlorure, hlorirane ogljikovodike v velikih količinah. Ostali so manj rodovitni in se pojavljajo genetske spremembe.

Leta 1969 je v irskih morskih vodah poginilo kakih 100.000 morskih srak in ptic, ki so pripadale vrsti "urial algae". Oslabele so zaradi golenja in pičlega ribjega lova, tako da so začele uporabljati rezerve maščobnega tkiva. Na tem svetu se nič ne izgubi. Tudi kar izhlapeva, prej ali slej dobimo v morju, zemlji ali v zraku, ki ga dihamo. To pomeni, da je vsako povečanje industrijske ali hranilne industrije vedno povezano s tveganjem.

Lahko nadzorujemo vse, kar nam ponuja tržišče? Kako pa je z našimi zalogami?

Čeprav so napovedi malo verjetne, si jih lahko kljub temu jemljemo kot mejnik.

Leta 1970 so pravili, da bo petrolej trajal do leta 2010, svinec do leta 1990, premog in železo do leta 2080 in podobno. Slišali smo vsekakor, da smo, kar zadeva petrolej, prišli do polovice vseh zalog.

Površine plodne zemlje ne moremo povečati; uničeno plodno zemljo lahko spremenimo samo v pašnike, dobre pitne vode je vedno manj. Neusmiljeno sekamo gozdove, zlasti tiste v tako imenovanem ekvatorialnem pasu.

4. NOVA POTA

Povsem razumljivo je, da Zemlja ne bo mogla nuditi vsem ljudem vsega, kar si danes lahko privoščijo le bogate države. Če leta 1975 je znani svetovni sociolog Ivan Illich iz svojega centra Cuernavaca v Mehiki opozoril manj razvite dežele, naj ne hodijo za bogatimi deželami, za katere so značilni brezumno potrošništvo, pretirana moderna tehnologija in birokracija. Kakor danes je tudi takrat bila prva in osnovna napaka v tem, da se je v prvo vrsto merjenja gospodarskega razvoja postavljala letni BNP (bruto narodni proizvod). Socialni napredek in napredek človekove osebnosti pa sta bila in sta še vedno deveta briga. Potrošništva še nismo mogli nadomesti ali ga vsaj zmanjšati z drugimi dobrinami, kot so: oskrba otrok, ostarelih, bolnih, razvedrilo, kultura, zdravljenje in čiščenje okolja, morja, pogozdovanje itd., čeprav danes vsemu temu hinavsko pravimo "kvaliteta življenja".

V dobri meri bi se morali odpovedati materialnim dobrinam ne le zato, da pomagamo revnim bratom, temveč da sebi in naslednikom egoistično zagotovimo obstoj na Zemlji. Danes ni več dovolj, da damo revežem, kar imamo odveč.

GATES

Vse kaže, da se bo moral Bill Gates odreči vsaj polovici podjetja Microsoft, ki naj bi se razpolovilo in bi iz njega nastali dve konkurenčni podjetji. Motivacija ameriškega sodstva je, da je uporabljal svojo moč na tržišču, da bi ustvaril in ohranil monopol na področju računalniških operacijskih sistemov. Gates se pa brani, češ da bodo s tem zaustavili razvoj računalnikov in programske opreme.

Ko so na začetku osemdesetih prihajali na tržišče prvi hišni računalniki (še pomnite? ZX Spectrum, Commodore 64 itd.), ni bilo enotnega sistema. Igrica je bila "dobra" le za Commodore ali le za Spectrum, ne pa za oba. Nato so Japonci prišli s prvim standardom, ki se je imenoval MSX. Vsi računalniki v tem standardu so si lahko izmenjevali programe. In takrat se je "rodil" Bill Gates v sodelovanju z IBM-om. Nastal je sistem, ki so ga začeli uporabljati vsi. To je bil Microsoftov DOS, ki je deloval na vseh računalnikih po standardu IBM PC. Slednji je čez nekaj let izdelal svoj operacijski sistem (OS/2), ker sta se nekako skregala z Gatesom. Ker pa so že po celem svetu izdelovali računalnike po standardu IBM in je večina ljudi kupovala te, saj so bili veliko bolj poceni, se IBM-ov novi sistem ni preveč obnesel. Isto velja za Macintoshov operacijski sistem, ki je deloval le na Macintoshovih računalnikih. Ti so še danes dražji in, pa čeprav so včasih veliko boljši, jim cena onemogoča tako razširitev, kot so jo doživeli Windowsi. Najprej se torej Microsoft lahko zahvali IBM-u, ki ga je popeljal na svetovni trg. Nato se lahko zahvali še podjetju Intel ali pa se to podjetje lahko zahvali Microsoftu, saj so nas skušali prepričati, da so njihovi procesorji najboljši. Te poteze niso bile nič manj sporne od ostalih, ki jih je naredilo podjetje Microsoft, da bi si pridobilo večino tržišča, in vendar je danes na zatožni klopi le Microsoft.

Vrnimo se spet na začetek osemdesetih. Takrat so za najboljše procesorje veljali procesorji Motorola. Malo pozneje so se uveljavili procesorji Amstrad. In kar naenkrat so bili najboljši procesorji Intel. Kako? Stvar najbrž še ni dokazana, toda če ste kupili Amstradovo kopijo Intelovega procesorja (od 486 pa vse do Pentiuma III) in ste namestili Windowse na vaš računalnik, se je rado kaj zalomilo. Ko bi kdo ugotovil, da obstaja v programu Windows ukaz, ki onemogoča, da bi stvar pravilno delovala z drugačnimi procesorji kot z Intelovimi, bi lahko sodstvo to obsodilo kot nepošteno konkurenco. Motorolini procesorji namreč odlično delujejo na Macintoshovih računalnikih. Nekateri so to povezavo med Windowsi in Intelom poimenovali kar Wintel. Se mora sedaj razpoloviti tudi Intel? Ne. Če najnovejši Volkswagen Golf najbolje deluje z Golfvim motorjem, je to nepoštena konkurenca? Ali moram kot stranka imeti pravico in zahtevati v Golfu Mercedesov motor? Seveda, vendar me bo to stalo. Nikakor mi tega ne bo prisodilo kako sodišče.

Je torej res Bill Gates tako izredno nepošten ali ga hočejo uničiti zaradi kake nevoščljivosti, političnih iger ali celo spletakarjenja tekmecev? Stvar ni tako preprosta, kot se zdi. Ameriško sodstvo na neki način nasprotuje tistim ameriškim sanjam, mitu, na katerem naj bi temeljile ZDA: svoboda, iniciativa in osebna sposobnost, ki človeka pripeljejo do uspeha, ki mu ni meja. Pame ne razumite narobe: Bill Gates mi ni prav nič simpatičen in za Windowse vem, da ne delujejo najbolje. Poleg tega Bill Gates nima prav v svoji obrambi. Podjetje, ki nima konkurence, nima niti potrebe, da bi se izboljševalo. In Windowsi bi bili prav gotovo boljši, ko ne bi imeli več kot npr. 80% tržišča. Sam bom prvi kupil neki drug operacijski sistem, ki bo bolje deloval od Windowsov in me ne bo drago stal. Toda zaenkrat, gospodje, ga še ni.

PETER SZABO